

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Grāmatvedības un audita katedra

SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS IZVĒRTĒŠANA SIA „ZAAO”

Evaluation of business activities in „ZAAO” Ltd

DIPLOMDARBS

Grāmatvedības, analīzes un audita studiju programma

Autors: **Agne Melķe**

Stud. apl. Nr. am11110

Darba vadītājs: Dr.ekon., as.prof. Ruta Šneidere

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Diplomdarba tēma ir „Saimnieciskās darbības izvērtēšana SIA „ZAAO””. Darba mērķis ir izpētīt un novērtēt SIA „ZAAO” saimnieciskās darbības rezultātus un finansiālo stāvokli un, pamatojoties uz veiktā pētījuma rezultātiem izstrādāt priekšlikumus uzņēmuma vadībai saimnieciskās darbības pilnveidošanai.

Diplomdarbs sastāv no trim nodaļām. Pirmajā nodaļā pētīts teorētiskais raksturojums, lai gūtu ieskatu par darbā izmantotajiem rādītājiem. Otrajā nodaļā tiek aplūkots saimnieciskās darbības un tirgus analīze, lai izprastu uzņēmuma darbības virzienu. Trešā nodaļa sastāv no praktiskās daļas, kur tiek veikta rādītāju analīze un interpretācija, pēc rezultātiem tiek izdarīti secinājumi un sniegti priekšlikumi.

Diplomdarba apjoms ir 82 lappuses, 4 pielikumi. Tas satur 18 tabulu, 3 attēli un 33 formulas. Diplomdarbā tiek izmantoti 24 informācijas avoti.

Atslēgvārdi: atkritumu apsaimniekošana, finanšu analīze, SVID, maksātspēja

ANNOTATION

The topic of the diploma thesis is „Evaluation of business activities in „ZAAO” Ltd”. The aim of the thesis is to evaluate business activities and financial situation of „ZAAO” Ltd and, based on the conducted research, to develop proposals for the company’s management aimed at improving its business activities.

The thesis consists of three chapters. First chapter provides theoretical background in order to gain an overview of main indicators used throughout the paper. Second chapter is devoted to the financial analysis of company’s business activities and gives an overview of the waste sector in Latvia, which helps in better understanding the market company operates in. Third chapter includes the practical analyses of company’s financial reports and main indicators, which leads to conclusions and recommendations.

The thesis paper consists of 82 pages and 4 annexes. It contains 18 charts, 2 images and 33 formulas. 24 information sources have been used for preparing the paper.

Keywords: waste management, financial analysis, SWOT, solvency

SATUTRS

Ievads	5
1. Saimnieciskās darbības analīzes teorētiskais raksturojums	7
1.1. Finanšu analīzes būtība, mērķi un uzdevumi	7
1.2. Struktūras un dinamikas analīzes metode	9
1.3. Koeficientu metodes	11
1.3.1. Likviditātes rādītāji	11
1.3.2. Aprites rādītāji	15
1.3.3. Maksāspējas rādītāji	18
1.3.4. Rentabilitātes rādītāji	20
1.4. Maksāspējas prognozēšanas modeļi	24
1.5. SVID analīzes metode	27
2. SIA „ZAAO” saimnieciskās darbības un tā nozares raksturojums	29
2.1. Uzņēmuma izveidošanas vēsture	29
2.2. Uzņēmuma saimnieciskās darbības raksturojums	30
2.3. Poligons „Daibe”	31
2.4. Nozares tirgus analīze	36
2.5. SVID analīze	39
3. SIA „ZAAO” finanšu pārskatu analīze un novērtējums	43
3.1. Uzņēmuma bilances un peļņas vai zaudējuma struktūras analīze	43
3.2. Uzņēmuma bilances un peļņas vai zaudējuma dinamikas analīze	52
3.3. Likviditātes rādītāju analīze	64
3.4. Aprites rādītāju analīze	67
3.5. Maksāspējas rādītāju analīze	70
3.6. Rentabilitātes rādītāju analīze	72
3.7. Maksāspējas prognozēšana pēc E. Altmana un Dž. Fulmera modeļa	75
Secinājumi	78
Izmantotā literatūra un avoti	81
Pielikumi	83
1. pielikums. SIA „ZAAO” bilances aktīvs no 2010. gada līdz 2014. gadam, EUR	83
2. pielikums. SIA „ZAAO” bilances pasīvs no 2010. gada līdz 2014. gadam, EUR	84
3. pielikums. SIA „ZAAO” peļņas vai zaudējuma aprēķins no 2010. gada līdz 2014. gadam, EUR	85
4. pielikums. SIA „ZAAO” naudas plūsmas pārskats pēc netiešās metodes no 2010. gada līdz 2014. gadam, EUR	86

Ievads

Diplomdarba tēmu „Saimnieciskās darbības izvērtēšana SIA „ZAAO”” darba autore izvēlējās, jo katra mājsaimniecība un jebkura juridiska persona ik dienas rada atkritumu, kā arī mūsdienās arvien svarīgāk ir dzīvot tīrā un sakoptā vidē. Pašreiz ir izveidojusies situācija, kad lielākoties atkritumu apsaimniekošanas organizācijas var ietekmēt sabiedrības zināšanu līmeni un paradumus – gan ar uzņēmuma kvalifikācijas līmeni, ieinteresētību un sadarbību par notiekošo situāciju atkritumu nozarē raugoties no sabiedrības viedokļa. Arī ikdienā pieejamos resursos arvien vairāk tiek piesaistīta patērētāju uzmanība tā sauktajam „zaļajam dzīvesveidam” izveidojot tādus atpazīstamus pasākumus un galveno personāžu kā Cūkmens, Nordiņš, Lielā Talka, Meža dienas u.c. pasākumus, kā arī dažādus ekoloģisko produktu apliecinājumu simbolus, veikala standus un atsevišķu interneta resursu un klātienē veikalu tīklus.

Latvijā atkritumu apsaimniekošanas joma ir tikai attīstības stadijā, jo sakarā ar nesen atgūto brīvvalsts statusu, sāka izveidoties valsts atkritumu savākšanas un noglabāšanas pieredzes gūšana Eiropas labās prakses paraugam, sadarbojoties ar Vāciju. Arī Latvijas Republikas normatīvais regulējums līdz šim bija „palicis” pusceļā, jo visu laiku atradās starp atkritumu apsaimniekotājiem, kuri tika līdzti attiecīgajiem noteikumiem un prasībām un gribēja, lai valsts rīkojas un sakārto šo nozari arvien nopietnāk, protams, ar mērķi nopelnīt, taču pretēju viedokli pauda uzņēmumi, kuri ir un/vai bija attīstības sākuma posmā. Pašreiz atkritumu apsaimniekotāju uzņēmumos ir izveidojies teiciens – „atkritumi ir melnā nafta”, kas patiesībā daļēji atbilst patiesībai, jo ne tikai Latvijas atkritumu nozarē ir vērojama izteikta konkurences situācija un „cīņa” par katru jauniegūto novadu, bet arī izpētīt Eiropas un Krievijas atkritumu nozari pastāv nopietnas un pat draudīgas konkurences pazīmes.

Publiskajā telpā izskan daudz un dažādas versijas par privāto un pašvaldību pakļautībā esošo atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumiem, tādēļ darba autore vēlas noskaidrot cik stabila ir Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācijas saimnieciskā darbība un pozīcija Latvijas atkritumu nozarē.

Darba mērķis ir izpētīt un novērtēt SIA „ZAAO” saimnieciskās darbības rezultātus un finansiālo stāvokli un, pamatojoties veiktā pētījuma rezultātiem izstrādāt priekšlikumus uzņēmuma vadībai saimnieciskās darbības pilnveidošanai.

Diplomdarba mērķu sasniegšanai tiek izvirzīti uzdevumi:

1. izpētīt saimnieciskās darbības analīzes nozīmi un pielietojamās metodes;

2. izpētīt uzņēmuma attīstības vēsturi raksturot uzņēmuma saimnieciskās darbības jomas;
3. analizēt atkritumu apsaimniekošanas tirgus attīstības tendences;
4. novērtēt uzņēmuma finansiālo stāvokli;
5. izpētīt pētāmā uzņēmuma ietekmējošos iekšējos un ārējos faktorus, izmantojot SVID analīzes metodi;
6. apkopot pētījuma rezultātus secinājumos un izstrādāt priekšlikumus problēmu risinājumiem turpmākai attīstībai un saimnieciskās darbības uzlabošanai.

Diplomdarbs sastāv no trim nodaļām. Pirmajā nodaļā pētīts teorētiskais raksturojums, lai gūtu ieskatu par darbā izmantotajiem rādītājiem. Otrajā nodaļā tiek pētīts saimnieciskās darbības un tirgus analīze, lai izprastu uzņēmuma darbības virzienu un patreizējo situāciju nozarē. Trešā nodaļa sastāv no praktiskās daļas, kur tiek veikta rādītāju analīze un interpretācija.

Diplomdarba noslēguma daļā tiek apkopoti rezultāti secinājumu veidā un pamatojoties uz tiem veikti priekšlikumi uzņēmuma saimnieciskās darbības attīstības un uzlabošanas iespējām.

Diplomdarba pētījuma periods atbilst analizējamā uzņēmuma gada pārskatiem no 2010. gada līdz 2014. gadam.

Diplomdarba izstrādē un sagatavošanā tiek izmantoti Latvijas normatīvie dokumenti un ekonomiskā literatūra, interneta resursos pieejamā informācija un SIA „ZAAO” finanšu pārskati no 2010. gada līdz 2014. gadam.

1. SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS ANALĪZES TEORĒTISKAIS

RAKSTUROJUMS

1.1. Finanšu analīzes būtība, mērķi un uzdevumi

Lai sasniegtu diplomdarbā izvirzīto mērķi, darba autore šajā nodaļā pētīs saimnieciskās darbības analīzes teorētiskās nostādnes, izmantojot Latvijas Zinātnisko rakstu publikācijas un monogrāfijas, kā arī mācību literatūru un autores pieejamo ārvalstu ekonomisko literatūru. Pētot dažādus literatūras avotus, darba autore nonāca pie secinājuma, ka saimnieciskās darbības analīzes saturs ir ļoti plašs un daudzveidīgs. Ņemot vērā diplomdarba apjoma ierobežojumus, autore detalizētāk pētīs finanšu analīzes un SVID analīzes metodes.

Finanšu analīze ir saimnieciskās darbības analīzes daļa, kuras veikšanai izmanto statistikas apkopoto un uzņēmumu grāmatvedības pārskatos atspoguļoto informāciju.

Katram uzņēmumam ir svarīgi veikt finansiālā stāvokļa un finanšu ekonomiskās stabilitātes analīzi, jo veiktā analīze liecina par uzņēmuma problēmām, tādējādi uzņēmums var laicīgi novērst nākotnes riskus un pieņemt atbilstošus lēmumus. Tā iespējams paredzēt attīstības iespējas un noteikt nepieciešamo materiālu, darbaspēka un izmaksu līmeni. Tāpēc finanšu analīze ir viens no analīzes veidiem, ko izmanto finanšu vadībā, ar mērķi nodrošināt stabilu finansiālo situāciju vienlaicīgi organizējot nepārtrauktu finanšu resursu apriti uzņēmumā.¹

Analīze, kuru veic izmantojot publiski pieejamos grāmatvedības datus, ir ārējā finanšu analīze un to veic trešās personas, piemēram, investori, sadarbības partneri, konkurenti. Savukārt uzņēmuma iekšējās analīzes sistēmā ir iespējams veikt padziļinātu finanšu analīzi saistībā ar vadības uzskaites informāciju.² Šādi finanšu un vadības analīzes jautājumi ir savstarpēji saistīti - pamatojot biznesa plānus, kontrolējot to izpildi, izstrādājot mārketinga sistēmu.

Finanšu analīzes uzsākšanu nosaka kāda konkrēta problēma, kuras izpētei ir nepieciešams veikt analīzi, tādēļ parasti tiek noteikts analīzes mērķis. Pēc savas būtības un satura finanšu analīze ir finansiāla rakstura informācijas uzkrāšana un izmantošana, lai novērtētu uzņēmuma:

- 1) esošo un nākotnes stāvokli;

¹ **Žuka R.** *Uzņēmumu finansiālo stāvokli klasificējošo funkciju aprēķināšanas iespējas*. Latvijas Universitātes raksti, 758.sējums, 2010. 527.lpp

² **Kasalis E., Kasalis J.** *Universāls uzņēmējdarbības finanšu analīzes modelis un tā adaptācija*. Latvijas Universitātes raksti, 671.sējums, 2004. 135.lpp

- 2) pašreizējo līdzekļu stāvokli;
- 3) kapitāla pietiekamību un attīstības iespējas;
- 4) papildu finansēšanas avotu pieejamības iespējas un mērķtiecību;
- 5) darbības efektivitāti un pašu kapitāla palielināšanas iespējas;
- 6) aizņemtā kapitāla izmantošanas racionalitāti.¹

Atkarībā no finanšu analīzes mērķa, veiktais pētījums var atšķirties, kaut arī tie balstās uz vienotu pieeju, var izvēlēties kādu no analīzes veidiem:

- 1) ekspresdiagnostiku, kas sniedz ieskatu pētāmajā situācijā, paredzēta svarīgāko problēmu noskaidrošanā. Tās galvenais uzdevums ir problēmas meklējumu un risinājumu mērogu sašaurināšana. Šī analīze neprasa lielu laika patēriņu un metode paraudzēta darbības aspektu pētīšanai;
- 2) uzņēmuma finansiālās darbības novērtējums;
- 3) investīciju pamatojuma sagatavošana, kur galvenā uzmanība tiek pievērsta aizņemto līdzekļu izmantošanas efektivitātei.²

Analīzes rezultātus var lietot vairākas lietotāju grupas:

- 1) potenciālie īpašnieki un kreditori, kuri vēlas gūt pārliecību par sava kapitāla ieguldīšanas izdevīgumu un tā nākotnes atgūšanu;
- 2) esošie sadarbības partneri, kuri ir ieinteresēti iegūt analītisku informāciju par uzņēmumu, lai novērtētu turpmākās sadarbības iespējas;
- 3) potenciālie partneri, kurus interesē uzņēmuma atklātības princips, kad finanšu un analītiskie pārskati tiek publicēti masu informācijas līdzekļos.

Analīzes rādītājiem jābūt salīdzināmiem, atbilstoši konkrētam laika periodam.³

Veicot finanšu analīzi, var izmantot vairākas analīzes metodes:

- 1) pārskatu lasīšana;
- 2) horizontālā analīze;
- 3) vertikālā analīze;
- 4) koeficientu analīze;⁴

Pārskatu lasīšana ir pārskatos esošo absolūto rādītāju pētīšana un to salīdzināšana ar iepriekšējo periodu. Šai metodei svarīga ir katra posteņa satura izpratne un tā novērtēšana saistībā ar uzņēmuma darbību un citiem posteņiem.

¹ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 245.lpp.

² turpat 246.lpp.

³ turpat 248.lpp.

⁴ turpat 249.lpp.

Horizontālā analīze ļauj noskaidrot pārskatu posteņu absolūtās un relatīvās novirzes salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu, bet vertikālās analīzes mērķis ir noskaidrot atsevišķu pārskatu posteņu īpatsvaru kopējā rādītājā.

Finanšu koeficientu atspoguļo absolūto finanšu rādītāju proporcijas starp dažādiem pārskatu posteņiem. Metodes būtība ir attiecīgā rādītāja aprēķināšana un salīdzināšana ar kādu bāzi – vispārpieņemtie parametri, nozares vidējie rādītāji, konkurējošo uzņēmumu rādītāji vai citi analizējamā aprēķina rādītāji.¹

Darba autore uzskata, ka ar finanšu analīzes palīdzību ir iespējams noskaidrot uzņēmuma finansiālo stabilitāti un laikus pievērst uzmanību un rast risinājumus maksātspējas uzlabošanai. Svarīga loma ir ne tikai finanšu rādītāju analīzei, bet arī uzņēmuma vadības nostājai – darba autore izstrādājot diplomdarbu veikusi tiešas un netiešas pārrunas ar dažādu uzņēmumu vadītājiem, kuru viedoklis par finansiālās stabilitātes analīzi ir atšķirīgs, jo daļa no tiem domā, ka uzņēmums iet savu gaitu un analīze ir tikai teorētisks raksturs bez praktiska pamatojuma, daži vadītāji uzskata, ka ar vadīto uzņēmumu viss ir kārtībā. Lielākā daļa uzņēmuma vadītāji dažādās struktūrās un nozarēs ir pārliecināti par uzņēmuma stabilitāti un grāmatvedības bilances rādītājus uzskata kā formālu pasākumu kopumu valsts vajadzībām. Darba autore uzskata, ka katram uzņēmuma vadītājam būtu jāzina, cik efektīvi bijuši iepriekš pieņemtie lēmumi, tādējādi arvien veiksmīgāk balstīt katru nākamo lēmumu.

1.2. Struktūras un dinamikas analīzes metode

Uzņēmuma ekonomiskais potenciāls var tikt raksturots divējādi – mantiskā un finansiālā skatījumā, tādējādi neracionāla uzņēmuma mantas struktūra var negatīvi ietekmēt to finansiālo stāvokli, un pretēji. Lai izvērtētu uzņēmuma kapitāla stāvokli, struktūru un izmaiņas, izmanto struktūras un dinamikas bilances analīzi.

Ar struktūras jeb vertikālā bilances metodi var analizēt pētāmā objekta struktūras izmaiņas laika periodā, tā ietekmi uz peļņu un salīdzināt ar bāzes rādītājiem, tādējādi raksturojot pētāmā objekta struktūru un izmaiņas, kā arī veikt tendenču novērtēšanu. Tālāk parādot, cik procentus no bilances kopsummas sastāda katra atsevišķa bilances posteņa summa atsevišķi pa gadiem, un salīdzina pārmaiņas.² Struktūras analīze dod iespēju novērtēt gada pārskatu ticamību un tās sastādīšanas pareizību, kā arī norāda uz „problemātiskajām”

¹ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 251.lpp.

² **Agnes L., DeFranco** *Hospitality Financial Management*. USA: John Wiley & Sons, 2007. 53.lpp.

vietām uzņēmuma darbībā.¹ Vertikālās analīzes aprēķinā tiek izmantots īpatsvara indeksa (Ii) aprēķins un procentuālais īpatsvars:

$$\frac{\text{ }^2}{\text{ }^3} \quad [1.1.]$$

$$\text{ }^3 \quad [1.2.]$$

Bilances horizontālā jeb dinamikas analīze papildina iepriekš veikto vertikālo analīzi. Nosakot atsevišķu bilances posteņu izmaiņas absolūtā un arī relatīvā izteiksmē (procentos), kad tiek salīdzināti pārskata perioda rādītāji ar iepriekšējo periodu, ir iespējams izpētīt dažādu faktoru ietekmi uz rādītāja pārmaiņām un noteikt to lielumu.⁴ Horizontālā analīze sniedz priekšstatu par uzņēmuma izaugsmes tempiem, kā arī ir iespējams noskaidrot uzņēmuma attīstības tendences, tā cikliskumu, iekšējo un ārējo faktoru ietekmi uz darbības rezultātiem. Šī analīze ļauj novērtēt uzņēmuma apgrozījuma pieauguma efektivitāti attiecībā uz finansiālo stāvokli.⁵ Horizontālās analīzes aprēķinā izmanto dinamikas indeksa (DI) un novirzes aprēķinu, ko aprēķina pēc formulas:

$$\frac{\text{ }^6}{\text{ }^7} \quad [1.3.]$$

$$\text{ }^7 \quad [1.4.]$$

vai

$$\frac{\text{ }^8}{\text{ }^9} \quad [1.5.]$$

Darba autore uzskata, ka finanšu analīzes procesā ir svarīgi noteikt uzņēmuma finansiālo stabilitāti un novērtēt radušos cēloņus un sekas, jo racionāla uzņēmuma struktūra var pozitīvi ietekmēt uzņēmuma finanšu stāvokli, tādēļ ir svarīgi veikt absolūto un relatīvo rādītāju analīzi, lai varētu noskaidrot līdzekļu avotu struktūru un izmaiņas.

¹ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 260.lpp.

² **Paupa V., Šneidere R.** *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.5.lpp.

³ turpat 5.lpp.

⁴ **Kālis I.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. 146.lpp.

⁵ **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 262.lpp.

⁶ **Paupa V., Šneidere R.** *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.4.lpp.

⁷ turpat, 4.lpp.

⁸ **Kālis I.** *Finanšu vadība*. Rīga: SIA Tipogrāfija Ogre, 2002. 33.lpp.

1.3. Koeficientu metodes

1.3.1. Likviditātes rādītāji

Izpētot autoriem pieejamo zinātnisko literatūru par finanšu analīzē izmantojamām koeficientu metodēm, var nosacīti šīs metodes sadalīt šādās grupās - likviditātes rādītāji, aprites rādītāji, maksāspējas rādītāji un rentabilitātes rādītāji.

Uzņēmuma likviditātes analīze nozīmē uzņēmuma spēju palielināt kapitālu, izpildīt saistības, novērtēt uzņēmuma maksāspēju un noteikt finansiālo līdzsvaru un maksāspējas saglabāšanu nākotnē gan īstermiņā, gan ilgtermiņā.¹

Par uzņēmuma likviditāti interesējas finanšu pārskatu lietotāju grupu pārstāvji:

- 1) uzņēmuma īpašnieki, kuriem zema likviditāte liecina par augstu finansiālo risku, slikti organizētu sagādes procesu un problēmām norēķināties par īstermiņa saistībām;
- 2) kreditori, kuriem nepietiekama kreditējamā uzņēmuma likviditāte norāda uz varbūtību, ka tiks aizkavēta pamataizdevuma summas atgūšana daļēji vai pat pilnīgi, kā arī procentu saņemšana par aizdoto kapitālu;
- 3) klienti un preču vai pakalpojumu darījumu partneri, kuriem zema likviditāte nozīmē šaubas par līguma saistību izpildi, tādējādi uzņēmums var zaudēt esošos darījuma partnerus, un jaunu darījuma partneru piesaiste tam būs apgrūtināta.

Likviditāti var aplūkot no uzņēmuma likvidācijas un no uzņēmuma darbības turpināšanas viedokļa.

Likvidēšanas gadījumā jānoskaidro uzņēmuma rīcībā esošie maksāšanas līdzekļi, kurus novirzītu saistību dzēšanai, gadījumā, ja uzņēmums būtu jālikvidē. Ir jānoskaidro, kādus ieņēmumus varētu gūt pārdodot rīcībā esošos īpašumus, kā arī kāds ir saistību lielums un garantētā kredīta nodrošinājuma apmērs.²

Uzņēmuma likviditātes novērtēšanai izmanto vairākus relatīvos rādītājus. Tie atšķiras ar apgrozāmo līdzekļu sastāvu, kas pieņemti par īstermiņa saistību sedzējiem. Aprēķinot šos koeficientus, izmanto uzņēmuma bilances datus.

Uzņēmuma likviditātes izvērtēšanai tiek izmantoti trīs relatīvie rādītāji:

1. kopējās likviditātes koeficients (L_1);
2. likviditātes starpseguma koeficients (L_2);

¹ Tarantino A., Cernauskas D. *Essentials of Risks Management in Finance*. USA: John Wiley & Sons, 2011. 280. lpp.

² turpat 283. lpp.

3. absolūtās likviditātes koeficients (L_3).¹

Uzņēmums tiek uzskatīts par likvīdu tad, kad tā apgrozāmie līdzekļi var tik pārvērsti naudas līdzekļos 12 mēnešu laikā, un to summa pārsniedz īstermiņa saistības, tādējādi bilancē uzņēmuma aktīvi tiek klasificēti pēc to likviditātes pakāpes:

1. augsti likvīdi aktīvi;
2. vidēji likvīdi aktīvi;
3. zemi likvīdi aktīvi.

To likviditāti raksturo ātrums, kādā tie pārvēršas par naudas līdzekļiem, aktīva spēja saglabāt savu sākotnējo vērtību un iespēja to izmantot maksāšanai. Likvīdi ir tie aktīvi, kuri atrodas naudas formā, vai tos var ātri pārvērst naudas formā.

Apgrozāmie līdzekļi uzreiz tiek pārvērsti maksāšanas līdzekļos, lai uzņēmums spētu segt savas īstermiņa saistības. Vislikvīdākie ir nauda un vērtspapīri, un tie apgrozāmie līdzekļi, kurus 3 mēnešu laikā var pārvērst naudas līdzekļos, un ko var laist apgrozībā, kad vien nepieciešams. Toties vismazāk likvīdie ir preču, produktu krājumi, kuri uzglabājas noliktavā, pirms kļūst par gatavo produktu, kā arī ir produkti, kuri iziet vairākas apstrādes stadijas. Var paiet vairāki mēneši līdz preces vērtība var pārvērsties par naudas līdzekli.²

Kopējās likviditātes rādītājs raksturo uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības jeb rāda cik apgrozāmo līdzekļu naudas vienību ir uz 1 īstermiņa saistību vienību. Šī koeficienta aprēķinā izmanto formulu:

$$1 \frac{\text{—}}{\text{—}} 3 \quad [1.6.]$$

Kopējās likviditātes rādītāja optimālā robeža starp 1 un 2. Zemākai robežai ir jābūt tik lielai, lai apgrozāmo līdzekļu daudzums segtu īstermiņa saistības. Apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār īstermiņa saistībām vairāk nekā divas reizes nav vēlams, jo tas liecina par neracionālu kapitāla struktūru, bet kopumā tas ir veiksmīgi funkcionējošs. Koeficientu var paaugstināt, samazinot īstermiņa saistību summu vai izslēdzot avansa maksājumus, kā arī palielinot apgrozāmo līdzekļu posteņu summu vai saņemot ilgtermiņa aizņēmumu.⁴ Ja koeficients ir lielāks par 3, tad uzņēmumam ir aktīvu vadības problēmas (gatavās produkcijas noieta problēmas, debitoru parādu palielināšanās) un apgrozāmie līdzekļi tiek izmantoti

¹ **Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J.** *Finansu pārskatu analīze*. Rīga: Latvijas Universitāte, 18. lpp.

² **Steven M. Bragg** *Business Ratios and Formulas, A Comprehensive Guide Third Edition*. ASV: John Wiley & Sons, 2012. 82. lpp

³ **Paupa V., Šneidere R.** *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.5.lpp.

⁴ **Ludboržs A.** *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*. Rīgā, Lietišķās informācijas dienests, 2007. 200 lpp.

neefektīvi. Analizējot finansiālo stāvokli ir nepieciešams pēc iespējas vairāk ievērot arī citus faktorus, kuri tiešā veidā neietekmē koeficienta lielumu. Vērtējot rādītāju jāņem vērā daudz un dažādu īpatnību:

1. esošajā formulā koeficienta rādītājs ietver krājumus un debitoru parādus, kuru novērtēšanas, uzskaites metodes var atšķirties, tādējādi ietekmējot rādītāju salīdzināmību;
2. kopējās likviditātes rādītāja lielums ir saistīts ar uzņēmuma darba efektivitātes līmeni attiecībā pret krājumu vadību – uzņēmumi, kuriem ir ieviesta izejvielu un materiālu piegādes sistēma „tieši laikā” var samazināt krājumu lielumu, tādējādi arī samazinot rādītāju līdz zemākam līmenim, nekā vidēji nozarē;
3. uzņēmumi, kuriem ir augsta naudas līdzekļu aprīte var atļauties relatīvi zemu kopējo likviditātes rādītāju, tādējādi šādu rādītāju izskaidrojot ar intensīvu naudas plūsmu.¹

Starpseguma likviditātes rādītājs raksturo uzņēmuma saimnieciskajā darbībā iesaistīto aktīvu kapitālu, kā arī tā ir saistību daļa, kas var tikt dzēsta ne tikai ar naudas līdzekļiem, bet arī ar sagaidāmajiem ienākumiem no preču realizācijas un sniegtajiem pakalpojumiem. Svarīgi aprēķināt starpseguma likviditātes rādītāju, jo apgrozāmie līdzekļi nav vienādi likvīdi.² Rādītāja aprēķinā izmanto formulas:

$$L_2 = \frac{\text{...}}{\text{...}} \quad 3 \quad [1.7.]$$

vai

$$L_2 = \frac{\text{...}}{\text{...}} \quad 4 \quad [1.8.]$$

Koeficienta optimālā robeža ir starp 0.80 un 1.0. Analizējot šī koeficienta dinamiku ir jāņem vērā faktori, kuri ietekmēja tā izmaiņas. Zems rādītājs liecina, ka liela daļa apgrozāmo līdzekļu ir ieguldīts krājumos. Aktīvā kapitāla absolūtais un relatīvais pieaugums liecina par uzņēmuma finansiālā stāvokļa nostiprināšanos. Taču pārāk augsts rādītājs nozīmē, ka naudas līdzekļu ir uzkrāti pārmērīgi daudz.⁵ Darba autore analizējot uzņēmuma starpseguma likviditāti izmantos formulu [1.7.].

Absolūtās likviditātes koeficients rāda, kādu īstermiņa saistību daļu uzņēmums var segt ar rīcībā esošajiem maksāšanas līdzekļiem vistuvākajā laika posmā. Svarīgi ir, lai šī koeficienta likviditāte būtu augstāka, tādējādi tas liecina, ka uzņēmums ir stabils. Taču dažreiz

¹ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes* Rīga: Merkūrijs Lat, 2006. 45.lpp.

² turpat 46.lpp

³ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.5.lpp.

⁴ turpat, 5.lpp.

⁵ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 219.lpp

tas var arī nozīmēt to, ka uzņēmums ir nevis stabils, bet gan to, ka tā rīcībā ir vairāk naudas, nekā to spēj izmantot. Normālas saimniekošanas apstākļos šis rādītājs svārstās no 0.10 līdz 0.70 robežās, bet koeficienta teorētiskā pietiekamība ir robežā starp 0.20 – 0.25 un to aprēķina pēc formulas:

$$L_3 = \frac{\text{...}}{\text{...}} \quad ^1 \quad [1.9.]$$

Absolūtās likviditātes rādītājs var palielināties apgrozāmo līdzekļu atlikumu paaugstināšanās dēļ, piemēram, samazinot ražošanas apjomus, palielinoties debitoru saistībām vai palielinoties krājumu īpatsvaram.²

Viens no plašāk pielietotajiem likviditātes absolūtajiem rādītājiem ir darba kapitāls, kas atspoguļo uzņēmuma finansiālo patstāvību. Rādītājs teorētiski rāda, kāda apgrozāmo līdzekļu daļa paliek uzņēmuma rīcībā pēc visu īstermiņa saistību segšanas.

Lai uzņēmumu pozicionētu kreditoriem kā finansiāli stabili, kapitāla aprēķiniem jābūt objektīviem un nepieciešams labi pārzināt apgrozāmos līdzekļus, to formēšanu, izmantošanu un saglabāšanu, jo nereti uzņēmumi bilancē izmaina apgrozāmo līdzekļu sastāvu, tādējādi maldinot finanšu pārskata lietotājus.

Ja starpība starp apgrozāmajiem līdzekļiem un īstermiņa saistībām ir negatīva, tas nozīmē, ka kapitāls iztrūkst. Nepietiekams lielums var izraisīt uzņēmuma maksātnespēju un liecina par nespēju savlaicīgi segt īstermiņa saistības. Līdzekļu nepietiekamību var izraisīt tādi apstākļi kā saimnieciskās darbības zaudējumi, bezcerīgo debitoru pieaugums, pēkšņu pamatlīdzekļu iegāde vai dividenžu izmaksa.

Apgrozāmo līdzekļu pārsvars pār īstermiņa saistībām nozīmē to, ka uzņēmumam pietiek līdzekļi savu īstermiņa saistību segšanai, kā arī ir līdzekļi darbības paplašināšanai un rada pozitīvu rādītāju investoriem. Darba kapitāla optimālais summas lielums ir atkarīgs no uzņēmuma īpatnībām, tā lieluma, specifikas, pārdotās produkcijas apjoma. Pārmērīgs darba kapitāla pārsvars pār optimālo lielumu liecina par resursu neefektīvu izmantošanu.³

Visi minētie likviditātes rādītāji raksturo uzņēmuma maksātnespēju, ņemot vērā apgrozāmo līdzekļu likvīdētspēju, bet arī atbilst analītiskās informācijas atsevišķu ārējo lietotāju interesēm. Uzņēmuma finansiālais stāvoklis un tā stabilitāte ir atkarīga no saimnieciskās, finansiālās un komerciālās darbības rezultātiem. Lai kontrolētu likviditātes līmeni, tā ir jāplāno, sastādot ieņēmumu un izdevumu plānus konkrētiem laika periodiem, un jākontrolē šo

¹ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.6.lpp.

² Kālis I. *Finanšu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. 157.lpp.

³ Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 305.lpp.

plānu izpilde. Ja uzņēmuma plāni tiek veiksmīgi izpildīti, tas pozitīvi ietekmē finansiālo stāvokli. Stabils uzņēmuma finansiālais stāvoklis ir visu ekonomisko faktoru veiksmīgas un efektīvas pārvaldības rezultāts.¹

Darba autore secina, ka informācija par uzņēmuma likviditāti un darba kapitālu ir ļoti nozīmīgs rādītāju kopums, jo tā atspoguļo saimniekošanas rentabilitāti, jaunu finanšu resursu piesaistīšanas iespējas, kā arī ieguldītā kapitāla ienesīgumu. Darba autore uzskata, ka likviditāte ir viens no visvienkāršākajiem un ātrākajiem veidiem kā noteikt apgrozāmo līdzekļu un īstermiņa saistību līmeni, un reālo finansiālo stabilitāti.

1.3.2. Aprites rādītāji

Uzņēmuma līdzekļu aprites rādītāji raksturo, cik efektīvi uzņēmums izmanto savus aktīvus. Aprites rādītāji ļauj izvērtēt uzņēmuma ieguldīto līdzekļu lietderību un finansiālo stāvokli. Šie rādītāji raksturo līdzekļu izmantošanas intensitāti, kur aprites ilgums ir dienu skaits, kas nepieciešams, lai līdzekļi veiktu vienu aprites ciklu un aprites ātrums raksturo to, cik reižu ir notikusi resursu apgrozība konkrētā periodā. Līdzekļu aprites ātruma palielināšanās atspoguļo uzņēmuma ražošanas potenciāla paaugstināšanos. Līdzekļu aprites ātrumu var aprēķināt gan visiem uzņēmuma līdzekļiem, gan tā atsevišķām daļām.² Aktivitātes rādītājus var aprēķināt novērtējot uzņēmuma darbību kādā laika periodā vai arī novērtējot, kādā attiecībā ir atsevišķo aktīvu veidu krājumi noteiktā datumā.

Visu aktīvu aprites koeficients (AAk) raksturo visu uzņēmuma rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitāti neatkarīgi no to veidošanās avotiem. Aprēķinot šo koeficientu var noteikt, cik reizes konkrētā periodā notiek pilns ražošanas cikls, pilna aprite. Aprites ātrums ir atkarīgs no nozares, kādā uzņēmums darbojas, no tehnoloģiskajiem procesiem un citiem faktoriem.³ Daži ekonomisti uzskata, ka tam vajadzētu būt lielākam par 3. Ja rādītājs ir pārāk zems, tad tas liecina, ka investīcijas ir bijušas pārmērīgas vai arī samazinājies ražošanas apjoms, šādā gadījumā ekonomisti iesaka likvidēt daļu no pamatlīdzekļiem, kā arī daļu no krājumiem.⁴ Visu aktīvu aprites koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$AAk = \frac{\text{Līdzekļu aprites ātrums}}{\text{Līdzekļu izmantošanas intensitāte}} \quad 5 \quad [1.10.]$$

¹ Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 308.lpp.

² turpat 236.lpp

³ Kālis I. *Finansu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. 162.lpp.

⁴ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 238.lpp

⁵ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008. 8.lpp.

Visu aktīvu aprite dienās = _____ ¹ [1.11.]

Svarīgs rādītājs šīs analīzes grupā ir krājumu aprite (KrAK). Tas rāda, cik reizes gadā ir apritējuši ražošanas krājumos ieguldītie līdzekļi. Zems krājumu aprites rādītājs norāda uz pārāk lielu līdzekļu ieguldījumu krājumos. Taču pārāk augsts krājumu aprites rādītājs norāda, ka krājumi noliktavā ir nepietiekami. Svarīgi ir ražošanas krājumu līmeni saskaņot ar uzņēmuma apgrozījuma apjomu tā, lai tas būtu pietiekams uzņēmuma ražošanas vajadzībām. Ražošanas krājumu aprite ir svarīgs rādītājs uzņēmuma likviditātes un maksāspējas noteikšanā.² Krājumu aprites koeficientu aprēķina pēc formulas:

KrAK = _____ ³ [1.12.]

vai

KrAK = _____ ⁴ [1.13.]

Krājumu aprites periods dienās = _____ ⁵ [1.14.]

Jo augstāks krājumu aprites koeficients, jo mazāk līdzekļu iesaistīti krājumos, kas ir apgrozāmo līdzekļu mazāk likvīdā daļa, jo stabilāks ir uzņēmuma finansiālais stāvoklis. Darba autore turpmākajā analīzes daļā krājumu aprites koeficientu aprēķinam izmantos formulu [1.13.], kur attiecina neto apgrozījumu pret krājumiem bilancē.

Pēc debitoru parādu aprites koeficienta (DAK) spriež, cik reizes vidēji gada laikā debitoru parādi pārvērtušies naudas līdzekļos. Debitoru parādi veidojas gadījumā, kad produkcijas realizācija ir notikusi un pircējs ir saņēmis precī vai darījuma apliecinošu dokumentu, neatkarīgi no samaksas termiņa. Pārāk garš debitoru iekasēšanas periods palielina uzņēmuma izmaksas maksājamo procentu veidā, kas tādējādi samazina uzņēmuma peļņu. Šo koeficientu var salīdzināt ar kreditoru parādu aprites koeficientu.⁶ Lai uzlabotu debitoru aprites rādītāju, tajā var tikt iekļauti „Skonto” atlaižu piešķiršanas noteikumi par rēķinu apmaksu pirms maksāšanas termiņa. Skonto atlaide ir norēķinu atlaide par rēķinu samaksu noteiktā termiņā kā procents no rēķina kopsummas. Protams, lai noteiktu, vai uzņēmumam ir izdevīga atlaižu sistēmas ieviešana par ātrāku samaksu, piešķirto atlaižu kopējās izmaksas

¹ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008. 8.lpp.

² Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J. *Finansu pārskatu analīze*. Rīga: Latvijas Universitāte, 30. lpp.

³ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.9.lpp.

⁴ turpat 9.lpp.

⁵ turpat 9. lpp.

⁶ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 239.lpp

jāsalīdzina ar ieņēmumiem, kas rodas, samazinot ieguldījumus apgrozāmajos līdzekļos.¹

Debitoru aprites koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$DAk = \frac{\text{Debitoru parādu aprites periods dienās}}{\text{Debitoru parādu aprites periods dienās}} \quad 2 \quad [1.15.]$$

$$\text{Debitoru parādu aprites periods dienās} = \frac{\text{Debitoru parādu aprites periods dienās}}{\text{Debitoru parādu aprites periods dienās}} \quad 3 \quad [1.16.]$$

Pēc kreditoru parādu aprites koeficienta (SAK) spriež, cik aprites uzņēmumam nepieciešamas, lai nomaksātu savus rēķinus. Pēc šī rādītāja var spriest par kreditoru parādu ietekmi uz finanšu cikla garumu un vajadzīgā kapitāla lielumu.⁴ Kreditoru parādu aprites koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$SAK = \frac{\text{Kreditoru parādu aprites periods dienās}}{\text{Kreditoru parādu aprites periods dienās}} \quad 5 \quad [1.17.]$$

$$\text{Kreditoru parādu aprites periods dienās} = \frac{\text{Kreditoru parādu aprites periods dienās}}{\text{Kreditoru parādu aprites periods dienās}}; \quad 6 \quad [1.18.]$$

Veicot aprēķinus ir jāievēro, ka kreditori bilancē nozīmē parādu piegādātājiem un darbuzņēmējiem, pieskaitot uzkrātās saistības. Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi nosaka: „Postenī „Uzkrātās saistības” norāda skaidri zināmās saistību summas pret piegādātājiem un darbuzņēmējiem par pārskata gadā saņemtajām precēm vai pakalpojumiem, par kurām piegādes, pirkuma vai uzņēmuma līguma nosacījumu vai citu iemeslu dēļ bilances datumā vēl nav saņemts attiecīgs norēķinu dokuments.”⁷

Debitoru parādu aprites un kreditoru parādu aprites koeficienti ir salīdzināmi, šāda pieeja ļauj izvērtēt komerciālo kredītu piešķiršanas noteikumus, ko izmanto uzņēmums, iepērkot krājumus ar tiem kreditēšanas noteikumiem, kurus uzņēmums nosaka citiem uzņēmumiem. Abu rādītāju optimālais lielums – lai pircēji būtu ar mieru iegādāties preces ar pēcapmaksas iespējām, bet uzņēmums spētu savlaicīgi norēķināties ar piegādātājiem. Ja parādu iekasēšanas periods tiek noteikts pārāk īss, tad tas var samazināt klientu skaitu, tādējādi samazinot neto apgrozījumu un peļņu.

Ilgtermiņa ieguldījuma aprites koeficients raksturo ilgtermiņa ieguldījumu intensitāti neto apgrozījuma veidošanā. Pārāk zems rādītāja līmenis atspoguļo situāciju, kad uzņēmums

¹ Ludboržs A. *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*. Rīgā, Lietišķās informācijas dienests, 2007. 146 lpp.

² Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3. izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.10.lpp.

³ turpat, 10.lpp.

⁴ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 238.lpp

⁵ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3. izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.10.lpp.

⁶ turpat, 11. lpp.

⁷ LR MK noteikumi Nr. 488 *Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi*. Latvijas Vēstnesis, Nr.100, 30.06.2011. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=232353> [Skat. 10.01.2015]

ieguldījīs vairāk nekā saražots, tādēļ teorijā skaidrots, ka rezultātu paaugstināšanai iesaka pārdot kādu daļu pamatlīdzekļus un ar iegūtajiem līdzekļiem vajadzētu apmaksāt saistības vai paplašināt ražošanas apjomus.¹ Šo koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Ilgtermiņa ieguldījumu aprīte} = \frac{\text{Ilgturīgās aktīvu vērtība}}{\text{Ilgturīgās saistību vērtība}};^2 \quad [1.19.]$$

Darba autore secina, ka aprītes rādītāji kopumā atspoguļo ne tikai aktīvu izmantošanas efektivitāti un ieguldīto līdzekļu lietderību, bet arī šie aprēķini ir viegli saprotami un uztverami ar grāmatvedību nesaistītām personām, jo uzskatāmi tiek atspoguļoti debitoru un kreditoru, ilgtermiņa ieguldījumu un krājumu aprītes cikls.

1.3.3. Maksātspējas rādītāji

Lai uzņēmums varētu pastāvēt un attīstīties, tam jābūt finansiāli stabilam. Uzņēmuma maksātspēja nozīmē spēju segt īstermiņa un ilgtermiņa saistības noteiktā termiņā ar rīcībā esošajiem aktīviem. Maksātspējas jeb finansiālās stabilitātes rādītāji raksturo uzņēmuma kapitāla struktūru un uzņēmuma spēju norēķināties ar īstermiņa un ilgtermiņa kreditoriem. Uzņēmuma finansiālo stabilitāti var novērtēt ar vairākiem koeficientiem, kuri raksturo aktīvu un pasīvu posteņu strukturālās attiecības. Kapitāla struktūras rādītāji raksturo kreditoru un investoru interešu aizsargāšanas pakāpi un uzņēmuma līdzekļu avotu struktūru. Novērtējot finansiālo stabilitāti, investori un kreditori vēlas noskaidrot, cik atkarīgs uzņēmums ir no aizņemtā kapitāla vai arī, cik lielā mērā var paļauties uz pašu kapitāla pietiekamību.³

Finansiālās atkarības koeficients raksturo aizņemtā kapitāla līdzdalības pakāpi aktīvu finansēšanā un īpatsvaru kopējā kapitālā. Jo rādītājs ir augstāks, jo lielāka aktīvu daļa tiek finansēta ar aizņemto kapitālu. Saistību rādītāja lielums ir atkarīgs no nozares un valsts, kurā uzņēmums darbojas. Šī rādītāja optimālā robeža ir zem 0.5 un to aprēķina pēc formulas:

$$\text{Finansiālās atkarības koeficients} = \frac{\text{Aizņemto kapitāla daļa}}{\text{Kopējais kapitāls}};^4 \quad [1.20.]$$

Aizņemtā kapitāla līmeņa novērtēšanas kritērijs ir uzņēmuma risks - sastāv no uzņēmējdarbības riska, kas saistīts ar uzņēmuma darbības apstākļiem, kādos uzņēmums darbojas, taču finansiālais risks ir saistīts ar pašu un aizņemto kapitālu, no kura uzņēmums

¹ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 237.lpp

² Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.8.lpp.

³ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 227.lpp.

⁴ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.6.lpp.

finansē savus aktīvus. Ja uzņēmums darbojas augsta uzņēmējdarbības riska apstākļos, nevajadzētu uzņemties finansiālo risku, jo tas kopumā var izrādīties pārāk augsts.¹

Finansiālās neatkarības koeficients raksturo kāda daļa no aktīviem tiek finansēta no pašu kapitāla, ieskaitot arī īpašnieku ieguldījumus jeb raksturo pašu kapitāla īpatsvaru kopējā kapitālā. Kreditoriem šis rādītājs atspoguļo interešu aizsardzības un finansiālā riska pakāpi. Pašu kapitāla līdzdalības koeficienta optimālā robeža ir lielāka par 0.5, jo rādītājs ir tuvāks 1, jo uzņēmums ir finansiāli neatkarīgāks un finansiāli stabilāks, taču pārāk augsts koeficienta līmenis liecina, ka uzņēmums neprot strādāt ar piesaistītiem līdzekļiem.² Finansiālās neatkarības koeficientu rēķina pēc formulas:

$$\text{Finansiālās neatkarības koeficients} = \frac{\text{Pašu kapitāls}}{\text{Kopējais kapitāls}};^3 \quad [1.21.]$$

Finansiālā līdzsvara koeficients raksturo finansiālo līdzsvaru starp aizņemto kapitālu un pašu kapitālu. Kreditori analizējot uzņēmuma bilanci, pozitīvi vērtē šī koeficienta samazināšanos, jo tas saistīts ar riska mazināšanos un liecina par uzņēmuma finansiālā stāvokļa uzlabošanos. Saistību attiecība pret pašu kapitālu kritiskā robeža ir 1, ja koeficients ir lielāks par 1, tas nozīmē, ka uzņēmuma finansēšanā vairāk tiek izmantoti aizņemtie līdzekļi, nevis pašu līdzekļi, protams, koeficienta lieluma kritiskā robeža var būt atkarīga no uzņēmuma saimnieciskās darbības rakstura un apgrozāmo līdzekļu aprites ātruma. Finansiālā līdzsvara koeficients atspoguļo, kāda aizņemtā kapitāla vērtība pienākas uz vienu pašu kapitālā vienību. Tā pieaugums dinamikā var liecināt par uzņēmuma spēju paplašināt darbības apjomus uz aizņemtā kapitāla piesaistīšanas rēķina. Bet tajā pašā laikā norādīt uz pieaugošo finansiālo atkarību no aizņemtā kapitāla.⁴ Finansiālā līdzsvara koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Finansiālā līdzsvara koeficients} = \frac{\text{Pašu kapitāls}}{\text{Aizņemtais kapitāls}}^5 \quad [1.22.]$$

Maksājamo procentu seguma koeficients raksturo uzņēmuma spēju dzēst kredīta procentus no pamatdarbības peļņas, neskarot pašu kapitālu. Koeficienta optimālais rādītājs ir 3. Ja koeficients ir lielāks par 1, tad maksājamo procentu summa tiks segta ar daļu no pamatdarbības peļņas, bet atlikušo peļņas daļu var novirzīt pašu kapitāla palielināšanai vai

¹ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 229.lpp.

² Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs Lat, 2006. 43.lpp.

³ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.6.lpp.

⁴ Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 300.lpp.

⁵ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.6.lpp.

dividenžu izmaksai. Ja rādītājs ir vienāds ar 1, tad tas nozīmē, ka uzņēmums spēs segt tikai kredīta procentus, bet neto peļņas uzņēmumam nebūs.¹ Šo rādītāju aprēķina pēc formulas:

$$\text{Maksājamo procentu seguma koeficients} = \frac{\text{Neto peļņa}}{\text{Kredīta procenti}} \quad 2$$

[1.23.]

Kredīta atmaksas rādītājs tiek aprēķināts pie nosacījuma, kad uzņēmumam ir jāmaksā gan aizdevuma procenti, gan arī jādzēs daļa no saņemtā aizņēmuma. Tādējādi šis rādītājs raksturo maksājamo procentu un kredīta atmaksas iespēju. Gadījumā, kad koeficients ir vienāds ar 1, tas liecina, ka uzņēmums spēs dzēst noteikto pamatsummas maksājumu un kredīta procentus, bet, kad rādītājs ir mazāks par 1, tad iegūtās peļņas apjoms ir nepietiekams. Kredīta atmaksas rādītāju aprēķina pēc formulas:

$$\text{Kredīta atmaksas rādītājs} = \frac{\text{Neto peļņa} + \text{Kredīta procenti}}{\text{Kredīta procenti}}; \quad 3 \quad [1.24.]$$

Investīciju seguma koeficients raksturo uzņēmuma finansēšanas stabilitāti jeb aktīvu daļu, kas tiek finansēta no pašu līdzekļiem un ilgtermiņa saistībām. Rādītāja optimāls lielums ir no 75% līdz 90%. Racionāla aktīvu finansēšana nozīmē ilgtermiņa finansēšanas avotus izmantot vismaz 75% apjomā. Investīciju seguma koeficientu aprēķina pēc formulas:

$$\text{Investīciju seguma koeficients} = \frac{\text{Aktīvu daļa}}{\text{Kredīta procenti}}; \quad 4 \quad [1.25.]$$

Darba autore uzskata, ka maksāspējas rādītāji ļauj novērtēt uzņēmuma darbības finansēšanas avotus, pašu un aizņemtā kapitāla līdzdalības pakāpi aktīvu finansēšanā un aizņemtā kapitāla izmantošanas efektivitāti. Maksāspējas rādītāji ir jāpieņem kā ieteikums pēc kā analīzes procesā vadīties. Svarīgi būtu, ka pašu kapitāla daļa būtu lielāka par 50%, lai uzņēmums spētu saglabāt finansiālo stabilitāti un spētu norēķināties ar kreditoriem savlaicīgi.

1.3.4. Rentabilitātes rādītāji

Rentabilitāte ir rādītājs, kas raksturo uzņēmuma finansiālo rezultātu, darbības ienesīgumu un efektivitāti kopumā. Rentabilitātes rādītāji atspoguļo uzņēmuma ienesīgumu no dažādām pozīcijām un peļņas veidošanas faktoru vidi. Šo rādītāju vērtējums ir svarīgs, lai novērtētu finansiālo stāvokli.⁵

¹ **Rurāne M.** *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 230.lpp.

² **Paupa V., Šneidere R.** *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.7.lpp.

³ turpat, 7.lpp.

⁴ turpat, 7.lpp.

⁵ **Rurāne M.** *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Apgāds Jumava, 2007. 187.lpp.

Rentabilitātes rādītāju vērtēšanai nav noteiktu kritēriju, to izsaka procentos. Tas ir atkarīgs no uzņēmuma darbības veida, apgrozījuma struktūras un citiem faktoriem. Peļņa ir svarīgs uzņēmuma darbības rezultāts, tāpēc ilgstoši zems vai pat negatīvs rentabilitātes līmenis norāda, ka ir uzņēmējdarbības problēmas.

Uzņēmuma rentabilitāte ir svarīga fiziskām un juridiskām personām, kurām ir tieša finansiālā ieinteresētība šī uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultātā. Protams, ieinteresēti ir arī potenciālie un patreizējie ieguldītāji, akciju turētāji un dalībnieki, kuri var novērtēt savu ieguldījumu izdevīgumu izmantojot finanšu pārskatu datus.

Rentabilitāti raksturo un vērtē trīs aspektos:

1. komerciālā (realizācijas) rentabilitāte – atspoguļo, kādu peļņu uzņēmums ieguvīs uz neto apgrozījuma vienību;
2. ekonomiskā (aktīvu vai investīciju) rentabilitāte – atspoguļo, kādu peļņu uzņēmums ieguvīs uz uzņēmuma aktīvu vienību;
3. finansiālā (pašu kapitāla) rentabilitāte – atspoguļo, kādu peļņu ieguvuši uzņēmuma īpašnieki uz ieguldītā kapitāla vienību.¹

Komerčiālā rentabilitāte

Komerčiālā rentabilitāte ir saistīta ar dažādu peļņas veidu novērtēšanu attiecībā pret uzņēmumā gūtiem ieņēmumiem. Tāpēc Komerčiālo rentabilitāti sīkāk iedala:

- realizācijas;
- operatīvās darbības;
- bruto peļņas rentabilitātē.

Realizācijas rentabilitāte ir finansiālā rezultāta attiecība pret apjoma rādītāju jeb cik lielu peļņas daļu dod katra neto apgrozījuma vienība. To aprēķina pēc formulas:

Realizācijas rentabilitāte, % = _____; ² [1.26.]

Realizācijas rentabilitāte vienkopus atspoguļo gan produkcijas un pakalpojumu pārdošanas gaitā iegūto peļņu, gan arī ar ražošanas vai pakalpojumu sniegšanu tieši nesaistītās izmaksas un ieņēmumus, piemēram, samaksātie un saņemtie procenti, aprēķinātie nodokļi, darījumi ar vērtspapīriem, dažādi ārkārtas ieņēmumi un izdevumi. Realizācijas rentabilitāte ir atkarīga gan no ārējiem (nodokļu likmes samazināšanās vai palielināšanās), gan iekšējiem

¹ Kālis I. *Finanšu vadība*. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002. 63. lpp.

² Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analizē 3. izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.11.lpp.

(finanšu politikas maiņa) faktoriem. Tādēļ svarīgi ir aprēķināt operatīvās darbības rentabilitāti, kuru ietekmē tikai operatīvās darbības rezultāti.¹

Operatīvās darbības rentabilitāte raksturo uzņēmuma pamatdarbību – nosaka uzņēmuma produkcijas ražošanas un realizācijas efektivitāti peļņas veidošanā. Neatkarīgi no neto apgrozījuma lieluma, uzņēmums vienmēr ir ieinteresēts, lai operatīvās darbības rentabilitātes līmenis būtu augstāks. Rādītāju novērtēšanai to salīdzina ar iepriekšējiem periodiem un nozares vidējiem rādītājiem.² Operatīvās darbības rentabilitāti aprēķina pēc formulas:

Operatīvās darbības rentabilitāte, % = _____;³

[1.27.]

Operatīvās darbības rādītāju ietekmē uzņēmumā izveidotā cenu un izmaksu sistēma. Pirms nodokļu peļņā neiekļauj ar ražošanu vai pakalpojumu nesaistītus ieņēmumus un izmaksas. Rādītāju parasti izmanto, lai noteiktu, cik efektīvi darbojas ražošanas vai pakalpojuma sniegšana ienākumu veidošanā.⁴

Komerčiālās rentabilitātes rādītāju grupā ietilpst bruto peļņas rentabilitātes rādītājs, kurš ir nozīmīgākais peļņas starprezultātu rādītājs. Šis rādītājs atspoguļo kādā mērā neto apgrozījuma pārmaiņas ietekmē bruto peļņas lielumu. Bruto peļņu vai zaudējumus no apgrozījuma aprēķina kā starpību starp neto apgrozījumu un pārdotās produkcijas ražošanas izmaksām uzrādītajiem lielumiem. Bruto peļņas rentabilitāti aprēķina pēc formulas:

Bruto peļņas rentabilitāte, % = _____ 5 [1.28.]

Gadījumā, kad produkcijas cenas paaugstinās un pieaug bruto peļņa, uzņēmums kļūst konkurētspējīgāks. Var būt gadījumi, kad uzņēmumam vajadzētu samazināt produkcijas cenu, lai palielinātu apgrozījumu, kas palielinās bruto peļņu. Bruto peļņas koeficientu var izmantot, plānojot uzņēmējdarbības politiku. Iegūtie rādītāji ir jāsalīdzina ar iepriekšējo periodu līmeni un nozares vidējiem rādītājiem.⁶

Ekonomiskā rentabilitāte

Ekonomiskā rentabilitāte raksturo, cik efektīvi peļņas radīšanā tiek izmantoti aktīvi. Šo rādītāju sauc arī par investīciju un aktīvu rentabilitāti. Ekonomiskā rentabilitāte ir visbiežāk

¹ Saksonova S. *Rentabilitātes rādītāju izmantošanas un interpretācijas aspekti praktiskajā uzņēmējdarbības analīzē*. Latvijas Universitātes raksti, 737.sējums, 2008. 284.lpp

² Rurāne M. *Uzņēmuma finanše.*, Rīga: Apgāds Jumava, 2007. 188.lpp.

³ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.11.lpp.

⁴ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs Lat, 2006. 49.lpp.

⁵ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.12.lpp.

⁶ Philip O'Regan. *Financial information analysis second edition*. England: John Wiley&Sons, 2006. 278.lpp.

lietotais ekonomiskās rentabilitātes rādītājs, jo tas ir viens no konkurētspējas indikatoriem. Konkurētspējas līmeni nosaka, salīdzinot analizējamā uzņēmuma aktīvu rentabilitāti ar vidējo nozares rādītāju. Svarīgi ir, lai rentabilitātes rādītājs būtu augstāks, jo tas liecina, ka uzņēmuma līdzekļi izmantoti efektīvi.¹ Ekonomisko rentabilitāti aprēķina pēc formulas:

Ekonomiskā rentabilitāte, % = _____;²

[1.29.]

Šis rādītājs rāda, cik peļņas ir iegūts uz vienu aktīva naudas vienību. Protams, lai rādītāju novērtētu precīzāk, jāizvērtē nozare, kurā uzņēmums darbojas, jo ražošanas nozarē šī rādītāja līmenis ir ievērojami augstāks nekā vidējais. Rādītājs ir atkarīgs arī no uzņēmuma finansēšanas struktūras un finansēšanas izmaksām un darījuma riska. Lielākam riskam ir augstāka rentabilitāte. Aktīvu atdevei vajadzētu būt aptuveni vienāgai ar vidējo aizņēmuma procentu likmi, kādu uzņēmums maksā par saviem aizņēmumiem. Ja uzņēmums nepelna pietiekami, lai spētu atpelnīt ar procentiem kopējo kapitālu, kas apgrozās uzņēmumā, tad rādītājs ir zemāks.³

Aprites ātrumu un rentabilitātes rādītāju novērtēšanai ir noderīgi šos rādītājus savstarpēji salīdzināt – visu ekonomisko rentabilitāti ar pašu kapitāla rentabilitāti, kurus aprēķina pēc tīrās peļņas. Starpība starp aktīvu vērtību un pašu kapitāla summu ir pamatota ar ārējo finansēšanas avotu izmantošanu.⁴

Finansiālā rentabilitāte

Finansiālā rentabilitāte raksturo kapitāla izmantošanas efektivitāti, cik peļņas ir iegūts uz vienu kapitāla vienību. Finansiālās rentabilitātes raksturošanai izmanto kopkapitāla un pašu kapitāla rentabilitātes rādītājus.⁵

Kopkapitāla rentabilitāte (R_k) sastāv no pašu un aizņemtā kapitāla. Šo rādītāju aprēķina pēc formulas:

$R_k, \% = \text{_____};$ ⁶ [1.30.]

¹ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 233.lpp.

² Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.12.lpp.

³ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs Lat, 2006. 49., 50.lpp.

⁴ Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 287.lpp.

⁵ Kālis I. *Finansu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. 173.lpp.

⁶ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.12.lpp.

Kopkapitāla rentabilitāte rāda, kāda būtu peļņa, ja viss iesaistītais kapitāls būtu pašu. Bet, līdz ar to nav iespējams redzēt, kāda peļņas daļa gūta, izmaksājot aizņemto kapitālu, jo ir redzami tikai maksājami procenti par svešā kapitāla izmantošanu.

Pašu kapitāla rentabilitāte (R_p) atspoguļo cik peļņas iegūst īpašnieki uz vienu pašu kapitāla vienību, tādējādi raksturojot pašu kapitāla izmantošanas lietderīgumu. Šo rādītāju parasti salīdzina ar iespējamo ienākumu saņemšanu, ja līdzekļi būtu ieguldīti citos kapitālos.¹ Pašu kapitāla rentabilitāti aprēķina pēc formulas:

$$R_p, \% = \frac{\text{Peļņa}}{\text{Kapitāls}} \quad [1.31.]$$

Apkopojot rentabilitātes teorētisko aspektus, darba autore secina, ka ar rentabilitātes jēdzienu saprot attiecību starp peļņu un rādītāju, kurš var palīdzēt raksturot attiecīgās peļņas lielumu. Kā arī šo rādītāju rezultāti ir ļoti svarīgi uzņēmuma vadībai, lai varētu izvērtēt peļņas struktūru veidošanos un izmantošanas efektivitāti.

1.4. Maksātnespējas prognozēšanas modeļi

Attīstoties uzņēmējdarbībai, arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta ienesīguma un uzņēmējdarbības riska analīzei un finansiālā stāvokļa prognozēšanai. Šāda informācija ir svarīga ne tikai uzņēmuma īpašniekiem, potenciālajiem investoriem, bet arī kredītiestādēm, zvērinātiem revidentiem un dažādu Eiropas Savienības projektu komisijām.

Darba autore pētot jautājumus par uzņēmuma finansiālo stabilitāti un maksātnespēju nākotnē, nonākusi pie secinājuma, ka Latvijā vārds „maksātnespēja” tiek pielīdzināts vārdam „bankrots” gan tulkojumos no ārvalstu literatūras, gan sabiedrībā. Sākot ar 2010. gada 26. jūliju Latvijā tika pieņemts jauns maksātnespējas likums, kurā vairs netiek lietots bankrota termins. Svarīgi atzīmēt, ka pašlaik ņemot vērā Latvijas Republikas normatīvo regulējumu: „Juridiskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura ietvaros no parādnieka mantas tiek segti kreditoru prasījumi, lai veicinātu parādnieka saistību izpildi.”³

Iepriekšējā maksātnespējas likuma redakcijā, autores prāt, skaidrojums par uzņēmumu maksātnespēju bija izsmeļošāks, proti, ka maksātnespēja bija uzņēmuma paša atzīta, kā arī tiesas konstatēta uzņēmuma nespēja nomaksāt parādus. Un bankrots tiek definēts kā maksātnespējas procesa stāvokļa risinājums, kas izpaužas kā finansiālo tiesisko un

¹ Kālis I. *Finansu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. 173.lpp.

² Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3. izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.13.lpp.

³ LR likums *Maksātnespējas likums*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 124, 06.08.2010. ar turpmākiem grozījumiem. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=214590> [Skat. 15.01.2015]

organizatorisko pasākumu kopums, kas ietver pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un likvidēt parādnienu.¹

Pastāv vairāki maksāspējas prognozēšanas modeļi:

- Altmana Z modelis lieliem uzņēmumiem, kuru akcijas kotējas biržā;
- Altmana Z' modelis lieliem rūpniecības uzņēmumiem, kuru akcijas nekotējas biržā;
- Altmana Z'' modelis maziem uzņēmumiem dažādās nozarēs;
- Altmana jaunais Z'' modelis maziem uzņēmumiem dažādās nozarēs;
- Edminstera Z modelis;
- Springeita Z modelis;
- Fulmera H modelis u.c..

Darba autore detalizētāk analizēs E. Altmana Z' modeļa analīzi lieliem uzņēmumiem, kuru akcijas nekotējas biržā, kā arī, lai diplomdarbā veiktie maksātnespējas prognozēšanas modeļi būtu salīdzināmi, darba autore kā otru modeli izmantos Dž. Fulmera izstrādāto maksātnespējas prognozēšanas modeli maziem uzņēmumiem, kuru aktīvu bilances vērtība ir mazāka par 10 miljoniem ASV dolāru. Darba autore uzskata, ka šie divi modeļi ir savstarpēji saistīti un salīdzināmi, jo modeļu sistēmas būtība ir līdzīga – ir izvēlēti attiecīgi likviditātes, rentabilitātes un maksāspējas rādītāji un attiecīgo darbību rezultātā ir iespējams noteikt maksātnespējas iestāšanās risku. Šīs abas metodes ir balstītas uz ilgiem pētījumiem, iesaistot konkrētā laika posmā noteiktu maksātnespējīgu un maksāspējīgu uzņēmumu finanšu rezultātus.

Katrs rādītājs E. Altmana modelī raksturo uzņēmuma aktīvu saistību ar risku – īstermiņa maksāspēju, aktīvu ienesīgumus un rentabilitāti, ilgtermiņa maksāspēju un aktīvu racionālu izlietošanu.² Šo modeli aprēķina pēc formulas:

$$Z' = 0.717X_1 + 0.847X_2 + 3.107X_3 + 0.42X_4 + 0.998X_5,^3 \quad [1.32.]$$

kur

X_1 = darba kapitāls : aktīvu kopsumma. Šis rādītājs raksturo gan uzņēmuma likviditāti, gan parāda tīrā apgrozāmā kapitāla īpatsvaru aktīvu kopsummā. Ja uzņēmumam ir problēmas ar likviditāti, šis rādītājs būs zems.

¹ Šneidere R. *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksāspējas prognozēšanai*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009. 18.lpp.

² Steven M. Bragg *Business Ratios and Formulas, A Comprehensive Guide Third Edition*. ASV: John Wiley & Sons, 2012. 95. lpp.

³ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3. izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.15.lpp.

X_2 = nesadalītā peļņa : aktīvu kopsumma. Rādītājs raksturo nesadalītās peļņas īpatsvaru aktīvu finansēšanā un šim koeficientam vajadzētu būt augstākam.

X_3 = peļņa pirms procentiem un nodokļiem : aktīvu kopsumma. Aktīvu rentabilitātes rādītājs, kas atspoguļo līdzekļu izmantošanas efektivitāti. Augstāks koeficients liecina par kapitāla struktūras stabilitāti.

X_4 = pašu kapitāls : saistības. Koeficients atspoguļo pašu kapitāla attiecību pret aizņemtajiem līdzekļiem.

X_5 = neto apgrozījums : aktīvu kopsumma. Rādītājs raksturo aktīvu aprites ātruma rādītāju, jo ātrāk uzņēmuma aktīvi, jo lielākas ir uzņēmuma iespējas norēķināties par savām saistībām.

Iepriekšminēto koeficientu apvienošanai Z skaitlī, tie jāreizina ar noteiktu korelācijas koeficientu, pēc kura lieluma var spriest par katra X rādītāja nozīmi pētāmajā problēmā.

Ja koeficients ir robežās no 0 līdz 1.23, tad maksātspējas iespējamība ir ļoti augsta, liecinot, ka tikai radikālas pārmaiņas var uzlabot uzņēmuma finansiālo stāvokli.

Ja koeficients ir robežās no 1.23 līdz 2.90, tad maksātspējas iespējamība pastāv un tas liecina, ka uzņēmumam ir radušās zināmas problēmas, bet uzņēmuma vadībai vēl ir iespēja tās savlaicīgi novērst.

Ja koeficients ir virs 2.90, tad maksātspējas iespējamība ir ļoti zema un kredīta devējiem, preču piegādātājiem un citiem sadarbības partneriem nav nepieciešams veikt pārāk detalizētu uzņēmuma finansiālā stāvokļa analīzi, jo tuvākajā laikā maksātspēja nedraud.¹

Dž. Fulmera maksātspējas prognozēšanas modeļa pamatā ir grāmatvedības un finanšu teorija, kuri tiek sakārtoti pa finanšu analīzes grupām pēc to nozīmes. Nozīmīgākās finanšu rādītāju grupas ir likviditāte, maksātspēja, aktivitāte un rentabilitāte.² Šajā modelī tiek iekļauti rādītāji - likviditātes (V_8), trīs maksātspējas (V_5 , V_6 , V_9), rentabilitātes (V_3), un trīs dažādi rādītāji (V_1 , V_4 , V_7). Dž. Fulmera maksātspējas prognozēšanas modeļa finanšu koeficienti:

- V_1 – nesadalītā peļņa : aktīvu kopsumma. Raksturo akumulēto uzņēmuma ienesīgumu. Jo augstāks rādītājs, jo lielāka varbūtība, ka uzņēmumam nepastāv maksātspēja draudi.
- V_2 – neto apgrozījums : aktīvu kopsumma. Aktīvu aprites rādītāju lieto kā vispārīgu aktivitātes rādītāju, kas parāda, kā uzņēmums veic neto apgrozījuma veidošanu ar aktīvus palīdzību. Lielāka aprīte nozīmē mazāku iespējamību uzņēmuma maksātspējai.

¹ Šneidere R. *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009. 120.lpp.

² turpat 153.lpp.

- V_3 – peļņa pirms nodokļiem : pašu kapitāls. Rādītājs izslēdz nodokļu ietekmi uz rezultātiem.
- V_4 – naudas plūsma : visas saistības. Maksātspējas iespējamība ir mazāka, ja naudas plūsmas un saistību attiecība ir augstāka.
- V_5 – saistības : aktīvu kopsumma. Lielāka iespējamība maksātspējai ir gadījumā, ja saistību rādītājs ir lielāks.
- V_6 – īstermiņa saistības : aktīvu kopsumma. Ar šī koeficienta palīdzību var noteikt maksātspējas varbūtību.
- V_7 – pamatlīdzekļi : aktīvu kopsumma. Koeficients atspoguļo, kāds ir uzņēmuma lielums.
- V_8 – darba kapitāls : visas saistības.
- V_9 – peļņa pirms procentiem un nodokļiem : procentu maksājumi. Pazīstams kā maksājamo procentu seguma koeficients. Rezultāts parāda: jo augstāks seguma koeficients, jo mazāka maksātspējas iestāšanās draudi.¹

Dž. Fulmers izstrādāja maksātspējas prognozēšanas modeli:

$$H = 5,528V_1 + 0,212V_2 + 0,073V_3 + 1,270V_4 - 0,120V_5 + 2,335V_6 + 0,575V_7 + 1,083V_8 + 0,894V_9 - 6,075^2 \quad [1.33.]$$

Rādītāja H kritiskais punkts ir 0, un tas nozīmē: ja uzņēmumam aprēķinātā H vērtība ir mazāka par 0, tad pastāv liela maksātspējas varbūtība, bet, jo augstāka ir H vērtība, jo labāks ir uzņēmuma finansiālais stāvoklis.

1.5. SVID analīzes metode

Lai varētu noskaidrot savas pozīcijas attiecīgajā nozarē un pieņemt svarīgus lēmumus ir jānosaka uzņēmuma situācijas analīze. Populārākā metode, ar kuras palīdzību var sistematizēt dažādus darbības aspektus ir SVID analīze. SVID – stiprās un vājās puses, iespējas un draudi. Lai attīstītu tālākas attīstības iespējas, šī ir piemērota metode, lai noteiktu un strukturizētu dažādus darbības aspektus. Mūsdienās ir svarīgi SVID analīzi sastādīt vidēji reizi gadā un, protams, pie svarīgu pārmaiņu notikumiem biežāk.³

SVID analīzes metodi izmanto novērtējot – produktu un zīmolu noteikšanā, biznesa idejas jauna produkta vai pakalpojuma ieviešanas procesā, stratēģisko pieeju noteikšanā un citu dažādu svarīgu lēmumu pieņemšanas procesā, lai apzinātos uzņēmuma pozīciju.

¹ Šneidere R. *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009. 153.lpp.

² turpat 153.lpp.

³ Caune J., Dzedons A., Pētersons L. *Stratēģiskā vadīšana*. Rīga: Birznieka ŠIS Kamene, 76. lpp.

SVID analīze ir efektīva metode, kuru var izmantot jebkurš uzņēmums neatkarīgi no tā lieluma, nozares, kā arī analīzi var izstrādāt gan uzņēmuma iekšējie darbinieki individuāli vai komandā un ārpakalpojuma sniedzēji.

Uzņēmuma iekšējie faktori ir stiprās puses jeb uzņēmuma priekšrocības un vajās puses, kuras negatīvi iespaido vēlamo rezultātu sasniegšanu. Ārējie faktori ir iespējas, ar kuru palīdzību var sasniegt izvirzītos uzņēmuma mērķus un draudi, kuri var kavēt vai uzņēmuma ir jāizstrādā darbības plāns ka pārvarēt radušos riskus.¹

Apkopojot darba teorētiskās daļas pētījumus, autore secina, ka saimnieciskās darbības analīzes teorētiskā izpētes rezultāti kopumā sniedz priekšstatu par metodēm, kuras var pielietot analīzē, lai uzņēmuma vadība gūtu informāciju par SIA „ZAAO” saimnieciskās darbības ietekmējošiem faktoriem, cēloņiem un pareizu lēmumu pieņemšanas politiku. Darba praktiskajā daļā autore veiks saimnieciskās darbības analīzi pielietojot šajā nodaļā izpētītās metodes.

Lai vispusīgi novērtētu uzņēmuma saimniecisko darbību un tās attīstības iespējas, autore nākošajā darba nodaļā pievērsīsies uzņēmuma attīstības vēsturei un raksturos uzņēmuma saimnieciskās darbības jomas un izvērtēs ietekmējošos iekšējos un ārējos faktoros.

¹ **Hopkin P.** *Fundamentals of Risk Management: Understanding*. London: Kogan Page Ltd, 2010. 78. lpp.

2. SIA „ZAAO” SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS UN TĀ NOZARES RAKSTUROJUMS

2.1. Uzņēmuma izveidošanas vēsture

SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija” (turpmāk – SIA „ZAAO”) ir dibināta 1998. gada novembrī. Uzņēmumu dibināja Cēsu, Limbažu, Valkas un Valmieras rajonu pašvaldības.

1998. gadā Latvijas atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas izveidošanas pirmsākumos tikai izveidots projekts „500-”, kas noteica jaunas vēsmas Latvijā atkritumu apsaimniekošanā. Ziemeļvidzemi noteica kā pamata izmēģinājuma vietu, kurā atrodas Cēsu, Limbažu, Valkas un Valmieras rajoni. Teritorija tika izvēlēta, jo ienākumu līmenis atbilstošajā reģiona atbilda vidējam līmenim valstī, kā arī pilsētu lielums atbilda projekta nosacījumiem.

Tātad, pilotprojekta mērķis bija: „Likvidēt esošās legālās un nelegālās 104 izgāztuves Ziemeļvidzemes reģionā, izveidot jaunu, mūsdienīgu cieto sadzīves atkritumu poligonu, kā arī ieviest atkritumu savākšanas – apsaimniekošanas sistēmu, kas aptver Cēsu, Limbažu, Valkas un Valmieras rajonus.”

Pilotprojekta izvirzītie uzdevumi 1998. gadā bija sekojoši:

- jaunas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidošana;
- noglabāšanas poligona izveidošana;
- veco izgāztuvju rekultivācija.¹

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai sadarbojoties ar Dānijas Vides aizsardzības aģentūras pārstāviem Latvijā AS „Carl Bro International”, noteica 104 reģistrētas izgāztuves 1998. gadā un notika vietas izvēle jauna poligona būvniecībai Ziemeļvidzemē.

Poligona vietas izvēle - Ziemeļvidzemes reģiona kopējā platība ir vairāk kā 10 tūkstoši km², tajā dzīvo aptuveni 200 tūkstoši iedzīvotāju. Reģiona atkritumu ražošanas smaguma centrs ir Valmieras rajona Kocēnu pagastā. Apsekojamās teritorijas diametrs ir 70 km ap atkritumu ražošanas centru. Iespēju robežās jaunā sadzīves atkritumu noglabāšanas poligona vieta tika meklēta atkritumu ražošanas centra tuvumā, lai samazinātu transporta izmaksas un ietekmi uz vidi, ko rada atkritumu transportēšana. Ziemeļvidzemes reģiona pašvaldības iesniedza savus priekšlikumus, kur nākotnē varētu ierīkot atkritumu noglabāšanas poligonu. Iesniegtās vietas tika atzīmētas Ziemeļvidzemes reģiona kartē.

Tālāk meklējumi tika veikti pēc metodoloģijas, kas sastāv no četriem posmiem:

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

- neapmierinošo teritoriju izslēgšana;
- potenciālo teritoriju identificēšana;
- potenciālo teritoriju izvēle;
- galīgās vietas izvēle, pamatojoties uz „Ietekmes uz vidi novērtējumu”.

Pirmās tika izslēgtas vietas, kas atradās dabas lieguma zonās vai ļoti tuvu aizsargājamām teritorijām, piemēram, Gaujas Nacionālais parks. Tika izslēgtas vietas ar celtniecības prasībām neatbilstošiem ģeoloģijas rādītājiem, piemēram, augsts gruntsūdens līmenis, nepietiekams māla slānis u.c.. Sīkāka vietu analīze un novērtēšana tika veikta 9 vietām pirms to izvirzīšanas uz vides ietekmes novērtējumu.¹

1998. gada novembrī nodibināja SIA „ZAAO” un 1999. gada martā pārveidoja par bezpeļņas organizāciju SIA “ZAAO”.

2002. gada 29. novembrī SIA „ZAAO” saņēma Bureau Veritas Quality International (BVQI) Integrētās vadības sistēmas kvalitātes un vides standartu sertifikātus, kura ir atbilstoša kvalitātes standartam ISO 9001:2000 un vides standartam ISO 14001:2004. 2005. gada novembrī uzņēmums ieguva atkārtotu sertifikāciju.

Komercreģistrā 2003. gada aprīli uzņēmums tika reģistrēts kā SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija”, taču 2012. gadā uzņēmums pārreģistrējās par SIA „ZAAO”.

Poligons „Daibe” sākot ar 2005. gada 1. janvāri ir oficiālā cieto sadzīves atkritumu (CSA) apstrādes un noglabāšanas vieta Ziemeļvidzemē.²

2.2. Uzņēmuma saimnieciskās darbības raksturojums

SIA „ZAAO” pamatdarbība ir atkritumu savākšana, šķirošana, transportēšana, apstrāde un noglabāšana videi draudzīgā veidā, un uzņēmums nodarbojas ar sabiedrības informēšanu un izglītošanu.

Uzņēmuma vīzija: „Būt Latvijā atzītam paraugam atkritumu apsaimniekošanas jomā, ko atzīst partneri un sabiedrība.” Misija: „Dalīties ar savu pozitīvo pieredzi.” Vērtības: „Profesionāli darbinieki, kvalitatīvi pakalpojumi, izglītoti klienti un labāko pieejamo tehnoloģiju izmantošana.”

Uzņēmuma īpašnieki ir 28 pašvaldības - Alojas, Amatas, Apes, Baltinavas, Balvu, Beverīnas, Burtnieku, Cēsu, Jaunpiebalgas, Krimuldas, Kocēnu, Limbažu, Līgatnes, Mazsalacas, Naukšēnu, Pārgaujas, Priekuļu, Raunas, Rugāju, Rūjienas, Salacgrīvas,

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaaolv/public/> [Skat. 23.04.2015]

² SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaaolv/public/> [Skat. 23.04.2015]

Saulkrastu, Smiltenes, Strenču, Valkas, Valmieras, Vecpiebalgas, Viļakas novada pašvaldības.

SIA „ZAAO” ir 3 biroji, kuri atrodas:

- Valmierā, Rīgas ielā 32;
- Cēsīs, Krišjāņa Valdemāra ielā 13;
- Limbažos, Mazās noliktavas ielā 3.

Sākot ar 2001. gadu SIA „ZAAO” sāka izveidot arī dalīto atkritumu sistēmu savā reģionā. Sākotnēji tika izveidota vieta, kur bez maksas varēja atstāt dalītos atkritumus – papīru, kartonu, plastmasu un stiklu. Pašlaik uzņēmums ir izveidojis visā darbības teritorijā EKO laukumus, kuros iespējas nodot iepriekšminētos atkritumu veidus, kā arī bīstamos atkritumus un nolietoto sadzīves elektrotehniku bez maksas.

Kopumā SIA „ZAAO” darbības teritorijā pieejami 19 EKO laukumi – Valmiera un Cēsis divi laukumi, Rūjiena, Salacgrīva, Valka, Jaunpiebalga, Augšlīgatne, Alojā, Poligons Daibe, Limbaži, Mazsalaca, Smiltene, Saulkrasti, Balvi, Strenči, Ape un Ragana. 2015. gadā paredzēts atvērt EKO laukumu arī Raunas novadā.

Uzņēmuma publicētajā 2014. gada gadagrāmatā uzradīts, ka 2014. gadā darbības teritorijā tika nodrošināti vēl 3670 šķirošanas konteineri un kopumā sabiedrībai pieejamais konteineru skaits sasniedz 1395, bet pārējie atrodas uzņēmumu pārvaldībā. Kopumā 2014. gada otrreiz pārstrādāto izejvielu skaits sasniedza 4054 tonnas un saistībā ar uzņēmuma veiktajām aktivitātēm EKO laukumos tika savāktas elektrotehnikas preces 40 tonnu apmērā, kā arī lauksaimniecības pavasara akcijas ietvaros tika savāktas 1370 m³ ar dažādiem lauksaimniecības atkritumiem – skābbarības plēves, minerālmēsli un citi plastmasas piederumiem.¹

2.3. Poligons „Daibe”

Lai izveidotu veiksmīgu un stabilu SIA „ZAAO” saimniecisko darbību atkritumu apsaimniekošanas nozarē, uzņēmumam bija jāizveido atkritumu noglabāšanas vieta - poligons „Daibe”, kas ir vienīgā Ziemeļvidzemes reģiona cieto sadzīves atkritumu apstrādes un noglabāšanas vieta, kas pilnībā atbilst Latvijas un Eiropas Savienības likumdošanas prasībām un kuras teritorijā veic otrreizējo izejmateriālu šķirošanu, zaļo un citu bioloģiski noārdāmo atkritumu kompostēšanu, sadzīves atkritumu priekšapstrādi, kā arī sagatavošanu apglabāšanai un sadzīves atkritumu apglabāšanu. Poligons „Daibe” darbojas kopš 2004. gada 1. decembra.

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

Ar Eiropas Savienības Kohēzijas fonda līdzekļiem, SIA „ZAAO” pilnveidoja infiltrāta attīrīšanas iekārtas reģionālajam atkritumu apsaimniekošanas centram (RAAC). Kopš 2001. gada uzņēmums piesaistījis Eiropas līdzfinansējumu poligona izveidei un attīstībai. Sākot ar 2014. gadu uzņēmums veica pirmos rekultivācijas darbus, veicot pirmo pārklājumu ar māla slāni, pēc tam krātuve tiks apsegta ar melnzemi un veikta zāliena izveidošanas darbi. Sākot ar 2015. gadu uzņēmums uzrādījis, ka piesaistot finansējumu tiks veikti dalītās atkritumu līnijas uzlabošanas darbi.

2.1. att. Poligona „Daibe” shēma 2014. gadā pēc SIA „ZAAO” publicētajiem materiāliem
Poligona darbības shēmā (2.1.att.) detalizēti parādīta atkritumu apsaimniekošanas darbība:

1. 1.atkritumu krātuve – cieto sadzīves atkritumu noglabāšanai; platība 3.16 m³, ietilpība 385 000 m³, darbības laiks 10 gadi;
2. ugunsdzēsības baseins – krātuvju ugunsdzēšanai, tilpums 500 m³;
3. administratīvā ēka;
4. autosvari – ievesto atkritumu svēršanai, garums 18 metri, svērtspēja 60 tonnas;
5. mazgāšanas laukums;
6. artēziskais urbums;
7. tehnikas garāža– novietne atkritumu kompaktoram;
8. autostāvvietā;

9. EKO laukums – dalīto atkritumu bezmaksas pieņemšana;
10. laukums lielgabarīta atkritumu uzglabāšanai;
11. grunts krājumi – tiek izmantota atkritumu pārklāšanai;
12. ugunsdzēsības baseins – tilpums 250 m³;
13. šķirošanas līnija – otrreizēji pārstrādājamo materiālu pāršķirošanai;
14. kompostēšanas laukums – laukums zaļo un brūno atkritumu kompostēšanai;
15. atkritumu mehāniskās priekšapstrādes centrs – sadzīves atkritumu smalcināšana, šķirošana sadalot iespējamo atkritumu apjomu sekojošās daļās: otrreizējai pārstrādei, kompostēšanai, noglabāšanai krātuvē;
16. reversās osmozes infiltrāta attīrīšanas iekārtas – savāktais infiltrāts poligonā tiek attīrīts reversās osmozes tipa infiltrāta attīrīšanas iekārtā, jauda 7 m³/h;
17. biogāzes koģenerācijas stacija – sakrātā gāze šobrīd tiek izmantota elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai koģenerācijas ciklā;
18. infiltrāta baseins – savāktais infiltrāts poligonā tiek attīrīts reversās osmozes attīrīšanas iekārtās, tilpums 4000 m³;
19. 2.atkritumu krātuve – cieto sadzīves atkritumu noglabāšanai, platība 3.42 ha, ietilpība ~ 652 000 m³, plānotais darbības laiks 24 gadi.

Atkritumu ievēšana poligonā - ievadamo atkritumu veidi un tarifi (spēkā no 01.01.2014.), uzrādīti 2.1. tabulā. Norēķināties par atkritumu noglabāšanu fiziskas personas var skaidrā naudā poligonā uz vietas. Atkritumu ievēdējam tiek izsniegta darījumu apliecināšana kvīts un kases čeks. Juridiskām personām ievest atkritumus poligonā „Daibe” atļauts tikai pēc līguma noslēgšanas.¹

2.1. tabula

Poligona „Daibe” ievadamo atkritumu veidi un tarifi spēkā no 2014. gada 1. janvāra*

Atkritumu veids	Tarifs EUR/t, bez PVN
1	2
Sadzīves atkritumi un tiem līdzīgi tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu un iestāžu atkritumi, arī atsevišķi savāktie atkritumi (nešķiroti sadzīves atkritumi); <i>Sabiedrisko pakalpojumu regulatora padomes lēmums par tarifa apstiprināšanu 09.11.2011</i>	40,22

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

1	2
Liela izmēra atkritumi	40,22
Kompostējamie dārzu un parku atkritumi (arī kapsētu atkritumi)	9,96
Būvniecības atkritumi (ķieģeļi, apmetums, asfalts, betona gabali, u.tml.) bez citu būvniecības atkritumu piejaukumiem	14,23
Būvniecības atkritumi (ķieģeļi, apmetums, asfalts, betona gabali, u.tml.) ar citu būvniecības atkritumu piejaukumiem	35,57
Azbesta saturoši būvniecības atkritumi (jumta šīferis)	38,42
Nolietotas automašīnu riepas	35,57

* darba autores veidota tabula pēc SIA „ZAAO” datiem

Atkritumu noglabāšana - pēc pirmās atkritumu noglabāšanas krātuves pilnīgas piepildīšanas, tiek veikta pirmās krātuves rekultivācija. Pēc atkritumu kārtas izlīdzināšanas, tiek pārklāts 0.5 metru biezs pretfiltrācijas slānis, ar filtrācijas koeficientu 10 - 9 m/s, 0.5 m bieza drenāžas kārtā ar filtrācijas koeficientu 10 - 3 m/s vai ģeotekstils, kā arī 0,2 m auglīgās grunts slānis. Pirmās atkritumu noglabāšanas krātuves I kārtas rekultivācijas darbus ir plānots pabeigt 2014. gada vasarā. Pirmās atkritumu krātuves platība 3.14 ha, un kopējā ietilpība 385 000 m³. Kopš 2014. gada 1. janvāra atkritumu noglabāšana notiek otrajā atkritumu noglabāšanas krātuvē. Tās platība ir 3.42 ha un kopējā otrās krātuves aprēķinātā ietilpība ir 652 262 m³.

Poligona gāzes apsaimniekošana - lai izpildītu poligonam noteiktās prasības par atkritumu pūšanas rezultātā radītās gāzes savākšanu poligonā „Daibe” pirmajā atkritumu noglabāšanas krātuvē ir izveidota gāzes savākšanas sistēma - gāzes savākšanas caurules gandrīz 3 km garumā, gāzes regulēšanas stacija un sūkņu stacija. Savāktā gāze šobrīd tiek izmantota elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai koģenerācijas ciklā. Poligona gāzes apsaimniekošanu veic SIA „ZAAO” meitas uzņēmums SIA „ZAAO Enerģija”.¹

SIA „ZAAO Enerģija” dibināta 2008. gada martā ar mērķi nodrošināt poligona gāzes savākšanu un izmantošanu, kā arī plānot projektus enerģijas ieguvei no atkritumu pārstrādes produktiem, lai samazinātu siltumnīcas efekta gāzu emisijas un nodrošinātu efektīvu resursu izmantošanu, poligonā „Daibe”. Uzņēmuma dibinātājs un 100% kapitāla daļu turētājs ir SIA „ZAAO”. Sākot ar 2013. gadu SIA „ZAAO Enerģija” ir ieguvusi siltumenerģiju un elektroenerģiju:

- savākti 867 621 Nm³ biogāzes;

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

- saražotas 1101.8 MWh elektroenerģijas;
- saražotas 1259.2 MWh siltumenerģijas.

Turpretī, 2014. gadā:

- savākti 1 013 322 Nm³ biogāzes;
- saražotas 1 218.96 MWh elektroenerģijas;
- saražotas 1 393.09 MWh siltumenerģijas.

Uzņēmuma gadagrāmatā uzrādīts – „savāktās un utilizētās poligona biogāzes apjoms nodrošina siltumnīcas efekta gāzu (SEG) emisiju samazinājumu, kas atbilst 5739 t/CO₂ ekvivalenta. Ar saražoto elektroenerģijas daudzumu iespējams nodrošināt aptuveni 400 mājāsaimniecību vidējo gada elektroenerģijas patēriņu.” Pateicoties SIA „ZAAO” mērķtiecīgi īstenotām vides izglītības un sabiedrības informēšanas aktivitātēm un paplašinot dalītās atkritumu vākšanas sistēmas pieejamību reģiona iedzīvotājiem, pakāpeniski turpina samazināties atkritumu poligonā „Daibe” noglabāto nešķirotu sadzīves atkritumu apjoms, kā rezultātā salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem samazinās praktiski savāktās poligona biogāzes apjoms.

Infiltrāta apsaimniekošana - infiltrāts ir visi nokrišņi, kas izsūcas cauri noglabāto atkritumu slānim. Atšķirībā no atkritumu izgāztuves, poligonā „Daibe” infiltrāts nenonāk augsnē un gruntsūdeņos, bet tiek savākts un uzkrāts šim nolūkam paredzētā baseinā, no kura tas tālāk nonāk reversās osmozes infiltrāta attīrīšanas iekārtā. Iekārta nodrošina infiltrāta attīrīšanu, ar jaudu 7 m³/h. Infiltrāta koncentrāts, kas atdalīts no infiltrāta, tiek novadīts atkritumu krātuvē, bet tīrais ūdens novadīts apkārtējā vidē. Iekārta iegādāta Eiropas Savienības Kohēzijas fonda līdzfinansētā projekta ietvaros.

Uz otrreizēji izmantojamo materiālu pāršķirošanas līniju tiek nogādāti EKO laukumos, EKO punktos, iestādēs un uzņēmumos, kā arī citos šķirotu atkritumu vākšanai paredzētajos konteineros savāktie šķirotie atkritumi. Šeit tie tiek pāršķiroti, sadalīti pa veidiem, sapresēti un salikti ķīpās, lai tiktu transportēti uz pārstrādes uzņēmumiem Latvijā un ārpus tās. Šķirošanas līnijā šķiro 6 galvenās frakcijas: kartonu, makulatūru, metālus, PET, tetra - paku, pudeles un plastmasu, plastmasas iepakojumu un plēves, kā arī citus otrreizēji izmantojamus materiālus. Stiklu atsevišķi pāršķiro un smalcina.¹

SIA „ZAAO” mērķis ir ne tikai veikt atkritumu savākšanu, transportēšanu un noglabāšanu, bet arī veikt visas nepieciešamās darbības sabiedrības izglītošanā par dalīto atkritumu savākšanu.

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaa.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

Uzņēmums izstrādā dažādus informatīvus materiālus un grāmatas pirmskolas un skolas vecuma bērniem, ar mērķi izstrādāt dažādus projektus skolām, lai pēc iespējas vairāk pievērstu sabiedrības intereses vides jautājumiem konkursu un izstāžu veidā, kā arī ikvienam ir iespējas doties ekskursijā uz poligonu „Daibe” un iepazīt „atkritumu ceļu”.

Tiek piedāvātās vides mācību stundas poligona „Daibe” – vispārizglītojošām izglītības iestādēm piedāvā mācību programmu, kuri balstīti uz uzņēmuma saimnieciskās darbības principiem, pielīdzinot to dabas zinību priekšmetiem. Mācību programma ir veidota gan bērnudārziem, gan pamatskolu audzēkņiem.

Uzņēmums ir izveidojis mācību līdzekļus, ar kuriem ir iespējams iepazīties SIA „ZAAO” mājas lapā.

SIA „ZAAO” piedāvā ne tikai ekskursijas, bet arī rīko ekspedīcijas un nometnes.¹

2.4. Nozares tirgus analīze

2014. gadā SIA „ZAAO” sadzīves atkritumu apsaimniekošana vidējais tarifs bija 13,41 EUR/m³, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem - 2010. gadā 10,10 EUR/m³ un 2011 .gadā 12,10 EUR/m³ vērojams pieaugums, bet salīdzinājumā ar 2013. gadu – tas ir palicis nemainīgs. Uzņēmuma darbības reģionā cenu kāpums ir iespējams, mainoties ārējiem apstākļiem – mainās dabas resursu nodokļu likme vai poligona tarifs par atkritumu apglabāšanu, vai tiek ieviestas būtiskas izmaiņas pakalpojumu nodrošināšanas procesos.

Publiskajā telpā vairakkārt izskanējis viedoklis, ka pašvaldībās, kur atkritumu apsaimniekošanā darbojas konkurence, tarifs ir par aptuveni 40% mazāks, tādā veidā sabiedrībai tiek radīts maldinošs priekšstats, un šāds apgalvojums neparāda reālo situāciju par to, cik iedzīvotāji maksā par atkritumu apsaimniekošanu. Lai šādi populistiski paziņojumi neatstātu negatīvu ietekmi uz uzņēmuma finanšu rādītājiem, ir būtiski nodrošināt valdes un ipašnieku vienotu viedokli par cenu politikas attīstību.

Tā kā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas maksas pamatā ir trīs komponentes – atkritumu savākšana un transportēšana, noglabāšana reģionālajā poligonā un dabas resursu nodoklis, tad aktuāls ir jautājums par servisu, ko pakalpojuma sniedzējs, iekļaujoties šajā tarifā, spēj vai nespēj iedzīvotājiem nodrošināt. SIA „ZAAO” cenu politika tiek īstenota ievērojot vairākus aspektus – pakalpojuma pieejamība, vienlīdzīgi pakalpojuma sniegšanas nosacījumi, pakalpojuma kvalitāte un izmantošanas ērtums, normatīvo aktu izpilde.

Kopš Latvijā ir izveidota 11 sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu sistēma pēc ģeogrāfiskā principa, faktiski katrs poligona apsaimniekotājs var rēķināties ar stabilu ienākošo

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

atkritumu un ieņēmumu plūsmu. SIA „ZAAO” šī nozares situācija ir vēl izdevīgāka, jo ir gan atkritumu savākšanas uzņēmums, gan arī pārvalda poligonu, tādējādi pats nodrošinot savam poligonam atkritumus un attiecīgi arī ieņēmumus.

Atkritumu poligons „Daibe” ir viens no retajiem Latvijā, kas ir izveidojis Atkritumu priekšapstrādes centru (APC) un veic atkritumu priekšapstrādi pirms to noglabāšanas. Līdzīgas iekārtas ir arī Vidusdaugavas poligonam „Dziļā Vāda”, bet nav izbūvēts angārs, kur šīs iekārtas izvietot, līdz ar to atkritumu priekšapstrādi tur var veikt vienīgi periodiski un sezonāli, turklāt zem klajas debess, no kā var secināt, ka šī darbība nenotiek ikdienā.¹

Citi poligoni pašlaik ir vai nu projektēšanas stadijā, vai nu iepirkuma stadijā. Tādēļ salīdzināt poligonu darbību un to ietekmi uz atkritumu savākšanas maksu iedzīvotājiem objektīvi varēs tikai pēc 1 vai 2 gadiem, kad pilnvērtīgi uzsāks APC visos poligonos. Tāpat jāņem vērā arī reģionu iedzīvotāju skaita un uzņēmējdarbības aktivitātes atšķirības.

Poligonā „Daibe” jau gandrīz 10 gadus darbojas šķiroto atkritumu šķirošanas līnija, kas ļauj ievērojami samazināt noglabājamo atkritumu daudzumu. Latvijā šādas šķirošanas līnijas un iespējas sagatavot otrreizējās izejvielas ir tikai vēl Malienas un Zemgales atkritumu apsaimniekošanas reģionam. Nelielos apjomos šķiro un gatavo otrreizējās izejvielas arī Ventspils atkritumu apsaimniekošanas reģionā.

Poligonu starpā nepastāv izteikta konkurence ne tikai to ģeogrāfiskā principa dēļ, bet arī investīciju apjoma dēļ. Visi poligoni ir faktiski veidoti no nulles, attiecīgi ir veikti nozīmīgi ieguldījumi un izmaksu bāze ir salīdzināma, tāpēc arī cenu politikā nepastāv kādas izteiktas atšķirības. Šo pieņēmumu apstiprina 2.2. tabulā atspoguļotie poligonu atkritumu apglabāšanas tarifi.²

Vidējais atkritumu apglabāšanas tarifs 2014. gadā ir 24,93 EUR/t, tādējādi SIA „ZAAO” apstiprinātais atkritumu apglabāšanas tarifs ir samērīgs ar nozares vidējo rādītāju, pat ņemot vērā, ka ZAAO jau izpilda visas prasības par atkritumu apstrādi pirms noglabāšanas, ko līdz šim neveic tādā apjomā nevienā citā poligonā.³

¹ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

² SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

³ SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaao.lv/public/> [Skat. 23.04.2015]

Sadzīves atkritumu apglabāšanas pakalpojuma tarifi poligonos 2014. gadā*

Atkritumu apsaimniekošanas reģions	Atkritumu poligona apsaimniekotājs	Poligona nosaukums	Apstiprinātie atkritumu apglabāšanas tarifi bez PVN; bez dabas resursa nodokļa
Rīga un Pierīgas	SIA „Getliņi EKO”	Getliņi	15,54 EUR/t
Austrumlatgales	SIA „ALAAS”	Križevņiki	18,43 EUR/t
Ventspils	SIA „Ventspils labiekārtošanas kombināts”	Pentuļi	19,38 EUR/t
Dienvidlatgales	SIA „AADSO”	Cinīši	20,28 EUR/t
Zemgales	SIA „Zemgales EKO”	Grantiņi	22,47 EUR/t
		Brakšķi	27,90 EUR/t
Ziemeļvidzemes	SIA „ZAAO”	Daibe	28,22 EUR/t
Piejūras	SIA „AAS „Piejūra””	Janvāri	28,44 EUR/t
Malienas	SIA „AP Kaudzītes”	Kaudzītes	29,51 EUR/t
Liepājas	SIA „Liepājas RAS”	Ķīvītes	31,86 EUR/t
Vidusdaugavas	SIA „Vidusdaugavas SPAAO”	Dziļā Vāda	32,16 EUR/t

* darba autores veidota tabula pēc SIA „ZAAO” datiem

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija – regulators - publicējusi informāciju par atkritumu noglabāšanas tirgus situāciju 2014. gadā analizējusi sabiedrisko pakalpojumu tarifu informācija par 2014. gadu, kurā tika apstiprināti 51 tarifs - siltumapgādes, ūdenssaimniecības un sadzīves atkritumu apglabāšanas atkritumu poligonos. Pagājušā gadā atkritumu apglabāšanas tarifi palielinājās, jo liela daļa tarifu tikai apstiprināti pirms pieciem gadiem, piemēram, SIA „Piejūra”, SIA „Getliņi”. Palielinājums ir izskaidrojams ne tikai ar dažādu izmaksu palielinājumu valsts līmenī kā piemēram elektroenerģijas, degvielas izmaksas, bet arī pašlaik ir mainījies normatīvais regulējums, kas ieviesis stingrākās vides noteikumus, tādējādi palielinot uzņēmumu izmaksas - speciālu pārsegumu novietošanas, poligona noslēgšanas un atjaunošanas izmaksas, un poligona uzraudzības izmaksas.

Saistībā ar apglabāšanai ievesto atkritumu daudzuma samazināšanos, poligonu tarifi 2014. gadā ir palielinājušies, piemēram, poligonā „Brākšķi”, kas atrodas SIA „Zemgales

EKO” pārvaldībā, jo Eiropas Savienības direktīva paredz, ka vispirms no ievestajiem sadzīves atkritumiem ir jāsašķiro atkārtotai pārstrādei paredzētie atkritumi.

Ievesto sadzīves atkritumu tarifs veidojas:

1. no kopējās maksas par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu
2. sadzīves atkritumu savākšanu, transportēšanu, noglabāšanu, novietošanu;
3. dabas resursu nodokļa daļas.¹

Darba autore vērtējot turpmāko atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu tirgus izaugsmes potenciālu, kā nozīmīgākos faktoros izceļ::

- kopējā valsts politika un tās nākotnes plāni;
- Eiropas Savienības nospraustās tendences, tai skaitā, Apvienotas Nāciju Organizācijas nosacījumi. Eiropa ļoti strikti ir noteikusi regulējumu un vides politiku, tāpēc nacionālā likumdošana tiek veidota, balstoties uz šīm prasībām;
- Latvijas atkritumu apjomu struktūra varētu būtiski mainīties, pieaugot ieguves un rūpnieciskajiem atkritumiem;
- valsts organizētie pasākumi var veicināt kampaņveidīgus atkritumu nodošanas pasākumus;
- mainoties un pieaugot dabas resursu nodoklim, pakalpojumu maksa par atkritumiem var pieaugt un palielināt ieņēmumus gan pakalpojumu sniedzējam, gan valstij, tomēr radot arī atbilstošas izmaksas.

2.5. SVID analīze

Darba autore 2.3. tabulā analizēs SIA „ZAAO” iekšējos faktoros, kuros raksturo uzņēmuma stiprās un vājās puses, kā arī 2.4. tabulā tiks analizēti uzņēmuma ārējie faktori, kuros tiks raksturoti SIA „ZAAO” iespējas un draudi, ņemot vērā konkurences apstākļus un pašreizējo Latvijas īstenoto atkritumu apsaimniekošanas politiku.

¹ Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. Pieejams: <http://www.sprk.gov.lv/jaunums/regulators-aizvaditaja-gada-apstiprinajis-51-gala-tarifu> [Skat. 23.04.2015]

SIA „ZAAO” iekšējo faktoru analīze*

IEKŠĒJIE FAKTORI	
Stiprās puses: • uzņēmuma īpašnieki ir pašvaldības, tādējādi jau kopš izveidošanas SIA „ZAAO” ir nodrošināta stabila tirgus niša, kurā darboties un gūt ieņēmumus; • SIA „ZAAO” vadītājam atkritumu apglabāšanas poligonam „Daibe” ir monopolpozīcijas atkritumu apglabāšanas pakalpojuma ziņā Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģionā. Poligona darbība ilgtermiņā ir vērtējama kā stabila, līdz ar to garantēta daļa stabilu ienākumu, ja tiek nodrošināta stabila ienākošo atkritumu plūsma; • periodiski veicot investīcijas, SIA „ZAAO” ir izveidojis konkurētspējīgu un kvalitatīvu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas sistēmu; • plašs klientu loks, ar kuriem ir noslēgti ilgtermiņa sadarbības līgumi, kas garantē uzņēmumam stabilus ienākumus; • uzņēmumā strādā pieredzējuši darbinieki, kas spēj ātri un kvalitatīvi reaģēt uz izmaiņām klientu prasībās un nozares aktualitātēs; • SIA „ZAAO” aktīvi tiek attīstīti un piedāvāti klientiem dažādi atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi; • atpazīstams reģionāls zīmols – logo, tehnikas veids un krāsojums, uzņēmuma sniegto pakalpojumu kvalitāte; • regulāri tiek nodrošināta sabiedrības izglītošana dažādās mērķa grupās.	Vājās puses: • būtisks esošais slogs, kas ir veidojies, ieguldot investīcijas poligona un atkritumu savākšanas sistēmas attīstībā; • atkritumu apglabāšanas tarifs kopumā ir pašpietiekams, lai nosegtu ar saimnieciskas darbības saistītās izmaksas; • var parādīties grūtības pievērst nepieciešamo uzmanību ikvienam klientam, jo ir sasniegts ievērojams klientu skaits dažādos reģionos – individuālās pieejas nepieciešamība; • ierobežotas iespējas aizvietot izmantotās tehnikas vienības, kas var atsaukties uz pakalpojuma izpildes laiku un kvalitāti, kā arī citu prasību izpildi; • ierobežots pakalpojumu līguma laiks ar pašvaldību; • patērētāju skaita maiņa uz dalītās atkritumu vākšanas nodrošināšanai.

*darba autore veidota tabula pēc SIA „ZAAO” datiem un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas publicētās informācijas

Analizējot 2.3. tabulā apkopoto informāciju, darba autore uzsver, ka pašlaik SIA „ZAAO” ir līderis savā nozarē Latvijas reģionā. Uzņēmuma vislielākais plus ir poligons „Daibe” – neatkarīgi no klientu skaita un konkurentu iemaksas uzņēmuma apsaimniekotajā

teritorija, viss savāktais apjoms tiks ievests poligonā, jo katram reģionam ir noteikts attiecīgais atkritumu noglabāšanas poligons. Arī uzņēmuma pašreizējās darbības teritorijas klientu loks nodrošina stabilus ieņēmumus par sniegtajiem pakalpojumiem. SIA „ZAAO” veic ne tikai atkritumu savākšanas un noglabāšanas pakalpojumus, bet arī sabiedrības izglītošanu par dalīto atkritumu dzīves ciklu un dažādām iespējām kā samanāt atkritumu apjomu.

SIA „ZAAO” vājas puses norāda, ka pārāk lielu investīciju rezultātā ir radušās finansiālās stabilitātes problēmas, kā rezultāta izmaksu kopums ietekmē tarifa lielumu. Arī svarīgi ir atzīmēt, ka uzņēmumam ir ļoti grūti justies stabili, jo sadarbība ar pašvaldībām ir noteikta laika un nākotnē paredzams, ka uzņēmuma sadzīves atkritumu savāktais apjoms samazināsies, jo mūsdienās arvien lielāka sabiedrības daļa pievērš uzmanību dalīto atkritumu apsaimniekošanai.

2.4. tabula

SIA „ZAAO” ārējo faktoru analīze*

ĀRĒJIE FAKTORI	
Iespējas: • sadarbībā ar pašvaldībām stiprināt pašvaldības uzņēmumu lomu atkritumu apsaimniekošanas sistēmas darbībā un attīstībā, tādējādi veidojot sabiedrisko domu, ka pašvaldības uzņēmuma monopols darbojas sabiedrības interesēs. Stiprināt uzņēmuma vērtību; • piesaistīt privāto kapitālu vai citu ārējo finansējumu to atkritumu veidu apsaimniekošanai, kas nav tiešā veidā saistīts ar pašvaldības deleģējuma izpildi; • izvērtēt pakalpojumus no rentabilitātes viedokļa un atteikties no nerentabla pakalpojumu sniegšanas vai piesaistīt šo pakalpojumu sniegšanai ārējo resursu, kā arī pārskatīt to sniegšanas modeli, padarot tos rentablus; • veicināt iedzīvotāju informētību par atkritumu apsaimniekošanas nozares aktualitātēm un iespējām, ko sadarbībā ar pašvaldībām nodrošina un piedāvā SIA „ZAAO”;	Draudi: • nav valsts politikas, kas noteiktu atkritumu apsaimniekošanas mērķus reģionu līmenī; • nozares normatīvo aktu nepilnības; • ierobežotas iespējas sasniegt paredzamos mērķus darbībās ar atkritumiem, ja netiek nodrošināta atbilstoša valsts politikas ieviešana; • izmaiņas nozares regulējošos normatīvajos aktos, kas ierobežo pašvaldības tiesības izvēlēties tai pieņemamāko atkritumu apsaimniekošanas organizēšanas modeli, jo uzņēmuma attīstība ir balstīta uz monopolstāvokļa saglabāšanu ilgtermiņā īpašnieku teritorijās; • pašvaldību politiskās vadības maiņa, kas var radīt izmaiņas pašvaldību politiskajā nostājā nodot pakalpojuma izpildi sev piederošajam uzņēmumam vai izsludināt iepirkumu; • ierobežots jebkāda veida atkritumu daudzums, kas neļauj attīstīt rūpnieciskas atkritumu pārstrādes iespējas reģionā – reģions nav pašpietiekams; • ir ierobežotas iespējas mainīt pakalpojumu cenas, kas ierobežo iespējas reaģēt uz izmaiņām tirgus prasībās, ja izmaiņu ieviešanai

• poligona „Daibe” pilnveide; • veidot un attīstīt atkritumu pārstrādes objektus sadarbībā ar citiem Latvijas atkritumu apsaimniekošanas reģioniem.	nepieciešami jauni kapitālieguldījumi. Ierobežoto līdzekļu dēļ SIA „ZAAO” var zaudēt konkurētspējas. Pašvaldības var pieprasīt SIA „ZAAO” piedāvāt, iespējams, ne vienmēr no izmaksu viedokļa pamatotas cenas; • sabiedrības viedoklis par SIA „ZAAO” monopolsituāciju: Monopols – tas ir slikti! • pašvaldību nespēja nodrošināt saistošo noteikumu izpildi savā teritorijā, nepietiekoša kontrole, netiek noteikti sodi;

*Darba autore veidota tabula pēc SIA „ZAAO” datiem un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas publicētās informācijas

Analizējot 2.4. tabulu apkopoto informāciju, darba autore secina, ka SIA „ZAAO” ir iespējas sadarboties ar pašvaldībām un iesaistīt tās atkritumu apsaimniekošanas sistēmā, arī svarīgi būtu vēl piesaistīt ārējo kapitālu, kas tādējādi palīdzētu uzņēmumam finansiālajai stabilitātei. Protams, poligonu „Daibe” varētu attīstīt un attīstīt, bet darba autore uzskata, ka tas ir kā „bezdibenis”, kurā var ieguldīt un ieguldīt naudu, bet reālā naudas atgriešanās funkcija iestāsies pēc vairākiem gadiem, kad Latvijā būs stabilāks atkritumu nozare, jo pašlaik poligonā ir izveidojusies situācija, ka uzņēmumam nav noieta tirgus pārstrādātajiem materiāliem un tie glabājas poligonā uz vietas, tādējādi iesaldējot līdzekļus.

Svarīgi ir atzīmēt, ka SIA „ZAAO” draudi ir, ka mainoties politiskai un likumdošanas situācijai valstī attiecībā uz pašvaldību atkritumu apsaimniekošanas plāna izvēli, uzņēmuma situācija var pasliktināties. Darba autore uzskata, ka uzņēmuma vislielākais risks ir līgumu laušana vai nepagarināšana ar pašreizējam pašvaldībām, jo tādējādi ne tikai samaksas par pakalpojumiem aizplūds pie konkurentiem un plānoto finanšu resursu izpildes plāns neizpildīsies, bet arī pašreizējā monopola situācijā, kur visu Ziemeļvidzemes reģionu apsaimnieko SIA „ZAAO”, ienāks konkurenti. Svarīgi ir atzīmēt, ka uzņēmums ir veicis tik lielas investīcijas poligona izveidei sekojot Vācijas labas prakses piemēriem atkritumu apsaimniekošanā, tādējādi darba autore pauž iespējamību, ka pašvaldības nav ieinteresētas lauzt vai nepagarināt līgumu ar uzņēmumu, jo pašvaldības ir ne tikai ka SIA „ZAAO” klienti, bet arī līdzīpašnieki.

3. SIA „ZAAO” FINANŠU PĀRSKATU ANALĪZE UN NOVĒRTĒJUMS

3.1. Uzņēmuma bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina struktūras analīze

Darba autore ar struktūras analīzes palīdzību noteikts bilances, ieņēmumu un izdevumu struktūru, un to izmaiņu dinamiku sākot no 2010. gada līdz 2014. gadam. SIA „ZAAO” bilances aktīva struktūras analīzes aprēķinu var aplūkot 3.1. tabulā, bilances pasīva struktūras analīzes aprēķinu 3.2. tabulā, kā arī peļņas un zaudējuma aprēķina struktūras analīzes aprēķinātie rezultāti ir atspoguļoti 3.3. tabulā. Aprēķinu gaitā tiek salīdzināts 2014. gads ar pārējiem periodiem, lai varētu novērtēt tendenci attiecībā pret salīdzināmo periodu, nosakot izmaiņas uzņēmuma līdzekļu, līdzekļu avotu un izmaksu struktūrā.

Ilgtermiņa finanšu ieguldījumos ietilpst postenis „līdzdalība radniecīgo sabiedrību kapitālā”. SIA „ZAAO” ieguldījis meitas uzņēmumā SIA „ZAAO Enerģija” 1721675 EUR, tādējādi visos periodos sastādot īpatsvarā no 16.904% līdz pat 17.868%. Uzņēmuma saimnieciskās darbības 2010. un 2011. gada sastāvā ietilpst arī postenis „pārējie aizdevumi un citi ilgtermiņu debitori”, sastādot attiecīgi 0.339 un 0.177 procentus no kopējā aktīvu īpatsvara. Kopumā ilgtermiņa finanšu ieguldījumi 2010. gadā bija 17.244%, 2011. gadā 18.045%, samazinoties 2012. gadā līdz 17.991%, 2013. gadā samazinoties vēl līdz 16.827% un 2014. gadā palielinoties līdz 17.638%. Nemateriālo ieguldījumu, pamatlīdzekļu un ilgtermiņa finanšu ieguldījumi kopā jeb ilgtermiņa finanšu ieguldījumi no aktīvu īpatsvara 2010. gadā sastāda 93.34%, samazinoties 2011. gadā līdz 92.527%, palielinoties līdz 93.611% 2012. gadā, samazinoties 2013. gadā līdz 92.308% un uzrādot vismazāko lielumu starp ilgtermiņu finanšu ieguldījumiem 2014. gadā 90.898%.

Apgrozāmo līdzekļu īpatsvars kopumā ir zem 10%, kas pēc autores domām liecina par atbilstošu apgrozāmo līdzekļu vadību – krājumu kustība, debitoru disciplīna un naudas plūsma. Krājumi īpatsvars nesastāda pat 1% robežu, taču tas ir izskaidrojams ar uzņēmuma pamatdarbību – pakalpojumu sniegšana. Pie SIA „ZAAO” krājumiem pieder degviela atkritumu izvešanas automašīnām un Daibē esošajām iekārtām un tehnikai, spectērpi darbiniekiem un atkritumu savākšanas maisi, kuri ir paredzēti māsaimniecībām, kurām dabas un cilvēka fizisko problēmu dēļ nav iespējams saņemt konteinerus.

SIA „ZAAO” bilances aktīvu sadaļas struktūras analīze no 2010. līdz 2014. gadam*

Posteņi	Īpatsvars %					2014. gads salīdzinājumā ar (+;-;%o)			
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013
Nemateriālie ieguldījumi kopā:	0.506	0.311	0.210	0.064	0.746	0.240	0.434	0.535	0.681
1. Zemes gabali, ēkas un būves	53.718	53.971	53.588	53.667	52.838	-0.880	-1.132	-0.750	-0.829
2. Iekārtas un mašīnas.	17.145	15.386	14.879	14.883	13.077	-4.068	-2.309	-1.802	-1.806
3. Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	4.360	4.452	6.585	6.060	6.232	1.871	1.780	-0.353	0.172
4. Pamatlīdzekļu izveidošana	0.367	0.230	0.355	0.803	0.368	0.001	0.138	0.013	-0.436
Pamatlīdzekļi kopā:	75.590	74.171	75.410	75.417	72.515	-3.075	-1.656	-2.895	-2.902
1. Līdzdalība radniecīgo sabiedrību kapitālā	16.904	17.868	17.991	16.827	17.638	0.734	-0.230	-0.353	0.811
Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi kopā:	17.244	18.045	17.991	16.827	17.638	0.394	-0.407	-0.353	0.811
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā:	93.340	92.527	93.611	92.308	90.898	-2.441	-1.629	-2.713	-1.410
1. Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli	0.322	0.440	0.579	0.639	0.976	0.654	0.536	0.398	0.337
Krājumi kopā:	0.411	0.479	0.579	0.644	0.976	0.565	0.497	0.397	0.332
1. Pircēju un pasūtītāju parādi	3.168	4.068	3.934	3.744	5.190	2.022	1.122	1.256	1.446
2. Asociēto sabiedrību parādi	0.042	0.096	0.086	0.078	0.000	-0.042	-0.096	-0.086	-0.078
3. Citi debitori	0.903	0.473	0.161	0.216	0.123	-0.780	-0.350	-0.037	-0.093
5. Nākamo periodu izmaksas	0.593	0.625	0.601	0.612	0.649	0.056	0.025	0.049	0.038
6. Uzkrātie ieņēmumi	0.000	0.000	0.068	0.000	0.077	0.077	0.077	0.009	0.077
Debitori kopā:	4.959	5.272	4.849	4.650	6.040	1.081	0.768	1.191	1.390
III Naudas līdzekļi	1.291	1.722	0.962	2.398	2.085	0.795	0.363	1.124	-0.313
Apgrozāmie līdzekļi kopā:	6.660	7.473	6.389	7.692	9.102	2.441	1.629	2.713	1.410
Aktīvu kopsumma:	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00

*darba autores veidota tabula

Darba autore aplūkos krājumus kopā, jo avansa maksājumi par precēm ir pārāk nebūtiski un uzņēmuma gada pārskata pielikumā ir skaidrots, ka šie maksājumi bija saistībā ar automašīnas rezerves daļām, par konteineru izgatavošanu un projekta izstrādi. Sākotnēji 2010. gadā uzņēmuma krājumi sastāda 0.411%, palielinoties 2011. gadā līdz 0.479%, tādējādi atkal palielinoties 2012. gadā līdz pat 0.579 un 2013. gadā 0.644% un sasniedzot vislielāko rezultātu šī posteņa grupā 2014. gadā 0.976%. Salīdzinot 2014. gadu ar pārējiem periodiem, tad - 2010. gadā krājumi kopā palielinājās par 0.565 procentpunktiem, 2011. gadā palielinājās par 0.497 procentpunktiem, 2012. gadā palielinājās par 0.397 un 2013. gadā par 0.332 procentpunktiem. Darba autore krājumu palielinājumu skaidro ar saimnieciskās darbības paplašināšanos, tādējādi uzņēmums ir palielinājis automašīnu un dažādu iekārtu bāzi, kā arī darbinieku skaitu.

SIA „ZAAO” debitoru īpatsvars aktīvu kopsummas 2010. gadā bija 4.959%, palielinoties pircēju un pasūtītāju parādiem 2011. gadā īpatsvars sasniedza 5.272%, taču samazinoties postenim „citi debitori” 2012. gadā samazinājās līdz 4.849% un samazinoties 2013. gadā līdz pat 4.650 un, tad atkal palielinoties pircēju un pasūtītāju parādiem 2014. gada rādītājs uzrādīja 6.040%. Būtiskākais debitoru postenis ir „pircēju un pasūtītāju parādi”, salīdzinot 2014. gadu ar pārējiem pārskata periodiem, izmantojot tabulu 2.1. var redzēt, ka vislielākais pircēju un pasūtītāju īpatsvars ir bijis 2014. gadā, kas, protams, nav pozitīvi vērtējams, taču izskaidrojams ar neto apgrozījuma palielinājumu un saimnieciskās darbības paplašināšanu.

Uzņēmuma naudas līdzekļi parāda, ka vissliktākais bija 2012. gads sastādot 0.962%, bet vislabākais bija 2013. gads ar 2.398%.

Apgrozāmo līdzekļu īpatsvars no bilances aktīva kopsummas 2010. gadā sastāda 6.66%, nākamajā gadā palielinoties līdz pat 7.473%, taču 2012. gadā samazinājums bija pat līdz 6.389% un 2013. gadā atkal palielinoties līdz 7.692%, kā arī 2014. gada rezultāts 9.102% uzrāda vislabāko rezultātu pētāmajos pārskata periodos. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu palielinājums ir par 2.441 procentpunktu, 2011. gadā par 1.629, 2012. gadā par 2.713, bet 2013. gadā par 1.41 procentpunktiem. Darba autore secina, ka aktīvu struktūra bilancē ir vērtējams pozitīvi un uzņēmums iegulda lielāko daļu līdzekļus pamatlīdzekļos.

SIA „ZAAO” bilances pasīva sadaļas struktūras analīze no 2010. līdz 2014. gadam*

Posteņi	Īpatsvars %					2014. gads salīdzinājumā ar (+;-;%o)			
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013
1. Akciju vai daļu kapitāls	17.447	18.444	19.803	18.688	19.589	2.142	1.145	-0.214	0.900
a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa;	0.284	1.944	0.796	-1.210	-0.890	-1.174	-2.834	-1.686	0.319
b) pārskata gada nesadalītā peļņa	1.556	-1.154	-2.089	0.360	0.569	-0.987	1.723	2.658	0.209
Pašu kapitāls kopā:	19.286	19.234	18.509	17.839	19.267	-0.019	0.033	0.758	1.429
Uzkrājumi kopā:	0.000	0.000	0.379	0.454	0.509	0.509	0.509	0.130	0.055
1. Aizņēmumi no kredītiestādēm	19.320	21.354	20.055	21.265	21.054	1.733	-0.301	0.998	-0.211
2. Parādi radniecīgām sabiedrībām	0.000	0.000	1.338	1.391	1.458	1.458	1.458	0.119	0.067
3. Citi aizņēmumi	1.900	1.418	2.296	4.305	3.125	1.225	1.707	0.829	-1.180
4. Nākamo periodu ieņēmumi	39.920	41.537	38.060	32.076	36.604	-3.316	-4.932	-1.455	4.529
5. Atliktā nodokļa saistības	0.683	0.463	0.174	0.264	0.398	-0.285	-0.065	0.225	0.134
Ilgtermiņa parādi kopā:	61.823	64.772	61.923	59.300	62.639	0.815	-2.134	0.716	3.339
1. Aizņēmumi no kredītiestādēm	1.085	2.466	3.183	2.355	2.120	1.035	-0.346	-1.063	-0.235
2. Citi aizņēmumi	2.031	1.862	1.108	1.519	1.670	-0.362	-0.193	0.561	0.150
3. No pircējiem saņemtie avansi	0.000	0.740	0.745	5.961	0.000	0.000	-0.740	-0.745	-5.961
4. Parādi piegādātājiem un darbuņēmējiem	10.074	5.115	8.084	6.996	7.077	-2.997	1.962	-1.007	0.081
5. Parādi radniecīgajām sabiedrībām	0.000	0.000	0.128	0.138	0.095	0.095	0.095	-0.032	-0.042
6. Nodokļi un VSAOI	0.780	1.151	1.395	1.152	1.735	0.955	0.585	0.340	0.583
7. Pārējie kreditori	0.441	0.417	0.631	0.605	0.601	0.160	0.184	-0.030	-0.005
8. Nākamo periodu ieņēmumi	4.090	3.846	3.765	3.521	4.169	0.079	0.323	0.404	0.648
9. Uzkrātās saistības	0.389	0.397	0.150	0.159	0.118	-0.272	-0.279	-0.032	-0.041
Īstermiņa parādi kopā:	18.890	15.993	19.189	22.407	17.585	-1.305	1.591	-1.604	-4.822
Kreditori kopā:	80.714	80.766	81.112	81.707	80.224	-0.490	-0.542	-0.888	-1.484
Pasīvu kopsumma:	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00

*darba autores veidota tabula

Analizējot tabulu 3.2. var secināt, ka SIA „ZAAO” pasīvu struktūras pašu kapitāla sadaļa 2010. gadā sastādījusi 19.286%, taču ņemot vērā 2011. gada zaudējumus, uzņēmuma īpatsvars samazinājies līdz 19.234% un arī 2012. gadā zaudējumu dēļ samazinājies līdz pat 18.509%. Taču 2013. gada pārskata peļņa un iepriekšējo gadu zaudējumi arī 2013. gadā samazināja īpatsvaru līdz 17.839%, bet 2014. gadā palielinoties līdz pat 19.267%. Kopumā pašu kapitāla īpatsvars vērtējams kā stabils.

Aplūkojot uzņēmuma 2012., 2013. un 2014. gada pārskatu, ir redzams, ka postenis „citi uzkrājumi” ir iekļauti uzkrājumi neizmantotajiem atvaļinājumiem, tādēļ darba autore šo posteni neanalizēs.

Ilgtermiņa parādu īpatsvars bilancē ir vērtējams kā ievērojams, jo kopumā 2010. gadā sastāda 61.823%, 2011. gadā palielinoties līdz pat 64.772%, bet 2012. gadā tuvojoties pirmā pētāmā perioda robežās 61.923%, nākamais 2013. gads uzrāda 59.30%, taču 2014. gadā atkal palielinoties līdz 62.639%. Analizējot aizņēmumus no kredītiestādēm var secināt, ka 2010. gadā īpatsvars ir bijis vismazākais un sastādījis 19.32%, nākamajā 2011. gadā uzņēmums ir saņēmis vēl vienu kredītlīniju, tādējādi palielinot rādītāju līdz 21.354%. Pēc 3.2. tabulas var secināt, ka uzņēmums 2012. gadā ir atmaksājis kādu daļu no savām saistībām un tādējādi sasniedzot 20.055%, tomēr 2013. gadā ir saņemts jauns aizņēmums, kas palielinājis kopējo īpatsvaru līdz pat 21.265% un līdzīga situācija ir vērojama arī 2014. gadā uzrādot 21.054% īpatsvaru. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu ir redzams, ka aizņēmumi no kredītiestādēm palielinājušies par 1.733 un 2012. gadā par 0.998 procentpunktiem, bet 2011. gadā samazinājušies par 0.301 procentpunktiem, arī 2013. gadā ir vērojama līdzīga situācija, kad kredītlīniju apmērs samazinājies par 0.211 procentpunktiem.

Kā norādīts gada pārskatos SIA „ZAAO” 2012. gadā aizņēmas naudu no SIA „ZAAO Energijas” ar atmaksas termiņu 3 līdz 5 gadi, tādējādi norādot, ka palikuši vēl 2 gadi, lai veiktu samaksu. Pēc pieejamiem gada pārskatiem citi aizņēmumi ir no kredītiestādēm saņemtie līzīgi. Papildus ikgadēji atmaksājamās aizdevumu pamatsummām, ir jāveic arī procentu maksājumi. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu pēc tabulas 3.2. var redzēt, ka uzņēmuma citu aizņēmumu īpatsvars palielinājies par 1.225 procentpunktiem, taču 2011. gadā palielinājušies par 1.707 procentpunktiem. Salīdzinot ar 2012. gadu citu aizņēmumu īpatsvars samazinājies par 0.829 un šajā periodā sasniedzis visaugstāko rezultātu, tādēļ 2013. gadā samazinoties līdz 1.18 procentpunktiem.

Nākamo periodu ieņēmumu sastāvā uzrādītas valsts un Eiropas Savienības fondu finansējuma īpatsvars, uzņēmums katru gadu piesaista šāda veida līdzekļus ievērojamā apjomā un tādēļ visos pētāmajos pārskata periodos tie veido lielāko pasīvu daļu. 2010. gadā

nākamo periodu ieņēmumu īpatsvars sastādīja 39.92%, 2011. gadā palielinoties līdz 41.537%, bet 2012. gadā samazinoties līdz 38.06%, arī nākamajā gadā vērojams samazinājums līdz 32.076%, taču 2014. gadā palielinājās līdz 36.604%. Pēc nākamo periodu ieņēmuma posteņa var secināt, uzņēmums ir ļoti atkarīgs no Eiropas Savienības fondu līdzekļiem un uzņēmums ir veicis ieguldījumus saistībā ar šo līdzekļu ieguvu, kā arī nākotnē uzņēmuma attīstības pamats būs šo fondu līdzekļu piesaistīšana un izmantošana.

SIA „ZAAO” īstermiņa parādu īpatsvars no pasīvu kopsummas 2010. gadā sastāda 18.89%, 2011. gadā samazinoties līdz 15.933%, taču 2012. gadā būtiski palielinoties līdz pat 19.189%, arī 2013. gadā uzņēmuma saistības palielinājušās līdz 22.407%, bet 2014. gadā samazinājušās līdz 17.585%. Vislielāko īstermiņa parādu īpatsvaru sastāda parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem atspoguļojot, ka 2010. gadā tie sasnieguši visaugstāko rezultātu 10.074%, samazinoties gandrīz divas reizes 2011. gadā līdz 5.115%, bet jau 2012. gadā atkal palielinoties līdz 8.084% un 2013. gadā samazinoties līdz 6.996% un 2014. gadā sasniedzot 7.077% īpatsvaru. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu parādu samazinājums piegādātājiem ir par 2.997 procentpunktiem, taču 2011. gadā tas ir palielinājies par 1.962 un 2013. gadā par 0.081 procentpunktu, un 2012. gadā samazinoties par 1.007 procentpunktiem.

Ievērojams īpatsvars veidojoties īstermiņa parādiem ir nākamo periodu ieņēmumi, kuri ir pārnesti no ilgtermiņa nākamo periodu ieņēmuma posteņa, kas tiks iekļauti attiecīgajā pārskata periodā.

Postenī „no pircējiem saņemtie avansi” gada pārskatu pielikumos uzrādīts, ka avansi saņemti no Vides un Attīstības Reģionālās ministrijas Kultūras Fonda projekta realizācijai, tādēļ darba autore arī šo posteni neapskatīs, jo reāli šī nauda ir paredzēta konkrētai darbību izpildei.

Posteņi „pārējie kreditori” un „nodokļi un VSAOI” finanšu pārskata pielikumos ir skaidrots, ka tā ir neizmaksātā darba alga par decembri un attiecīgie nodokļi, kā arī dabas resursu nodoklis, uzņēmējdarbības riska valsts nodeva un pievienotās vērtības nodoklis.

Kopumā darba autore pasīvu struktūru bilancē vērtē kā pietiekamu, jo kreditori kopā bilancē visos periodos sastāda vidēji 80.90% no kopējās kopsummas, tādējādi apliecinot, ka uzņēmums ir finansiāli atkarīgs no aizņemtajiem līdzekļiem, taču nākamo periodu ieņēmumi reāli parāda, ka no pasīvu struktūras tie sastāda visos periodos vidēji 20.759%, tātad reāli bilances pasīvā aizņēmumu daļa sastāda 60.141%.

SIA „ZAAO” peļņas un zaudējuma aprēķina struktūras analīze no 2010. līdz 2014. gadam*

Posteņi	Īpatsvars %					2014. gads salīdzinājumā ar (+;- ;‰)			
	2010	2011	2012	2013	2014	2010	2011	2012	2013
Neto apgrozījums	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	87.911	94.172	93.369	89.667	89.524	1.613	-4.647	-3.844	-0.143
Bruto peļņa vai zaudējumi	12.089	5.828	6.631	10.333	10.476	-1.613	4.647	3.844	0.143
Pārdošanas izmaksas	6.171	5.012	5.343	5.006	4.599	-1.572	-0.414	-0.744	-0.407
Administrācijas izmaksas	9.157	0.580	7.958	7.811	7.249	-1.908	6.669	-0.709	-0.562
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	9.405	10.707	9.020	9.031	8.526	-0.879	-2.181	-0.495	-0.505
Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	4.519	5.042	5.643	4.309	4.672	0.153	-0.370	-0.971	0.363
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	0.145	0.094	0.071	0.116	0.135	-0.010	0.041	0.064	0.019
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	1.628	2.430	1.868	1.348	1.310	-0.318	-1.120	-0.559	-0.038
Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	0.163	-3.151	-5.090	1.005	1.306	1.143	4.457	6.396	0.302
Peļņa pirms nodokļiem	0.163	-3.151	-5.090	1.005	1.306	1.143	4.457	6.396	0.302
Atliktā nodokļa ieņēmumi vai izdevumi	4.235	0.589	0.633	0.210	0.222	-4.013	-0.367	-0.411	0.012
Pārējie nodokļi	0.103	0.062	0.061	0.051	0.047	-0.057	-0.015	-0.014	-0.005
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem	4.295	-2.624	-4.518	0.744	1.038	-3.257	3.662	5.555	0.294

*darba autores veidota tabula

Analizējot 3.3. tabulā aprēķinātos rezultātus, darba autore secina, ka pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas ir ļoti augstas attiecībā pret neto apgrozījumu. Viszemākās ražošanas izmaksas pētāmajos gados bijušas 2010. gadā sastādot 87.911% no neto apgrozījuma, 2011. gadā 94.172%, 2012. gadā 93.369%, 2013. gadā 89.667% un 2014. gadā rādītājs samazinājās līdz 89.524%. Aplūkojot finanšu pārskata pielikumu tiek atklāts, ka visos pētāmajos periodos vislielāko pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas sastāda materiālu izmaksas, tad personāla izmaksas un pamatlīdzekļu nolietojums.

Bruto peļņas vislielākais īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu bija 2010. gadā 12.089%, taču 2011. gads bija vissliktākais sastādot vien 5.828%, nākamajā 2012. gadā situācija ir diezgan līdzīga iepriekšējam periodam - palielinoties līdz 6.631%, 2013. gadā īpatsvars sastāda 10.333% un 2014. gadā 10.476%. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu bruto peļņas rādītājs ir samazinājies par 1.613 procentpunktiem, taču 2011. gadā palielinājies par 4.647 procentpunktiem un 2012. gadā arī palielinājies par 3.844 procentpunktiem, bet 2013. gadā palielinājies tikai par 0.143 procentpunktiem.

Visaugstākais pārdošanas izmaksu īpatsvars bijis 2010. gadā 6.171%, samazinoties 2011. gada līdz 5.012%. No 2012. gada līdz 2014. gadam pārdošanas izmaksu īpatsvaram ir tendence samazināties no 5.343% līdz 4.599%.

Visaugstākais administrācijas izmaksu īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu ir bijis 2010. gadā sasniedzot 9.157%, taču nākamajā 2011. gadā ļoti strauji samazinot izmaksas, tādējādi rādītājs uzrādīja tikai 0.580%. Sākot ar 2012. gadu administrācijas izmaksas samazinājās no 7.958% – 2012. gadā, bet līdz pat 7.249% 2014. gadā.

Pārējo saimniecisko darbības ieņēmumu īpatsvars 2010. gadā sastāda 9.405%, 2011. gadā 10.707%, 2012. gadā samazinoties līdz 9.020% un 2013. gadā uzrādot 9.031%, bet 2014. gadā samazinoties līdz pat 8.526%. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu pārējie ieņēmumi samazinājušies par 0.879 procentpunktiem, 2011. gadā samazinājums ir par 2.181 procentpunktiem, 2012. gadā samazinoties par 0.495 procentpunktiem un 2013. gadā samazinājums ir par 0.505 procentpunktiem. Finanšu pārskatos iekļautā informācija liecina, ka vislielāko saimnieciskās darbības ieņēmumu daļu sastāda investēto līdzekļu nolietojuma daļa, mērķa finansējums, šaubīgo debitoru parādu samazinājums, kā arī rezultāts no izslēgtiem pamatlīdzekļiem.

Pārējo saimnieciskās darbības izmaksu īpatsvars pret neto apgrozījumu no 2010. gada līdz pat 2012. gadam palielinājušies no 4.519% līdz pat 5.643, toties 2013. gadā samazinoties līdz 4.309% un 2014. gadā palielinoties līdz 4.672%. Finanšu pārskatos ir skaidrots, ka vislielākie izdevumi ir attīstības daļas izdevumi, vides izglītības programmas izdevumi,

bezcerīgo parādu norakstīšana, šaubīgo debitoru parādu izveidošana, kā arī zaudējumi no valūtas kursa svārstībām, soda naudām.

Pārējo procentu ieņēmumu un tamlīdzīgu ieņēmumu īpatsvars ir salīdzinoši minimāls un nesasniedz pat 1 procenta robežu. Pēc finanšu pārskatiem var uzzināt, ka visos periodos šī posteņa summa veidojas – ieņēmumi no līgumsodiem. (*skat. 3. pielikumu*)

Procentu maksājumu un tamlīdzīgu izmaksu īpatsvars attiecībā pret neto apgrozījumu 2010. gadā sastāda 1.628%, nākamajā periodā īpatsvars ir palielinājies līdz pat 2.430% un sākot ar 2011. gada visaugstāko rezultātu katru gadu ir vērojams samazinājums. Tādējādi 2012. gadā sastādot 1.868%, 2013. gadā samazinoties līdz 1.348% un 2014. gadā 1.310%. Finanšu pārskatos ir skaidrots, ka šo posteni veido procentu maksājumi kredītiestādēm, līzinga organizācijām un procentu maksājumi saistītajām personām.

Peļņas pirms nodokļiem īpatsvars 2010. gadā bija 0.163%, taču 2011. gadā uzrādot zaudējumu sastādot - 3.151%, arī 2012. gadā uzņēmums saimniecisko darbību veica ar zaudējumiem sastādot -5.090%, 2013. gadā 1.005% un 2014. gadā 1.306%. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu peļņas īpatsvars ir palielinājies par 1.143 procentpunktiem, 2011. gadā palielinājums ir 4.457 procentpunkti un 2012. gadā sasniedz pat 6.396 procentpunktus, 2013. gadā palielinājums ir par 0.302 procentpunktiem.

Gada pārskatu likums skaidro, ka atliktais nodoklis ir starpība starp pirms nodokļu peļņu, kas tiek aprēķinātas finanšu grāmatvedības vajadzībām un peļņu, no kuras rēķina uzņēmuma ienākuma nodokli.¹ SIA „ZAAO” ir atliktā nodokļa ieņēmumi, kas nozīmē, ka uzņēmums atgūs šīs summas nākamajos pārskatu gados. Līdz ar to uzņēmumam nav jāmaksā uzņēmuma ienākuma nodoklis.

Pie pārējiem nodokļiem ietilpst tikai nekustamā īpašuma nodoklis, kā arī šis rādītājs katru gadu bijis līdzīgs un tuvu nullei, tādēļ darba autore neapskatīs arī šo posteni,

Pārskata gada peļņa 2010. gadā veidojusies 4.295% apmērā no neto apgrozījuma. Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas un bruto peļņas rādītājs norāda, ka uzņēmumam visgrūtākie ir bijuši 2011. un 2012. gads, uzrādot attiecīgi zaudējumus - 2.624% un - 4.518% apmērā. Sākot ar 2013. gadu, uzņēmums saimniecisko darbību veicis ar peļņu, uzrādot 0.744% un 2014. gadā palielinoties līdz 1.038%. Salīdzinot 2014. gada peļņas īpatsvaru attiecībā pret 2010. gadu ir redzams, ka samazinājums ir par 3.257 procentpunktiem, taču pret

¹ LR likums *Gada pārskatu likums*, 12.11.1992. Ziņotājs, Nr. 44, (ar sekojošiem grozījumiem). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66461> [Skat. 21.01.2015]

2011. gadu ir palielinājums par 3.662 un 2012. gadā par 5.555 procentpunktiem, nākamajā 2013. gadā palielinājums ir neliels 0.294 procentpunkti.

Kopumā sabiedrībai būtu jāpievērš uzmanība pārdotās produkcijas ražošanas izmaksām un administrācijas izdevumiem. Iepriekšminētie posteņi sastāda vislielāko izmaksu īpatsvaru attiecībā pret neto apgrozījumu.

3.2. Uzņēmuma bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina dinamikas analīze

Ar dinamikas analīzes palīdzību darba autore noteikts relatīvās un absolūtās izmaiņas. Veicot analīzi tiks izmantota informācija par pieciem periodiem sākot no 2010. gada līdz pat 2014. gadam, nosakot attīstības tendenci un problēmas. SIA „ZAAO” bilances aktīva dinamikas analīzes aprēķinu var aplūkot 3.4. tabulā, bilances pasīva dinamikas analīzes aprēķinu 3.5. tabulā, kā arī peļņas un zaudējuma aprēķina dinamikas analīzes aprēķinātie rezultāti ir atspoguļoti 3.6. tabulā. Aprēķinu gaitā tiek salīdzināt 2014. gads ar pārējiem periodiem, lai varētu novērtēt tendenci attiecībā pret salīdzināmo periodu.

Analizējot 3.4. tabulā atspoguļotos datus, izmantojot formulas [1.3.] un [1.4.] darba autore secina, ka no 2010. gada līdz pat 2013. gadam netika iegādāti jauni nemateriālie ieguldījumi un šī posteņa samazinājums ir saistīts ar ikgadējā nolietojuma aprēķināšanu (35% apmērā) un izslēgšanu. Tomēr 2014. gadā tika iegādāts nemateriālais ieguldījums 72 778 EUR vērtībā, tādēļ darba autore šo posteņi neanalizēs pēc veiktajiem aprēķiniem, jo tas neveidos skaidru un patiesu priekšstatu.

Postenis „pamatlīdzekļi kopā” liecina, ka 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu pamatlīdzekļi ir samazinājušies par 620 382 EUR jeb 91.94%, 2011. gadā par 68 618 EUR jeb 99.04%, 2012. gadā par 137 971 EUR jeb 98.09% un 2013. gadā par 637 955 EUR jeb 91.73%. Vislielākā pamatlīdzekļu kopsummā vērtība bijusi 2013. gadā, protams, arī šis postenis ir katru gadu savu vērtību zaudē un tādējādi pēc finanšu pārskatā uzrādītajiem datiem var secināt, ka šajā 2013. gadā uzņēmums veica jauna pamatlīdzekļa izveidi 577 459 EUR vērtībā, ir iegādājies jaunu zemi, ēku vai būvi 18 693 EUR vērtībā, iekārtas un mašīnas 230 891 EUR vērtībā, iegādājies kādu pamatlīdzekli, kurš ietilpst postenī „pārējie pamatlīdzekļi” 84 367 EUR, kā arī veicis avansa maksājumu par pamatlīdzekļiem 67 269 EUR vērtībā.

SIA „ZAAO” bilances aktīvu sadaļas dinamikas analīze no 2010. līdz 2014. gadam*

Posteņi	2014.gads salīdzinājumā ar (+;-)							
	2010		2011		2012		2013	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Nemateriālie ieguldījumi kopā:	21280	141.32	42785	242.65	52667	361.88	66184	1103.77
1. Zemes gabali, ēkas un būves	-313407	94.27	-42809	99.18	29579	100.58	-333337	93.93
2. Iekārtas un mašīnas.	-469678	73.10	-206111	86.10	-147325	89.65	-246254	83.83
3. Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	164201	136.97	179345	141.81	-21858	96.53	-11734	98.11
4. Pamatlīdzekļu izveidošana, nepabeigtā celtniecība	-1499	95.99	13759	162.17	1947	105.74	-46315	43.66
Pamatlīdzekļi kopā:	-620382	91.94	-68618	99.04	-137971	98.09	-637955	91.73
1. Līdzdalība radniecīgo sabiedrību kapitālā	0	100.00	0	100.00	0	100.00	0	100.00
2. Pārējie aizdevumi un citi ilgtermiņa debitori	-34576	0.00	-17074	0.00	0	0.00	0	0.00
Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi kopā:	-34576	98.03	-17074	99.02	0	100.00	0	100.00
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā:	-633678	93.33	-42907	99.52	-85303	99.05	-571770	93.95
1. Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli	62441	290.12	52890	224.76	39914	172.09	29882	145.69
Krājumi kopā:	53456	227.80	49133	206.46	39884	171.99	29426	144.68
1. Pircēju un pasūtītāju parādi	183945	157.00	114635	129.24	130176	134.58	123548	132.25
2. Asociēto sabiedrību parādi	-4307	0.00	-9263	0.00	-8183	0.00	-7958	0.00
3. Citi debitori	-79969	13.06	-33612	26.33	-3351	78.18	-10117	54.28
5. Nākamo periodu izmaksas	2965	104.91	3187	105.30	5893	110.25	788	101.26
6. Uzkrātie ieņēmumi	7557	0.00	7557	0.00	1056	116.24	7557	0.00
Debitori kopā:	84492	116.73	81621	116.07	125591	127.07	113818	123.92
III Naudas līdzekļi	72122	154.87	37602	122.66	111559	221.24	-41809	82.96
Apgrozāmie līdzekļi kopā:	210070	130.97	168356	123.38	277034	145.31	101436	112.89
Aktīvu kopsumma:	-423608	95.84	125449	101.30	191730	102.00	-470335	95.40

*darba autores veidota tabula

Posteni „ilgtermiņa finanšu ieguldījumi kopā” darba autore neanalizēs pēc veiktajiem aprēķiniem, jo SIA „ZAAO” pieder 100% kapitāla daļas SIA „ZAAO Enerģijas” ar ieguldījumu 1 721 675 EUR apmērā. Kā arī pēc finanšu pārskatiem ir redzams, ka 2010. gadā postenis „pārējie aizdevumi un citi ilgtermiņa debitori” sastāvā bija ieguldījumi SIA „BIO TRANSFORM” ar 15% līdzdalību sasniedzot vērtību 300 EUR, kā arī aizdevums Pārgaujas novada domei 24 000 EUR apmērā, taču 2011. gadā aizdevums samazinājies līdz 12 000 EUR un nākamajā periodā tika atmaksāts pilnībā.

Pēc veiktajiem aprēķiniem var secināt, ka 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu postenis „ilgtermiņa ieguldījumi kopā” samazinājušies par 633 678 EUR jeb 93.33%, 2011. gads uzrāda pozitīvāku tendenci, jo samazinājums ir par 42 907 EUR jeb 99.52%, taču 2012. gadā samazinājums ir par 85 303 EUR apmērā, sastādot 99.05% apmēru, 2013. gadā samazinājums ir par 571 770 EUR jeb 93.95%.

Postenis „krājumi kopā” uzrāda, ka salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu krājumi ir palielinājušies par 53 456 EUR jeb 227.80%, 2011. gadā palielinājums ir par 49 133 EUR jeb 206.46%, 2012. gadā par 39 884 EUR jeb 171.99% un 2013. gadā par 29 426 EUR jeb 144.68%. Darba autore analizējot bilances aktīvu struktūru apakšnodaļā 3.1. jau skaidroja krājumu posteņu sastāvu, tādēļ šajā apakšnodaļā to neveiks. Kopumā var secināt, ka krājumi palielinās atbilstoši saimnieciskās darbības paplašināšanai – jaunu reģionu apsaimniekošana līdz ar to arī papildus pamatlīdzekļu iegāde un darbinieku piesaiste, tādējādi lielāks degvielas un spectērpu patēriņš.

Postenis „debitori kopā” salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu uzrāda, ka debitori uz palielinājušies par 84 492 EUR jeb 116.73%, 2011. gadā arī palielinājušies par 81 621 EUR jeb 116.07%, 2012. gadā par 125 591 EUR jeb 127.07% un 2013. gadā palielinājums ir par 113 818 EUR jeb 123.92%. Darba autore uzskata, ka debitoru parādu palielinājums ir saistīts ar neto apgrozījuma palielinājumu visos pētāmajos periodos.

Pastāv normatīvais regulējums debitoru parādu uzrādīšanai bilancē: „Debitoru parādi bilancē tiek uzrādīti neto vērtībā, no uzskaites vērtības atskaitot uzkrājumu šaubīgo debitoru parādiem. Uzkrājumi šaubīgiem debitoru parādiem tiek veidoti gadījumos, kad pastāv objektīvi pierādījumi tam, ka sabiedrība nevarēs saņemt debitoru parādus pilnā vērtībā atbilstoši sākotnēji noteiktiem atmaksas termiņiem, vai to saņemšana ir apšaubāma. Bezcerīgie debitoru parādi ir norakstīti.”¹

¹ LR likums *Gada pārskatu likums*, 12.11.1992. Ziņotājs, Nr. 44, (ar sekojošiem grozījumiem). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66461> [Skat. 21.01.2015]

Analizējot pircēju un pasūtītāju parādus pēc finanšu pārskatā sniegtās informācijas var secināt, ka šajā postenī ir iekļauti arī uzkrājumi šaubīgiem debitoru parādiem, piemēram, 2013. gadā šaubīgie debitori sastāda 26 131 EUR un 2014. gadā tie palielinājušies līdz 37 181 EUR. Kopumā uzkrājumu apmērs pēc darba autores domām ir zems, jo uzņēmuma saimnieciskās darbības specifikas dēļ netiek izvēlēti klienti, bet atbilstoši uzņēmuma un pašvaldību noslēgtajiem līgumiem, ka pilnīgi visām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kuru darbības rezultātā rodas atkritumi, ir jāsadarbojas ar SIA „ZAAO”, tādējādi uzņēmumam ir jāstrādā ar personām, namu apsaimniekotājiem un uzņēmumiem, kuri arī nav maksātspējīgi. Postenī „citi debitori” ir iekļauti debitoru parādi pēc tiesas lēmuma, kā arī par tām pašām vērtībām ir veikti uzkrājumi šaubīgajiem debitoru parādiem 2013. gadā sastādot 25 114 EUR un 2014. gadā sastādot 24 471 EUR, tad 2013. gadā ir bijusi PVN pārmaxsa 11 202 EUR apmērā, norēķini par pakalpojumu avansa maksājumiem 2013. gadā 30 EUR un 2014. gadā 267 EUR, norēķini ar tiesu izpildītājiem 2013. gadā 2 104 EUR un 2014. gadā 2 019 EUR, kā arī drošības naudas attiecīgi 3448 EUR un 3527 EUR un norēķini par darbinieku veselības apdrošināšanu attiecīgi 5 343 EUR un 6196 EUR. Postenis „nākamo periodu izmaksas” tiek iekļauta nomas maksa, antivīrusu licences, ciršanas tiesības, apdrošināšanas maksājumi un abonēšanas izmaksas. Kopumā šī posteņa visas izmaksas ir nebūtiskas un mazas, izņemot ciršanas atļauju, jo šī sadaļa 2013. un 2014. gadā sastāda 38 520 EUR un apdrošināšanas maksājumi sastāda attiecīgi 11 127 EUR un 13 676 EUR.

Darba autore neapskatīs posteni „naudas līdzekļi”, jo pastāv risks, ka reāli naudas līdzekļi bankas kontos ir tik daudz, jo nav apmaksāts kāds kredīta maksājums, debitori pirms gada beigām ir ieskaitījuši naudu un pārskata gada pēdējās dienas ir iekritušas brīvdienās.

Bilances aktīva postenis „apgrozāmie līdzekļi kopā” parāda, ka 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu ir bijis palielinājums 210 070 EUR apmērā jeb 130.97%, 2011. gadā palielinājums ir bijis par 168 356 EUR jeb 123.38%, 2012. gadā 277 034 EUR jeb 145.31% un 2013. gadā palielinājums ir par 101 436 EUR jeb 112.89%. Darba autore apgrozāmo līdzekļu palielinājumu vērtē pozitīvi, jo ir palielinājies arī uzņēmuma neto apgrozījums.

Bilances aktīvi salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu ir samazinājušies par 423 608 EUR jeb 95.84%, 2011. gadā palielinājušies par 125 449 EUR jeb 101.30%, 2012. gadā palielinājušies par 191 730 EUR jeb 102.00%, taču 2013. gadā ir vērojams samazinājums par 470 335 EUR jeb 95.40%. Protams, lielākā daļa samazinājums ir balstīts uz ilgtermiņa ieguldījumu samazinājumu, kas izskaidrojams ar ikgadējo nemateriālo ieguldījumu un pamatlīdzekļu nolietojuma aprēķinu un izslēgšanu.

SIA „ZAAO” bilances pasīvu sadaļas dinamikas analīze no 2010. līdz 2014. gadam*

Posteņi	2014.gads salīdzinājumā ar (+;-)							
	2010		2011		2012		2013	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%	EUR	%
1. Akciju vai daļu kapitāls	135173	107.61	134888	107.59	17074	100.90	0	100.00
a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa;	-115759	-300.91	-274237	-46.38	-163060	-114.06	36874	70.21
b) pārskata gada nesadalītā peļņa	-102941	35.04	166715	-49.95	255470	-27.78	18663	150.61
Pašu kapitāls kopā:	-83528	95.75	27365	101.48	109485	106.18	55537	103.04
Uzkrājumi kopā:	49684	0.00	49684	0.00	13426	137.03	3280	107.07
1. Aizņēmumi no kredītiestādēm	87345	104.44	-2545	99.88	135905	107.08	-120661	94.45
2. Parādi radniecīgām sabiedrībām	142287	0.00	142287	0.00	14229	111.11	0	100.00
3. Citi aizņēmumi	111509	157.63	168358	223.21	85277	138.81	-135436	69.25
4. Nākamo periodu ieņēmumi	-492742	87.88	-429363	89.27	-69079	98.10	291205	108.87
5. Atliktā nodokļa saistības	-30712	55.87	-5751	87.11	22271	234.12	11866	143.93
Ilgtermiņa parādi kopā:	-182313	97.10	-127013	97.96	188603	103.18	46973	100.77
1. Aizņēmumi no kredītiestādēm	96463	187.30	-30634	87.11	-97661	67.94	-34037	85.88
2. Citi aizņēmumi	-43899	78.78	-16486	90.81	56919	153.67	7518	104.84
3. No pircējiem saņemtie avansi	0	0.00	-71277	0.00	-71277	0.00	-609948	0.00
4. Parādi piegādātājiem un darbuizpildītājiem	-335229	67.33	197931	140.16	-82761	89.30	-25005	96.51
5. Parādi radniecīgajām sabiedrībām	9308	0.00	9308	0.00	-2924	76.09	-4793	66.01
6. Nodokļi un VSAOI	89950	213.25	58502	152.76	35869	126.87	51517	143.71
7. Pārējie kreditori	13711	130.53	18456	145.95	-1756	97.09	-3309	94.66
8. Nākamo periodu ieņēmumi	-9595	97.70	36366	109.81	46678	112.96	46678	112.96
9. Uzkrātās saistības	-28159	28.96	-26753	30.02	-2870	80.00	-4744	70.76
Īstermiņa parādi kopā:	-207451	89.22	175413	111.38	-119784	93.48	-576124	74.87
Kreditori kopā:	-389764	95.26	48399	100.62	68819	100.89	-529151	93.67
Pasīvu kopsumma:	-423608	95.84	125449	101.30	191730	102.00	-470335	95.40

*darba autore veidota tabula

Analizējot 3.5. tabulā atspoguļotos datus, darba autore salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu secina, ka postenis „pašu kapitāls kopā” samazinājies par 83 528 EUR jeb 95.75%, 2011. gadā palielinājies par 27 365 EUR jeb 101.48%, 2012. gadā palielinājies par 109 485 EUR jeb 106.18% un 2013. gadā palielinājies par 55 537 EUR jeb 103.04%. SIA „ZAAO” 2011. gadā saimniecisko darbību noslēdza ar 111 178 EUR lieliem zaudējumiem un 2012. gadā zaudējumu apmērs palielinājās līdz 199 933 EUR, šo pārskatu gadu zaudējumi tiek pārnesti uz iepriekšējo periodu nesadalīto peļņu, tādējādi ietekmējot pašu kapitālu ne tikai pārskata periodos, kuros zaudējumi ir radušies, bet arī turpmākajos periodos.

Postenī „uzkrājumi kopā”, aplūkojot finanšu pārskatos pieejamo informāciju, ir atklāts: „Postenī tiek uzskaitīti uzkrājumi neizmantotajiem atvaļinājumiem. Uzkrāto neizmantoto atvaļinājumu izmaksu summa tiek noteikta, reizinot darbinieka vidējo dienas atalgojumu pārskata gada beigās ar pārskata gada beigās uzkrāto neizmantoto atvaļinājuma dienu skaitu.” Uzkrājumi izveidoti neizmatoto atvaļinājumu apmaksai. No 2010. līdz 2011. gadam šādi uzkrājumi netika atspoguļoti šajā postenī, taču sākot ar 2012. gadu uzkrājumu apjoms sasniedz 36 258 EUR, 2013. gadā 46 404 EUR un 2014. gadā 49 684 EUR.

Salīdzinot 2014. gada posteni „ilgtermiņa parādi kopā” ar 2010. gadu var secināt, ka tie samazinājušies par 182 313 EUR jeb 97.10%, 2011. gadā samazinājums ir par 127 013 EUR jeb 97.96%, 2012. gadā ir palielinājums par 188 603 EUR jeb 103.18% un 2013. gadā palielinājums sastāda 46 973 EUR jeb 100.77% no salīdzināmā pārskata perioda. Darba autore uzskata, ka šo piecu pētāmo periodu laikā uzņēmuma ilgtermiņa saistībām vajadzētu būtiski samazināties. Kopumā šis postenis norāda, ka sākot ar 2012. gadu uzņēmums saņem jaunus ilgtermiņa aizņēmumus.

Uzņēmuma 2014. gada pārskatā uzrādīts, ka ilgtermiņa aizņēmumi no kredītiestādēm sastāv no aizņēmuma Ziemeļu investīciju bankā - 2013. gadā apmērs bija 99 638 EUR, samazinoties 2014. gadā līdz pat 49 819 EUR, kā arī aizņēmums no Pohjola Bank Plc, kurš sastāda 2013. gadā 141 355 EUR, taču 2014. palielinoties līdz 157 137 EUR.

Postenis „parādi radniecīgām sabiedrībām” atspoguļo, ka SIA „ZAAO” 2012. gadā aizņēmies no meitas uzņēmuma. Salīdzinot 2014. gadu ar 2012. gadu par 14 229 EUR jeb 111.11% vairāk nekā 2013. vai 2014. gadā.

Pie posteņa „citi aizņēmumi” 2014. gada pārskats sniedz ziņas, ka uzņēmuma aizņēmumi no Swedbank līzings 2013. gadā samazinājies no 4 638 EUR līdz 1 200 EUR 2014. gadā, taču Pohjola Finance līzings 2013. gadā bija 393 572 EUR, 2014. gadā tas samazinājies līdz 286 473 EUR, arī uzņēmuma saņemtais aizņēmums no SEB Līzings no 2013. gada 45 669 EUR samazinājies līdz 18 532 EUR 2014. gadā. Tādējādi var secināt, ka

SIA „ZAAO” katru gadu realizējot kādu no Eiropas Savienības Fondu projektiem aizņemas papildus līdzekļus to realizācijai un jaunu pamatlīdzekļu izveidei, kā arī ar līzingu palīdzību uzņēmums var katru gadu atjaunot esošo atkritumu izvešanas automašīnu tehnisko parku. Uzņēmumam ir ļoti svarīgi ieguldīt līdzekļus saimnieciskās darbības modernizācijas nolūkos, jo sekojot Eiropas Savienības atkritumu apsaimniekošanas labajai praksei, uzņēmums spēs nodrošināt ilgtspējīgu nākotni ne tikai raugoties no klientu viedokļa, bet arī no esošo 28 īpašnieku aspekta.

Uzņēmuma gada pārskatā atklāts: „Īpašiem kapitālieguldījumu veidiem saņemtās dotācijas tiek uzskaitītas kā nākamo periodu ienākumi, kurus pakāpeniski ietver ieņēmumos saņemto vai par dotācijām iegādāto pamatlīdzekļu lietderīgās izmantošanas perioda laikā. Dotācijas izdevumu segšanai atzīst ieņēmumos tajā pašā periodā, kad radušies attiecīgie izdevumi, ja ir izpildīti visi ar dotācijas saņemšanu saistītie nosacījumi.” Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu ir redzams, ka nākamo periodu ieņēmumi ir samazinājušies 42 742 EUR jeb 87.88%, 2011. gadā samazinājums ir 429 363 EUR jeb 89.27%, 2012. gadā samazinājums ir par 69 079 EUR jeb 98.10% un 2013. gadā sasniedzot palielinājumu par 291 205 EUR jeb 108.87%.

Uzņēmuma atliktā nodokļa saistības 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu ir samazinājušās par 30 712 EUR jeb 55.87%, 2011. gadā samazinājušās par 5 751 EUR jeb 87.11%, 2012. gadā palielinājušās par 22 271 EUR jeb 234.12% un 2013. gadā palielinoties līdz 11 866 EUR apmērām un tādējādi sastādot 143.93%.

Postenis „īstermiņa parādi kopā” 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu parāda, ka saistības samazinājušās par 207 451 EUR jeb 89.22%, 2011. gadā palielinājušās par 175 413 EUR jeb 111.38%, 2012. gadā samazinoties par 119 784 EUR jeb 93.48% un 2013. gadā samazinoties par 576 124 EUR jeb 74.87%.

Pēc īstermiņa aizņēmumiem no kredītiestādēm var secināt kādu daļu no ilgtermiņa aizņēmuma uzņēmums ir sedzis. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu var secināt, ka uzņēmums ir sedzis par 96 463 EUR jeb 187.30% vairāk, taču 2011. gadā par 30 634 jeb 87.11% mazāk, arī 2012. gadā uzņēmums ir sedzis par 97 661 EUR jeb 67.94% mazāk un 2013. gadā atmaksājot par 34 037 EUR jeb 85.88% mazāk nekā tas ir veikts 2014. pārskata periodā.

Arī citi īstermiņa aizņēmumi atspoguļo kāda daļa no iepriekš minētajiem kredītiestāžu izsniegtajiem līzīgiem tikusi atmaksāta, tādējādi salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu var apgalvot, ka uzņēmums ir samaksājis par 43 899 EUR jeb 78.78% mazāk, arī 2011. gadā par

16 486 EUR jeb 90.81% mazāk, taču 2012. gadā uzņēmums ir samaksājis par 56 919 EUR jeb 153.67% vairāk un arī 2013. gadā ir samaksāts par 7 518 EUR jeb 104.84% vairāk.

Finanšu pārskatos ir skaidrots, ka postenis „no pircējiem saņemtie avansi” ir 2012. un 2013. gadā saņemtais Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas avanss Kohēzijas fonda projekta realizācijai 71 277 EUR apmērā un 2014. gadā SIA „ZAAO” saņēma avansu 609 948 EUR apmērā.

Postenis „parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem” sastāvā ietilps gan preču un pakalpojumu saņemšana no Eiropas Savienības valstīm, gan Latvijā. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu ir redzams, ka parādi ir samazinājušies par 335 229 EUR jeb 67.33%, 2011. gadā palielinājušies par 197 931 EUR jeb 140.16%, 2012. gadā samazinājušies par 82 761 EUR jeb 89.30% un 2013. gadā samazinoties par 25 005 EUR jeb 96.51%. Aplūkojot uzrādīto naudas daudzumu, kredītus algas un nodokļus, kuru samaksa tikai iestāsies tuvākajā laikā un šos bilancē uzrādītos parādus piegādātājiem, darba autore uzskata, ka uzņēmumam ir maksātspējas problēmas, kas var radīt turpmāk realizēt projektus un ieguldīt nākotnes attīstībā.

Salīdzinot 2014. gadā iegūtos posteņa „nodokļi un VSAOI” rezultātus ar 2010. gadu ir redzams palielinājums par 89 950 EUR jeb 213.25%, 2011. gadā palielinājums ir par 58 502 EUR jeb 152.76%, 2012. gadā palielinājums bija par 35 869 EUR jeb 126.87% un 2013. gadā palielinājums bija par 51 517 EUR jeb 143.71%. Darba autore uzskata, ka šis postenis nav vērā ņemams lielums, jo reāli uzņēmumam uz bilances datumu vēl nav iestājies apmaksas termiņš.

Pie posteņa „pārējie kreditori” ietilpst SIA „ZAAO” neizmaksātās darba algas par decembri, ieturējumi no darba algas, drošības naudas. Neizmaksātās darba algas apmērs 2013. gadā bijis 57 034 EUR un 2014. gadā bijis 55 500 EUR. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu pārējo kreditoru apjoms ir palielinājies par 13 711 EUR jeb 130.53%, 2011. palielinājies par 18 456 EUR jeb 145.95%, 2012. gadā samazinājies par 1 756 EUR jeb 97.09%. 2013. gadā samazinājies par 3 309 EUR jeb 94.66%.

Uzkrāto saistību apjomā uzņēmums ir iekļāvis – par piegādātāju saņemtajiem rēķiniem pēc 31. decembra, kā arī 2013. gadā izveidotie uzkrātie procenti valsts kasei par decembri 9 152 EUR apmērā. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu uzkrāto saistību apjoms ir samazinājies par 28 159 EUR jeb 28.96%, 2011. gadā samazinājies par 26 753 EUR jeb 30.02%, 2012. gadā samazinājums ir par 2 870 EUR jeb 80.00%, 2013. gadā samazinājums ir par 4 744 EUR jeb 70.76%.

Salīdzinot posteni „kreditori kopā” 2014. gadā ar 2010. gadu ir redzams, ka tas samazinājies par 389 764 EUR jeb 95.26%, 2011. gadā palielinājums ir par 48 399 EUR jeb 100.62%, 2012. gadā palielinājums ir par 68 819 EUR jeb 100.89% un 2013. gadā samazinājums ir par 529 151 EUR jeb 93.67%. Darba autore uzskata, ka saistību apjoms, pat neraugoties uz samazinājumu dažos pārskatu gadus, ir pārāk augsts un apdraud uzņēmuma finansiālo stabilitāti.

Analizējot aktīvu analīzes rezultātus darba autore saskatīja pozitīvas tendences, jo uzņēmums ir ieguldījis lielus līdzekļus nākotnes attīstībā un uzņēmumam pieder pamatlīdzekļi saimnieciskās darbības nodrošināšanai. Analizējot pasīva sadaļu darba autore secina, ka visa šī pozitīvā aktīvu tendence balstās lielākoties uz ilgtermiņa saistībām. Kā arī uzņēmuma peļņa ir nepietiekama. Darba autore uzskata, ka uzņēmumam varētu būt finansiālās problēmas, jo pašu kapitāla apjomam ir tendence samazināties. Tādēļ detalizētākai analīzei nākošajās darba apakšnodalās autore pielietos koeficientu metodes un aprēķinās un novērtēs likviditātes, aprites, maksāspējas rādītājus un veiks maksāspējas prognozēšanu.

Analizējot 3.6. tabulā atspoguļotos datus, darba autore salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu secina, ka palielinājums ir par 1 661 618 EUR jeb 145.03%, 2011. gadā ir palielinājums par 1 114 516 EUR jeb 126.30%, 2012. gadā palielinājums ir par 925 931 EUR jeb 120.92% un 2013. gadā palielinājums ir par 392 498 EUR jeb 107.91%. Darba autore uzskata, ka SIA „ZAAO” neto apgrozījuma palielinājums ir vērtējams pozitīvi, kā arī pēc šī palielinājuma var secināt, ka uzņēmums ir paplašinājis savu saimnieciskās darbības teritoriju.

Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu ir palielinājušās par 1 547 078 EUR jeb 147.69%, 2011. gadā palielinājums ir par 800 858 EUR jeb 120.07%, 2012. gadā palielinājums ir par 658 795 EUR jeb 115.94%, 2013. gadā palielinājums ir par 344 289 EUR jeb 107.74%. Lai gan salīdzinot pētāmos gadus pret 2014. gadu ražošanas izmaksas ir palielinājušās saistībā ar neto apgrozījuma palielinājumu, taču ņemot vērā uzņēmuma lielos kapitālos ieguldījumus šo izmaksu posteni vajadzētu pēc iespējas vairāk samazināt, lai pārskatu gadu noslēgtu ar peļņu, no kuras varētu norēķināties ar kreditoriem.

Salīdzinot 2014. gada bruto peļņu ar 2010. gadu peļņu ir vērojams palielinājums 114 541 EUR apmērā jeb 125.68%, 2011. gadā palielinājums ir par 313 657 EUR jeb 227.01%, 2012. gadā palielinājums ir par 267 136 EUR jeb 191.02% un 2013. gadā palielinājums ir par 48 209 EUR jeb 109.41%.

SIA „ZAAO” peļņas un zaudējumu aprēķina dinamikas analīze no 2010. līdz 2014. gadam*

	2014.gads salīdzinājumā ar (+;-)							
	2010		2011		2012		2013	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Neto apgrozījums	1661618	145.03	1114516	126.30	925931	120.92	392498	107.91
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	1547078	147.69	800858	120.07	658795	115.94	344289	107.74
Bruto peļņa vai zaudējumi	114541	125.68	313657	227.01	267136	191.02	48209	109.41
Pārdošanas izmaksas	18420	108.09	33732	115.88	9668	104.09	-2145	99.14
Administrācijas izmaksas	50038	114.81	363377	1579.19	35727	110.14	566	100.15
Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	109239	131.48	2592	100.57	57054	114.29	8423	101.88
Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	83265	149.93	36410	117.04	289	100.12	36335	117.00
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	1867	134.99	3232	181.38	4076	230.31	1467	125.58
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	10037	116.71	-32873	68.07	-12594	84.77	3260	104.88
Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	63886	1161.45	203409	-52.36	295175	-31.03	20083	140.31
Peļņa pirms nodokļiem	63886	1161.45	203409	-52.36	295175	-31.03	20083	140.31
Atliktā nodokļa ieņēmumi vai izdevumi	-144409	7.59	-13095	47.54	-16156	42.35	1461	114.04
Pārējie nodokļi	-1314	65.56	-133	94.95	-183	93.19	-41	98.40
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem	-102941	35.04	166715	-49.95	255470	-27.78	18663	150.61

*darba autores veidota tabula

Pārdošanas izmaksas visos pētāmajos periodos, neatkarīgi no neto apgrozījuma palielinājuma ir diezgan līdzīgas un salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu palielinājums ir par 18 420 EUR jeb 108.09%, 2011. gadā palielinājums ir par 33 732 EUR jeb 115.88%, 2012. gadā palielinājums ir par 9 668 EUR jeb 104.09% un 2013. gadā samazinājums ir par 2 145 EUR jeb 99.14%.

Salīdzinot 2014. gada administrācijas izmaksas ar 2010. gadu palielinājums ir par 50 038 EUR jeb 114.81%, 2011. gadā palielinājums ir par 363 377 EUR jeb 1579.19%, 2012. gadā palielinājums ir par 35 727 EUR jeb 110.14% un 2013. gadā palielinājums ir tikai par 566 EUR jeb 100.15%. Izskatās, ka uzņēmumam 2011. gadā bijusi kāda kļūda vai, iespējams, bijis ārkārtas situācija, bet darba autore domā, ka iespējams tajā gadā uzņēmumā ir nomainījies grāmatveža amats, tādēļ netika veikta pilnīga un skaidra uzskaitē. Vēl svarīgs faktors darba autorei šķiet, ka reāli administrācijas izmaksas ir pārāk augstas un ir pielīdzināmas pārdotās produkcijas ražošanas izmaksām, kas liecina, ka uzņēmums izmanto savus līdzekļus neefektīvi, tādējādi veicot liekus ieguldījumus administrācijas darbībā, nevis to novirzot ražošanai.

Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu ir palielinājušies par 109 239 EUR jeb 131.48%, 2011. gadā palielinājums par 2 592 EUR jeb 100.57%, 2012. gadā 57 054 EUR jeb 114.29% un 2013. gadā palielinājums ir par 8 423 EUR jeb 101.88%.

Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas, 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu, ir palielinājušās par 83 265 EUR jeb 149.93%, 2011. gadā palielinājums ir par 36 410 EUR jeb 117.04%, 2012. gadā palielinājums ir par 289 EUR jeb 100.12% un 2013. gadā palielinājums ir par 36 335 EUR jeb 117.00%.

Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu ir palielinājušies par 1 867 EUR jeb 134.99%, 2011. gadā palielinājums ir par 3 232 EUR jeb 181.38%, 2012. gadā palielinājums ir 4 076 EUR jeb 230.31% un 2013. gadā palielinājums ir 1 467 EUR jeb 125.58%.

Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu ir palielinājušies par 10 037 EUR jeb 116.71%, 2011. gadā ir samazinājums par 32 873 EUR jeb 68.07%, 2012. gadā arī ir samazinājums par 12 594 EUR jeb 84.77% un 2013. gadā ir palielinājums par 3 260 EUR jeb 104.88%.

Vislielākā peļņa pirms nodokļiem ir bijusi 2014. gadā, tādēļ salīdzinot ar pārējiem pārskata periodiem ir vērojams liels palielinājums, jo uzņēmums 2011. un 2012. gadā strādāja ar zaudējumiem. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu palielinājums ir par 63 886 EUR jeb

1161.45%, 2011. gadā palielinājums ir bijis par 203 409 EUR jeb – 52.36%, 2012. gadā palielinājums ir par 295 175 EUR jeb – 31.03%, 2013. gadā palielinājums ir par 20 083 EUR jeb 140.31%.

Atliktā nodokļa ieņēmumi vai izdevumi 2014. gadu salīdzinot ar 2010. gadu ir samazinājušies par 144 409 EUR jeb 7.59%, 2011. gadā samazinājušies par 13 095 EUR jeb 47.54%, 2012. gadā samazinājums ir par 16 156 EUR jeb 42.35% un 2013. gadā palielinājums ir par 1 461 EUR jeb 114.04%.

Pārējo nodokļu postenī ietilpst nekustamā īpašuma nodoklis, kurš sākot ar 2011. gadu ir līdzīgs. Salīdzinot 2014. gadu ar 2010. gadu samazinājums par 1 314 EUR jeb 65.56%, 2011. gadā samazinājums ir tikai par 133 EUR jeb 94.95%, 2013. gadā samazinājums ir 183 EUR jeb 93.19% un 2013. gadā samazinājums ir par 41 EUR jeb 98.40%.

Tātad uzņēmuma 2014. gada pārskata peļņa pēc nodokļiem, salīdzinot to ar 2010. gadu peļņu, ir samazinājusies par 102 941 EUR jeb 35.04%, ņemot vērā 2011. gada zaudējumus palielinājums ir par 166 715 EUR jeb – 49.95%, arī 2012. gada zaudējumu dēļ palielinājums ir par 255 470 EUR jeb – 27.78%, taču nelielās 2013. gada peļņas rezultātā palielinājums ir par 18 663 EUR jeb 150.61%.

Darba autore uzskata, ka uzņēmumam ļoti jāpiedomā un vajadzētu izstrādāt līdzekļu sadales plānu, lai pēc iespējas vairāk varētu samazināt administrācijas izdevumus, kuri ir pārāk augsti un arī pārējos saimnieciskos izdevumus, jo izveidojas situācija, ka administrācijas nodrošināšanai tiek tērēti gandrīz tikpat resursi, cik tie tiek patērēti ražošanas nodrošināšanai. Iespējams, uzņēmumā kāda nodaļa nes zaudējumus un tas ietekmē saimnieciskās darbības rezultātu. Autore uzskata, ka ļoti lielus zaudējumus uzņēmumam nes šķiroto atkritumu savākšana, jo tie tiek savākti no iedzīvotājiem bez maksas. No vienas puses šī ir negatīva tendence, jo ietekmē uzņēmuma finansiālo situāciju, bet no otras puses raugoties, ir vairāk plusu nekā mīnusi, jo uzņēmuma mērķis ir ne tikai pēc iespējas vairāk savākt atkritumus, bet arī izglītēt sabiedrību par dalīto atkritumu pareizu šķirošanu un nodošanu, ar bezmaksas savākšanu var piesaistīt arvien lielāku un lielāku sabiedrības daļu.

3.3. Likviditātes rādītāju analīze

3.7. tabula

SIA „ZAAO” likviditātes rādītāji no 2010. līdz 2014. gadam*

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
Kopējās likviditātes koeficients	0.450	0.615	0.414	0.595	0.678
Likviditātes starpseguma koeficients	0.382	0.524	0.338	0.498	0.557
Absolūtās likviditātes koeficients	0.087	0.142	0.062	0.186	0.155
Darba kapitāls, EUR	-582650	-316557	-607648	-376281	-421110

*darba autores veidota tabula

Īpaši svarīgi uzņēmuma darbības nepārtrauktības nodrošināšanai ir likviditātes rādītāji, kuri raksturo iespēju jebkurā laikā atmaksāt īstermiņa saistības. Jāņem vērā darbības specifika – pakalpojumu sniegšana, kā rezultātā uzņēmuma rīcībā ir neliels krājumu apjoms. Darba autore likviditātes un darba kapitāla aprēķināšanai īstermiņa kreditoru posteni samazina par nākamo periodu ieņēmumiem, kur ietilpst valsts un Eiropas Savienības finansējuma norakstījumi, kuri pēc savas būtības nav atmaksājami. Kā arī 2013. gada aprēķinos darba autore izslēdz no pircējiem saņemtus avansus, kas šajā periodā sastāda 609 948 EUR jeb 5.96% no īstermiņa saistībām, jo nauda jau ir saņemta.

SIA „ZAAO” kopējās likviditātes rādītāja rezultāti 3.7. tabulā, pēc darba autores veiktajiem aprēķiniem, izmantojot formulu [1.6.], redzams, ka no 2010. līdz 2014. gadam rādītājs neiekļaujas optimālajā robežā [1-2] un ir pārāk zems. Šādi rezultāti liecina par augstu finanšu risku un nespēju norēķināties par īstermiņa saistībām. Kopējā likviditāte 2010. gadā sasniedza 0.450 rādītāju robežu, nākamajā gadā palielinoties līdz par 0.615, taču 2012. gadā atkal samazinoties līdz 2010. gada robežai un sasniedzot 0.414. Nākamais periods pēc kopējās likviditātes koeficienta veiktajiem aprēķiniem uzrāda palielinājumu līdz pat 0.595, toties 2014. gads uzrāda 0.678. Kopumā šī rādītāja amplitūda starp maksimālo un minimālo rezultātu ir tikai 0.271, kas liecina, ka uzņēmuma situācija šajos periodos saistībā ar apgrozāmajiem līdzekļiem un īstermiņa saistībām ir bijusi salīdzinoši līdzīga un krasas atšķirības nav vērojamas.

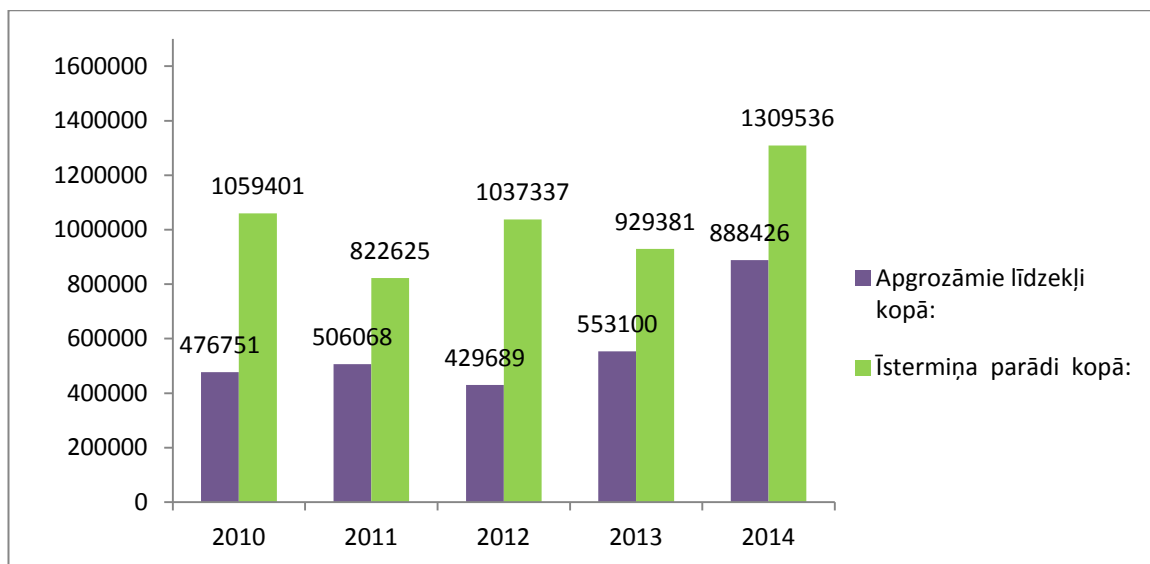
Lai gan bilancē uzrādītais krājumu apmērs ir katru gadu palielinājies, tomēr tas ir pārāk mazs pret kopējo aktīvu kopsummu 2014. gadā, sastādot tikai 0.976% īpatsvaru, kas redzams 3.7. tabulā, tādējādi varētu izskaidrot zemo rādītāja lielumu. Arī augstā naudas līdzekļu aprite nosaka relatīvi zemu kopējo likviditātes rādītāju. Apgrozāmos līdzekļus kopumā varētu palielināt, saņemot ilgtermiņa aizņēmumu, tādējādi samazinot īstermiņa saistības, taču darba

autore uzskata, ka ilgtermiņa aizņēmums radītu nākamo ķēdes reakciju, kas varētu būtiski pasliktināt uzņēmuma saimniecisko darbību, piemēram, kavētas uzņemtās saistības, kas noved pie nepamatotām atkritumu savākšanas tarifu palielināšanas sekām un līdz ar to veidotos iedzīvotāju publiskajā telpā izteiktie negatīvie viedokļi, tādējādi izraisot pastiprinātu valsts pārvaldes uzmanību.

Likviditātes starpseguma koeficients, kas aprēķināts pēc formulas [1.7.], 2010. gadā bija 0.382, palielinoties 2011. gadā līdz 0.524, taču atkal 2012. gadā samazinājās līdz zemākajai 0.338 rādītāja robežai. Savukārt 2013. gadā starpseguma koeficients palielinājās līdz pat 0.498 un 2014. gadā sasniedzot 0.557. Kopumā rezultāti liecina, ka rādītājs neiekļaujas optimālajā robežā [0.80-1.0]. Koeficients norāda, ka uzņēmuma saimnieciskajā darbībā tiek iesaistīts minimāls aktīvu kapitāls, un tikai nelielu daļu saistību varētu segt ar sagaidāmajiem ienākumiem no sniegtajiem atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumiem. Zemais šī rādītāja rezultāts norāda uz augstu finanšu risku, bet tas izskaidrojams ar krājumu un nākamo periodu izmaksu posteņu nelielajiem apmēriem bilanci.

Absolūtās likviditātes koeficients atspoguļo, ka tuvākajā laika posmā SIA „ZAAO” ar esošajiem līdzekļiem spēj segt ļoti mazu īstermiņa saistību daļu. Izmantojot formulu [1.9], darba autore aprēķinājusi, ka rādītājs ir zem optimālās rādītāju robežas 2010. un 2012. gadā samazinoties gandrīz līdz nulles robežai. Lai arī 2013. gadā rādītāja rezultāts palielinājās līdz 0.186 un 2014. gadā tas sasniedzis 0.155 rādītāja robežu, tas nav pietiekams.

Darba kapitāls atspoguļo, ka visos pētāmajos periodos īstermiņa saistības pārsniedz apgrozāmos līdzekļus, tādēļ darba autore ir izveidojusi diagrammu ar iepriekš minētajiem bilances posteņiem (sk.3.1.att.). Teorijā tiek skaidrots, ka darba kapitāla optimālā robeža ir 15% no neto apgrozījuma, taču SIA „ZAAO” darba kapitāla rādītājs ir negatīvs un norāda, ka uzņēmumam nepietiek līdzekļi saimnieciskās darbības paplašināšanai.

3.1.att. SIA „ZAAO” darba kapitāla veidošanās, 2010. – 2014. gads, EUR

Kopumā, pēc veiktajiem aprēķiniem, likviditātes rādītāji atrodas zem optimālās rādītāju robežas, kas norāda uz augstu maksāspējas risku, kā arī iezīmē īstermiņa parādu lielo pārsvaru pār apgrozāmajiem līdzekļiem. Raugoties no struktūras analīzes viedokļa, īstermiņa parādi 2014. gadā veido 17.58% no pasīva kopsummas, taču apgrozāmie līdzekļi 9.10% no aktīvu kopsummas. Interesanti, ka no tiem 7.07% ir parādi piegādātājiem un darbuņēmējiem, 2.12% ir īstermiņa aizņēmumi no kredītiestādēm, 4.17% veido nākamo periodu ieņēmumu. Apgrozījuma struktūrā vairāk kā pusi no kopējā rādītāja pircēju un pasūtītāju parādi sastāda 5.19%, tādējādi var secināt, ka reāli no kopējā īstermiņa aizņēmumu kopsummas var neieskaitīt 4.17%, jo naudas līdzekļi ir saņemti. Aplūkojot īstermiņa aizņēmumus un parādus piegādātājiem var secināt, ka SIA „ZAAO” nespēj laikus segt saņemtās saistības. Taču būtiski ir ievērot arī to, ka uzņēmumam ir mazi krājumi un kopumā arī apgrozāmo līdzekļu apjoms ir mazs. Vislabākais uzņēmuma pārskata periods pēc likviditātes rādītājiem ir bijis 2011. gads. Darba autore uzskata, ka SIA „ZAAO” kā pašvaldībām piederošam uzņēmumam nevajadzētu būt situācijai, kad īstermiņa saistības vairākkārt pārsniedz apgrozāmos līdzekļus. Šāda situācija atkārtoti liecina par nepieciešamību strādāt ar peļņu, lai nodrošinātu pietiekošus līdzekļus saistību kārtošanai.

3.4. Aprites rādītāju analīze

3.8. tabula

SIA „ZAAO” aprites rādītāji no 2010. līdz 2014. gadam*

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
Visu aktīvu aprites koeficients	0.362	0.440	0.462	0.485	0.548
Visu aktīvu aprites periods dienās	1007	830	789	753	666
Krājumu aprites koeficients	88.219	91.811	79.888	75.301	56.165
Krājumu aprites periods dienās	4	4	5	5	6
Debitoru parādu aprites koeficients	11.435	10.809	11.756	12.945	10.563
Debitoru parādu aprites periods dienās	32	34	31	28	35
Kreditoru aprites koeficients	3.044	7.513	5.244	6.074	6.822
Kreditoru aprites periods dienās	120	49	70	60	54
Ilgtermiņu ieguldījumu aprites koeficients	0.388	0.475	0.494	0.525	0.603

*darba autores veidota tabula

Analizējot SIA „ZAAO” 3.8. tabulā apkopotos aprites rādītāju koeficientu rezultātus, pēc darba autores veiktajiem aprēķiniem, izmantojot formulas [1.10.] un [1.11.], redzams, ka visu aktīvu aprites koeficients katru gadu palielinājies. Aprēķinātie rezultāti liecina, ka uzņēmuma rīcībā esošo resursu izmantošana, neatkarīgi no to veidošanās avotiem, notiek neefektīvi, būtu labi, ja rādītājs tuvotos un/vai pārsniegtu optimālo robežu 3. Taču SIA „ZAAO” gadījumā darba autore uzskata, ka pēdējo četru periodu laikā aktīvu aprite ir stabilizējusies aptuveni 0.4 līmenī, kas ir arī mazliet pozitīvi vērtējams attiecībā uz ilgtermiņa ieguldījumiem, kuri ir saistīti ar poligona „Daibe” investīciju ieguldīšanu. Līdz ar šī koeficienta zemajiem rādītājiem, arī visu aktīvu aprite dienās uzrāda ļoti ilgu periodu, 2010. gadā tas sasniedz 1007 dienas, 2011. gadā 830 dienas un 2012. gadā samazinoties līdz 789 dienām, 2013. gadā tas sasniedz vairāk kā divus gadus jeb 753 dienas un 2014. gadā samazinājies līdz 666 dienām. Rādītāja rezultāti liecina, ka uzņēmumā investīcijas ir bijušas pārmērīgas, jo ražošanas apjoms ir palielinājies, taču ņemot vērā darbības specifiku uzņēmums nespētu darboties bez pārmērīgām investīcijām. Katru gadu SIA „ZAAO” veic lielus ieguldījumus, lai uzlabotu ne tikai tehnisko daļu, kas saistīta ar atkritumu savākšanu un transportēšanu, bet ļoti svarīgi ir noglabāt un pārstrādāt savākto apjomu videi draudzīgā veidā un atbilstoši Latvijas Republikas normatīvajam regulējumam.

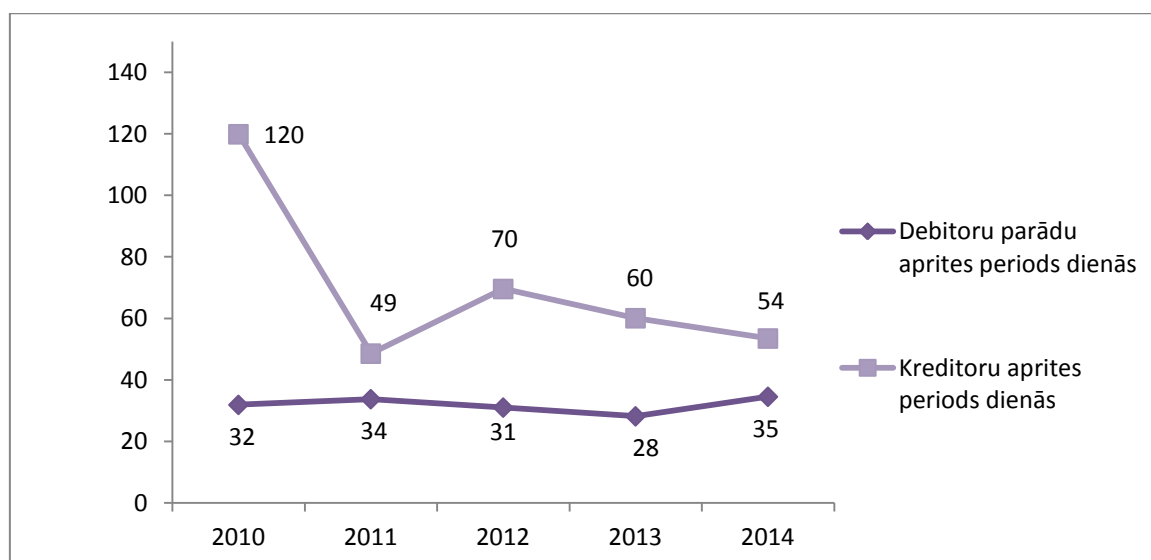
Darba autore krājumu aprites koeficientu aplūkos kā papildus informāciju, lai labāk izprastu notiekošo saimnieciskajā darbībā. Krājumu aprites koeficients, kas aprēķināts pēc formulas [1.13] un [1.14.], norāda, ka kopumā krājumu līmenis noliktavā ir ļoti zems, taču ņemot vērā uzņēmuma pamatdarbību, tas, pēc autores domām, ir normas robežās. SIA

„ZAAO” krājumu sastāvā varētu ietilpt konteineri, dažādi darbarīki, darbinieku apģērbi, kā arī noteikti vislielāko īpatsvaru sastāda degviela, kura tiek izmantota ne tikai automašīnām, bet arī otrreizējo atkritumu pārstrādes iekārtām. Visātrākā krājumu aprīte bijusi 2011. gadā, turpmākajos gados tā samazinājusies un atspoguļo, ka 2014. gadā 56 reizes ir aprītējusi ražošanas krājumos ieguldītie līdzekļi un aprītes cikls bijis 6 dienas.

SIA „ZAAO” darba autores aprēķinātais debitoru parādu aprītes koeficients, izmantojot formulas [1.15.] un [1.16.], parāda, cik vidēji dienu paiet no pakalpojuma iegādes brīža līdz brīdim, kad uzņēmums saņem naudu par sniegto pakalpojumu. Viszemākie rezultāti bija 2011.gadā, bet visaugstākais 2013. gadā. Vērtējot visu gadu koeficientu izmaiņas ir redzams, ka debitoru apmaksas noteiktais periods ir bijis stabils, 2010. gadā debitoru parādi naudas līdzekļos pārvērtušies 11.435 reizes, 2011. gadā samazinoties līdz 10.809 reizēm, taču 2012. gadā atkal palielinoties līdz 11.756 reizēm, 2013. gadā sasniedzot 12.945 reizes un 2014. gadā samazinoties līdz 10.563 reizēm. Arī debitoru parādu aprītes periods - dienās iegūtie rezultāti - ir pozitīvi vērtējami un tie iekļaujas mēneša robežās – 2010. gadā samaksa tiek veikta 31 dienā, 2011. gadā palielinoties līdz 33 dienām, 2012. gadā samazinoties atkal līdz 31 dienai un 2013. gadā samazinoties līdz 28 dienām un 2014. gadā palielinoties līdz 35 dienām. Kopumā debitoru parādu aprītes koeficients ir vērtējams pozitīvi un visos periodos debitoru apmaksas termiņš ir stabils un atbilstošs sadarbības nosacījumiem ar klientiem (*skat. 1.-2. pielikumu*).

Kreditoru parādu aprītes koeficients, izmantojot formulas [1.17.] un [1.18.], parāda, cik ilgā laikā uzņēmums norēķinās par saņemtajām precēm un pakalpojumiem. Vissliktākais ir bijis 2010. gads un visaugstākais bijis 2011. gads. Vērtējot visu gadu koeficientu izmaiņas ir redzams, ka kreditoru parādu aprīte ir bijusi nestabila un svārstīga, par ko liecina arī aprēķinātie kreditoru aprītes rezultāti dienās. SIA „ZAAO” 2010. gadā parāds piegādātājiem un darbuzņēmējiem naudas līdzekļos pārvērtušies 3.044 reizes, 2011. gadā palielinoties līdz 7.513 reizēm, 2012. gadā atkal samazinoties līdz 5.244 reizēm, 2013. gadā sasniedzot 6.074 reizes un 2014. gadā palielinoties līdz pat 6.822 reizēm. Visu periodu garumā atmaksas laiks ir svārstījies no 49 līdz 120 dienām. SIA „ZAAO” kreditoru parādu aprītes koeficients un to apmaksas periods ir negatīvi vērtējams un liecina, ka uzņēmumam ir problēmas norēķināties par saņemtajām precēm un pakalpojumiem.

Darba autore salīdzina pircēju un pasūtītāju parādu samaksas termiņu dienās un parādu piegādātājiem un darbuzņēmējiem atmaksas termiņu dienās (sk.3.2.att.). Lai gan debitoru iekasēšanas periods norit mēneša laikā un tas ir vērtējams pozitīvi, uzmanība ir jāvērs problēmām laikus norēķināties ar piegādātājiem.

3.2.att. SIA „ZAAO” debitoru un kreditoru parādu dzēšanas periodu dinamika, 2010. – 2014. gads, dienas

SIA „ZAAO” darba autores aprēķinātais ilgtermiņa ieguldījuma aprites koeficients, izmantojot formulu [1.19.], katru gadu ir palielinājies sākot no 0.388 - 2010. gadā līdz pat 0.603 - 2013. gadā. Taču kopumā vērtējot šis koeficients ir pārāk zems, ilgtermiņa ieguldījumi bilancē pēc to struktūras 2013. gadā sastāda 92.31% un 2014. gadā sastādot 90.90%, kas no teorijas pamatojuma norāda, ka ir investēts pārāk daudz kapitāla salīdzinot to ar neto apgrozījumu. Taču ņemot vērā uzņēmuma darbību, nākotnes mērķus, stratēģiju, monopola stāvokli un nepieciešamos ieguldījumus, lai pēc iespējas vairāk atkritumu tiktu pārstrādāti, nevis noglabāti, tad zems koeficienta rādītājs, pēc darba autores domām, attiecīgajai situācijai ir pieņemams.

Novērtējot SIA „ZAAO” aprites rādītāju rezultātus no 2010. gada līdz 2014. gadam, tie iezīmē gan pozitīvas, gan negatīvas tendences. Visu aktīvu aprites koeficients ir pārāk zems un tuvojas nulles robežai, taču krājumu aprites koeficients šajā analīzes procesā nav noteicošais, jo saimnieciskā darbība orientēta uz atkritumu savākšanu, transportēšanu un noglabāšanu. Uzņēmumam ir veiksmīgi debitoru parādu aprites rezultāti, taču problēmas sagādā norēķināties par saņemtajām precēm pakalpojumiem. Veiktie aprēķini atkārtoti norāda, ka uzņēmuma likvīdie līdzekļi nav pietiekoši īstermiņa saistību segšanai un uzņēmums ir izteikti atkarīgs no ārējā finansējuma, lai sabalansētu naudas plūsma. Pagaidām, darba autore secina, ka šāda situācija ir vērojama ilgtermiņā, tādējādi uzņēmumam vajadzētu rast risinājumu īstermiņa saistību pārstrukturizēšanai, pagarinot atmaksas termiņus ilgtermiņa saistībām vai saņemot ilgāka termiņa kredītlīniju, ko novirzīt parādu piegādātājiem daļējai

apmaksai. Kā arī uzņēmumam vajadzētu izstrādāt izmaksu analīzi, un izpētīt esošo pakalpojumu un preču nepieciešamību uzņēmuma vajadzībām.

3.5. Maksāspējas rādītāju analīze

3.9. tabula

SIA „ZAAO” maksāspējas rādītāji no 2010. līdz 2014. gadam *

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
Finansiālās atkarības koeficients	0.656	0.648	0.675	0.716	0.675
Finansiālās neatkarības koeficients	0.344	0.352	0.325	0.284	0.325
Finansiālā līdzsvara koeficients	1.903	1.840	2.123	2.585	2.047
Maksājamo procentu seguma koeficients	1.100	-0.297	-1.724	1.745	1.000
Kredīta atmaksas rādītājs	0.348	-0.080	-0.323	0.333	0.224
Investīciju seguma koeficients, %	73.57	77.76	72.84	69.97	76.49

*darba autores veidota tabula

Analizējot 3.9. tabulas datus, darba autore aprēķinos ir izslēgusi nākamo periodu ieņēmumus. SIA „ZAAO” finansiālās atkarības koeficients pēc darba autores veiktajiem aprēķiniem, izmantojot formulu [1.20.] vērtējams kā pieņemams, jo SIA „ZAAO” ilgtermiņa aktīvi pamatā tiek finansēti, izmantojot ilgtermiņa kredītus un Kohēzijas fonda finansējumu, uzņēmuma saistību īpatsvars ir diezgan augsts. Visos periodos rādītājs ir līdzīgs un 2010. gadā sasniedzis 0.656 rezultātu, 2011. gadā samazinoties līdz 0.648 un 2012. gadā palielinoties līdz 0.675 rezultātam, tālāk 2013. gadā atkal palielinoties līdz 0.716, bet 2014. gadā samazinājies līdz 0.675. (skat. 2. pielikumu) Aprēķinātie rezultāti norāda, ka uzņēmuma aizņemtā kapitāla līdzdalības pakāpe aktīvu finansēšanā un tā īpatsvaru kopējā kapitālā sastāda 2013. gadā 71.6% un 2014. gadā tas ir 67.5%. Finansiālās atkarības koeficients liecina, ka uzņēmumam ir diezgan iegūt papildus finansējumu.. Darba autore uzskata, ka uzņēmumam ir pastāv uzņēmējdarbības risks, gan finansiālais risks - kopumā tas ir augsts un turpmākajos gados vajadzētu aizņemties papildus līdzekļus aizvien mazāk, lai stabilizētu finansiālo situāciju. Taču, no otras puses, uzņēmumam ir svarīgi veikt nepieciešamās investīcijas poligona attīstībā un sekot Eiropas labās prakses modeļiem attiecībā uz dalīto atkritumu savākšanas metodēm, lai stabilizētu nākotnes perspektīvas.

Finansiālās neatkarības koeficients, pēc formulas [1.21.], var secināt, ka rezultāts 2010. gadā bijis 0.344, palielinājies 2011. gadā līdz 0.352 un 2012. gadā samazinājies no 0.325, kā arī 2013. gadā samazinājums ir līdz pat 0.284, 2014. gadā rezultāts palielinājies līdz 0.325, kas neliecina par stabilu uzņēmuma finansiālo stāvokli. Pēc 3.9. tabulā veiktajiem aprēķiniem

var secināt, ka SIA „ZAAO” no pašu kapitāla tiek finansēti 2013. gadā tikai 18.3% aktīvu un 2014. gadā 19.3%. Finansiālās neatkarības koeficients parāda, ka uzņēmums ir finansiāli atkarīgs un sasniedzis noteiktu riska pakāpi, tādējādi var rasties problēmas ar esošajiem un turpmākajiem kreditoriem.

SIA „ZAAO” finansiālā līdzsvara koeficients, pēc darba autores veiktajiem aprēķiniem, izmantojot formulu [1.22.], ir negatīvi vērtējams, jo rezultāti pārsniedz optimālo robežu 1. Sākot ar 2010. gadu, saistību attiecība pret pašu kapitālu ir samazinājusies no 1.903 līdz 2011. gadam ar koeficienta lielumu 1.840. Šāds rezultāts liecina, ka uzņēmuma finansēšanā vairāk tiek izmantoti aizņemtie līdzekļi, nevis pašu līdzekļi, kā arī 2011. gadā uzņēmums strādāja ar 111 178 EUR zaudējumiem un 2012. gadā pārskata gada zaudējumi palielinājās līdz pat 199 933 EUR lieliem zaudējumiem, taču koeficienta palielināšanās 2012. gadā līdz pat 2.123 un 2013. gadā līdz rādītāja lielumam 2.585 ir notikusi uz kreditoru palielinājumu, kaut gan SIA „ZAAO” šo pārskata periodu noslēdza ar 36 874 EUR peļņu. Taču 2014. gadā līdzsvara koeficients samazinājās līdz 2.047.

Uzņēmuma maksājamo procentu seguma koeficienta rezultāti, izmantojot formulu [1.23], raksturo spēju dzēst kredīta procentus no pamatdarbības peļņas, neskarot pašu kapitālu. Nevienā no pārskata periodiem rādītāji nesasniedz optimālo robežu 3. Tātad 2010. gada rezultāts 1.100, 2013. gada rezultāts 1.745 un 2014. gadā aprēķināto rezultātu 1.00 liecina, ka SIA „ZAAO” maksājamo procentu summu segs ar daļu no pamatdarbības peļņas un atlikušo peļņas daļu novirza pašu kapitāla palielināšanai. Taču 2011. gadā koeficients ar negatīvu lielumu – 0.297 un vēl lielāks samazinājums 2012. gadā līdz pat lielumam – 1.724 norāda, ka uzņēmums nespēj segt kredīta procentus, kā arī uzņēmums pārskata periodus ir noslēdzis ar zaudējumiem. Līdz ar to SIA „ZAAO” šajos gados bija pakļauts procentu likmju izmaiņu riskam, tādējādi būtiski ietekmējot darbības rezultātus.

Kredīta apmaksas rādītājs, pēc formulas [1.24.], liecina, ka uzņēmuma iegūtās peļņas apjoms ir nepietiekams. Rādītāja rezultātiem vajadzētu būt lielākiem par 1, taču SIA „ZAAO” situācija atspoguļo pretējo – 2010. gadā kredīta apmaksas rādītājs ir 0.348, līdz ar 2011. un 2012. gada zaudējumiem, uzņēmumam ir negatīvs rezultāts šajos periodos. 2013. gadā rādītāja lielums palielinājās līdz 0.333 un 2014. gadā atkal samazinājās līdz pat 0.224. Faktiski uzņēmuma peļņai ir jābūt ne tikai pietiekošai kredītu maksājumu segšanai, bet ir jābūt arī rezervei.

SIA „ZAAO” investīciju seguma koeficients, pēc veiktajiem aprēķiniem, izmantojot formulu [1.25.], var secināt, ka visos analizējamajos periodos rādītāji iekļaujas optimālajā robežā [75%-90%]. Lai gan no 2010. gada uz 2011. gadu koeficients ir palielinājies no

73.57% līdz 77.76%, tomēr uz 2012. un 2013. gadu samazinājies no 72.84% līdz 69.97%, kas atspoguļo racionālu aktīvu finansēšanu – ilgtermiņu finansēšanas avotus izmantojot 2013. gadā vismaz 69.97% apmērā un 2014. gadā palielinot līdz 76.49%. Kopumā šis rādītājs liecina par ieguldījumu uzņēmuma attīstībā. SIA „ZAAO” visos pārskatu periodos īstenoja stratēģiski nozīmīgus projektus, kuri saistīti ar poligona „Daibe” modernizāciju.

Analizētie maksātspējas rādītāji, pēc darba autores domām, kopumā ir pozitīvi vērtējami, jo SIA „ZAAO” pastāv salīdzinoši aizņemtā kapitāla īpatsvars, uzņēmums ir atkarīgs no aizņemtajiem līdzekļiem, kā arī 2011. un 2012. gada pārskata periodu zaudējumi ietekmē finansiālo līdzsvaru. Uzņēmumam būtu svarīgi izvērtēt turpmāko ilgtermiņa aizņēmumu pieprasīšanu, taču svarīgi ir ievērot, ka 2013. gadā ilgtermiņa un īstermiņa nākamo periodu ieņēmumu īpatsvars kopā no pasīvu kopsummas sasniedz 35.59% un 2014. gadā sasniedzot 40.77%. Šis postenis atspoguļo no Eiropas līdzfinansētajiem projektiem saņemtus līdzekļus, kuri ir reāli saņemti. Arī no pircējiem saņemto avansu īpatsvars 2013. gadā sastāda 5.96% no pasīva kopsummas. Tādējādi darba autore izslēdza no maksātspējas rādītājiem nākamo periodu ieņēmumus un secina, ka SIA „ZAAO” kopējā maksātspēja ir pietiekama un diezgan stabila.

3.6. Rentabilitātes rādītāju analīze

3.10. tabula

SIA „ZAAO” komerciālās rentabilitātes rādītāji no 2010. līdz 2014. gadam*

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
Realizācijas rentabilitāte, %	4.295	-2.624	-4.518	0.744	1.038
Operatīvās darbības rentabilitāte, %	1.791	-0.721	-3.222	2.352	1.310
Bruto peļņas rentabilitāte, %	12.089	5.828	6.631	10.333	10.476

*darba autores veidota tabula

Analizējot 3.10. tabulu, pēc darba autores veiktajiem aprēķiniem, var secināt, ka komerciālās rentabilitātes rādītāji 2013. un 2014. gadā ir uzlabojušies. Vērtējot realizācijas rentabilitāti, izmantojot formulu [1.26.], var secināt, ka 2010. gadā uzņēmums ir strādājis ar peļņu un tas nozīmē, ka katra apgrozījuma eiro vienība ir devusi 4.295 centu tīrās peļņas. Taču 2011. gadā uzņēmums ir strādājis ar zaudējumiem, līdz ar to šī rādītāja līmenis ir bijis ļoti zems sasniedzot - 2.624%, nākamajā 2012. gadā ir bijuši vēl lielāki zaudējumi un rādītājs ir samazinājies līdz pat - 4.518%, kas nozīmē, ka SIA „ZAAO” realizācijas rentabilitāte ir bijusi zema un ierobežota pašfinansēšanās iespēja. Tādējādi sanāk, ka uzņēmums uz vienu apgrozījuma eiro 2011. gadā ir zaudējis 2.624 centus un 2012. gadā 4.518 centus. Savukārt,

2013. gada realizācijas rentabilitātes koeficients ir palielinājies par 5.261 procentpunktiem, sasniedzot 0.744% un 2014. gadā atspoguļojot 1.038% robežu. Nākotnē būtiski riski ir saistīti ar nodokļu aprēķiniem gan saistībā ar darbaspēka nodokļiem, gan dabas resursu nodokli, kā arī ļoti būtiska loma rentabilitātes stabilizēšanas procesā ir pareizas finanšu politikas izveide un tās nākotnes virzība.

Izmantojot formulu [1.27.], darba autore ir aprēķinājusi operatīvās darbības rentabilitāti, tādējādi secinot, ka 2010. gadā uzņēmuma efektivitāte peļņas veidošanā bijusi 1.791%. Koeficienta samazinājums par 2.511 procentpunktiem ir bijis 2011. gadā, sasniedzot negatīvu rezultātu – 0.721%, kas ir ļoti kritiski vērtējams, jo rādītājam ir jābūt pēc iespējas augstākam, arī 2012. gadā SIA „ZAAO” operatīvās darbības rentabilitāte samazinājās par 2.501 procentpunktiem, sasniedzot - 3.222% robežu, kas norāda, ka uzņēmumam būtu jāpārskata cenu politika un jāveic uzlabojumi operatīvās darbības izmaksu ziņā. 2013. gadā rādītājs palielinājās par 5.574 procentpunktiem un sasniedzot 2.352%, taču 2014. gadā samazinoties līdz pat 1.038%. Salīdzinot visus pētāmos gadus, operatīvās rentabilitātes rādītājs vislabākais ir bijis 2013. gadā, tomēr kopumā rādītājs atspoguļo SIA „ZAAO” pakalpojumu sniegšanas neefektivitāti peļņas veidošanā.

SIA „ZAAO” bruto peļņas rentabilitātes rādītāju aprēķins, pēc formulas [1.28.], rāda, ka 2010. gadā tas bijis 12.089%, kas ir visaugstākais rādītājs salīdzinājumā ar pārējiem gadiem. Nākamajā, 2011. gadā, uzņēmuma rādītājs ir samazinājies par 6.260 procentpunktiem jeb samazinoties līdz 5.828%, kas ir viszemākais rādītājs no visiem analizējamajiem gadiem, arī pēc peļņas vai zaudējuma aprēķina datiem redzams, ka bruto peļņa 2011. gadā ir bijusi viszemākā. Toties 2012. gadā uzņēmuma rādītājs palielinājies līdz 6.631% un 2013. gadā, salīdzinot ar 2011. gadu, SIA „ZAAO” bruto peļņas rentabilitāte ir palielinājusies par 4.504 procentpunktiem, kopā sastādot 10.333%, arī 2014. gadā uzņēmuma bruto peļņas rentabilitāte ir nedaudz palielinājusies līdz 10.476%, norādot, ka uzņēmums kontrolē savas izmaksas, lai saglabātu vietu tirgū, noregulējot arī sniegto pakalpojumu cenu līmeni, atbilstoši likumā noteiktajiem nosacījumiem. Arī pēc peļņas vai zaudējuma aprēķina datiem var redzēt, ka uzņēmuma vislielākais neto apgrozījums un lielākā bruto peļņa ir bijusi 2014. gadā.

SIA „ZAAO” ekonomiskās rentabilitātes no 2010. līdz 2014. gadam*

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
Ekonomiskā (aktīvu) rentabilitāte, %	1.556	-1.154	-2.089	0.360	0.569

*darba autores veidota tabula

Analizējot 3.11. tabulu, SIA „ZAAO” ekonomiskās rentabilitātes rādītāju aprēķins, izmantojot formulu [1.28.], uzrāda, ka 2010. gadā rādītājs ir bijis visaugstākais, sasniedzot 1.556%, jo šajā periodā arī peļņa bijusi vislielākā. Taču, ņemot vērā nākamo divu periodu zaudējumus, 2011. gadā rezultāts ir negatīvs jeb – 1.154%, kā arī 2012. gadā rezultāti samazinājušies par 3.24%, sasniedzot rādītāju - 2.089%. Taču 2013. gadā ekonomiskā rentabilitāte sasniedza 0.360% un 2014. gadā palielinājās līdz 0.569%. Darba autore ekonomisko rentabilitāti vērtē kā nepietiekamu, tāpēc ieteiktu mēģināt samazināt izmaksas un palielināt klientu loku.

3.12.tabula

SIA „ZAAO” finansiālās rentabilitātes no 2010. līdz 2014. gadam*

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
Kopkapitāla rentabilitāte, %	2.146	-0.085	-1.230	1.018	1.294
Pašu kapitāla rentabilitāte, %	8.068	-5.999	-11.288	2.020	2.953

*darba autores veidota tabula

SIA „ZAAO” kopkapitāla rentabilitātes rādītājs, aprēķināts pēc formulas [1.29.], 2010. gadā uzrādījis vislabāko rezultātu 2.146%, ņemot vērā nākamo periodu zaudējumus un augstos procentu maksājumus, tad 2011. gada rezultāti sasniedza ne tikai negatīvu rezultātu, bet arī nesasniedza vesela procenta robežu, tādējādi uzrādot – 0.085%. Arī 2012. gada rezultāti uzrāda negatīvu tendenci – 1.230%. Līdz ar 2013. gada neto peļņu uzņēmuma kopkapitāla rentabilitāte sasniedza 1.018% un 2014. gada palielinājums par 0.275 procentpunktiem, sasniedzot 1.294% robežu, joprojām uzrāda, ka uzņēmuma peļņa būtu ļoti minimāla un nepietiekama, lai segtu esošas izmaksas par atkritumu savākšanu, transportēšanu un apstrādi.

Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācijas pašu kapitāla rentabilitātes rādītāja aprēķins pēc formulas [1.30.], atspoguļo uzņēmuma pašu ieguldītā kapitāla neefektivitāti. Vislielākā peļņa ir 8.068% uz vienu pašu kapitāla vienību bijusi 2010. gadā, taču 2011. gadā samazinoties par 14.067 procentpunktiem sasniedzot – 5.999% zaudējumus uz vienu pašu kapitāla vienību. Nākamajā periodā uzņēmuma pašu kapitāla rentabilitāte vēl

samazinājās līdz – 11.288%, nesot zaudējumus, toties 2013. gadā rezultāti uzrāda labāku situāciju nekā iepriekšējos divos periodos, tādējādi sasniedzot 2.020%, arī 2014. gadā uzņēmumam bija 2.953% peļņa uz viena kapitāla vienību.

3.7. Maksātpējas prognozēšana pēc E. Altmana un Dž. Fulmera modeļa

3.13. tabula

SIA „ZAAO” maksātpējas prognozēšanas pēc E. Altmana Z' modeļa no 2010. līdz 2014. gadam*

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
X1(0.717)	-0,041	-0,024	-0,046	-0,026	-0,031
X2(0.847)	0,016	0,007	-0,011	-0,007	-0,003
X3(3.107)	0,020	-0,010	-0,046	0,035	0,045
X4(0.42)	0,221	0,228	0,198	0,162	0,205
X5(0.998)	0,362	0,439	0,462	0,484	0,547
Kopā Z'=	0,577	0,640	0,557	0,648	0,763

*darba autores veidota tabula

Analizējot 3.13. tabulas rezultātus, darba autore ir izslēgusi aprēķiniem nākamo periodu ieņēmumus, jo tie ir saistīti ar Eiropas Savienības fondu realizētajiem projektiem, par kuriem nav jau ir saņemta. Darba autore par katru rādītāju grupu sniegs kopēju raksturojumu. Rādītājs X_1 atkārtoti apstiprina uzņēmuma problēmas ar pārāk zemu likviditāti. Rādītājs X_2 atspoguļo SIA „ZAAO” nesadalītās peļņas un zaudējumu īpatsvaru aktīvu finansēšanā. Rādītājs X_3 parāda cik nelietderīgi atkritumu apsaimniekošanas uzņēmums izmanto savus rīcībā esošos līdzekļus. Rādītājs X_4 sniedz informāciju, cik minimāls ir uzņēmuma līdzsvars starp pašu un aizņemto kapitālu. Rādītājs X_5 raksturo aktīvu aprites ātrumu, tādējādi atspoguļojot uzņēmuma nespēju laikus norēķināties par savām saistībām.

Darba autore katru koeficientu sareizina ar 3.13. tabulā rādītāja sadaļas iekavās esošo korelācijas koeficientu un gala rezultāta aprēķinātos rezultātus apvienojot Z' skaitlī. Pēc iegūtajiem rezultātiem darba autore secina, ka visi analizēto periodu Z' skaitļi iekļaujas koeficienta robežās no 0 līdz 1.23, kas norāda par augsto maksātspējas iespējamību. Teorijā tiek skaidrots, ka tikai radikālas pārmaiņas var uzlabot uzņēmuma finansiālo stāvokli, taču SIA „ZAAO” gadījumā darba autore secina, ka tikai noslēgtie sadarbības līgumi ar pašvaldībām stiprina uzņēmuma turēšanos virs maksātspējas robežas un katrs realizētais Eiropas Savienības līdzfinansējuma projekts liek mēģināt pašvaldībām noticēt uzņēmuma nākotnes perspektīvām, jo ieguldījumi ir pārāk lieli un stratēģiskā virzība Eiropas piemēram ļauj noticēt SIA „ZAAO” nākotnei.

SIA „ZAAO” maksājspējas prognozēšanas pēc Dž. Fulmera modeļa no 2010. līdz 2014. gadam*

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
V1 (5.528)	0,102	0,044	-0,071	-0,047	-0,018
V2 (0.212)	0,077	0,093	0,098	0,103	0,116
V3 (0.073)	0,000	-0,005	-0,009	0,002	0,003
V4 (1.270)	-0,383	0,009	-0,018	0,029	-0,014
V5 (-1.20)	0,044	0,042	0,047	0,055	0,047
V6 (2.335)	0,346	0,284	0,360	0,441	0,313
V7 (0.575)	0,435	0,459	0,463	0,433	0,454
V8 (1.083)	-0,168	-0,100	-0,175	-0,086	-0,118
V9 (0.894)	0,984	-0,265	-1,542	1,560	1,786
Kopā H=	-4,728	-5,599	-7,016	-3,696	-3,601

*darba autores veidota tabula

Arī analizējot 3.14. tabulu darba autore sniegs raksturojumu katrai rādītāju grupai, visos periodos kopā, kā arī veicot maksājspējas prognozēšanu darba autore no aprēķiniem ir izslēgusi nākamo periodu ieņēmumus. Rādītājs V_1 raksturo SIA „ZAAO” nerentablu ienesīgumu. Nākamais V_2 rādītājs parāda, ka uzņēmums minimāli izmanto neto apgrozījuma veidošanā. Rādītājs V_3 atspoguļo atkritumu apsaimniekošanas uzņēmuma lielo nodokļu ietekmi uz saimnieciskās darbības rezultātiem. Pēc V_4 rādītāja var secināt, ka naudas plūsmas attiecība pret saistībām ir kritiska un nepietiekama (*skat. 4. pielikumu*). Rādītājs V_5 parāda SIA „ZAAO” pārāk augsto saistību attiecību pret aktīvu kopsummu un visos periodos tā ir bijusi līdzīga. Aplūkojot rādītāju V_6 ir redzams, ka uzņēmuma īstermiņa saistību attiecība pret aktīvu kopsummu nerada maksājspējas draudus. Rādītājs V_7 raksturo ne tikai uzņēmuma lielumu, bet arī to, ka katru gadu pamatlīdzekļu daļa aktīvu veidošanā bijusi samērā vienāda. Pēc rādītāja V_8 var atkārtoti pārlicināties, ka darba kapitāla un visu saistību attiecība liecina par maksājspējas draudiem, jo visos periodos īstermiņa saistības būtiski pārsniedz apgrozāmos līdzekļus. Rādītājs V_9 atspoguļo maksājamo procentu segumu draudus uzņēmumam.

Darba autore katru koeficientu reizināja ar 3.14. tabulas sadaļā „Rādītāji” esošajām vērtībām, kuras norādītas iekavās, tādējādi veicot kopsummas aprēķinu un iegūstot Dž. Fulmera maksājspējas prognozēšanas modeļa rādītāju H. Pēc veiktajiem aprēķiniem visos pārskatu periodos rādītāja H kritiskā punkta aprēķinātā vērtība ir mazāka par 0, tādējādi norādot par lielām maksātnespējas iespējām.

Darba autore izvēlējās salīdzināt E. Altmana Z' modeli ar Dž. Fulmera maksāspējas prognozēšanas modeli, lai varētu apstiprināt iepriekš radušās šaubas par SIA „ZAAO” maksāspēju.

SECINĀJUMI

1. Izpētot saimnieciskās darbības analīzes teorētisko bāzi, secina, ka izmantojot dažādas metodes var veikt struktūras un dinamikas analīzi, kā arī koeficientu analīzi un reizē arī pārskatu lasīšanu, diplomdarba autore uzskata, ka katram uzņēmumam neatkarīgi no lieluma, atrašanās vietas un nozares būtu svarīgi reizi gadā veikt finanšu rādītāju analīzi, lai vērtētu uzņēmuma finansiālo stabilitāti, līdzekļu ieguldījumu efektivitāti, uzņēmuma autonomiju, kredītpējas slogu un maksātpējas iespējas. Šāda analīze palīdz uzņēmumam laikus noteikt problēmas, tādējādi izstrādājot vadības saimnieciskās darbības plānu uzņēmuma nākotnes attīstībai.
2. SIA „ZAAO” veic atkritumu savākšanas, transportēšanas un noglabāšanas pakalpojumus un pašlaik darbības teritorija notiek 28 pašvaldību teritorijās Vidzemes reģionā. Uzņēmums nodrošina visu sava reģiona atkritumu nogādāšanu poligonā „Daibe” pārstrādei un noglabāšanai, tādējādi liecinot par monopolpozīcijas situāciju saistībā ar sniegtajiem pakalpojumiem saimnieciskās darbības teritorijā.
3. SVID analīzes rezultāti norāda, ka SIA „ZAAO” tirgus attīstības stūrakmens ir poligons „Daibe”, kas ir vienīgais atļautais atkritumu noglabāšanas punkts Ziemeļvidzemes reģionā, ilgtermiņā poligona darbība garantēs stabilu ienākumu daļu neatkarīgi no atkritumu apsaimniekošanas uzņēmuma, jo Latvijā ir izveidota 11 sadzīves atkritumu apglabāšanas poligonu sistēma pēc ģeogrāfiskā principa.
4. Bilances struktūras analīze uzrāda, ka vislielākais aktīvu īpatsvars ir pamatlīdzekļi, sastādot vidēji 75%, taču pasīvu īpatsvara sastāvā vidēji 80% sastāda kreditori, kas liecina par uzņēmuma maksātpējas problēmām, kā arī norāda, ka gandrīz visi ilgtermiņa ieguldījumi ir finansēti ar aizņemto kapitālu.
5. Peļņas un zaudējuma aprēķina analīzes rezultāti atspoguļo pārdotās produkcijas ražošanas izmaksu augsto īpatsvaru, uzņēmums 2011. un 2012. gadā saimniecisko darbību noslēdza ar zaudējumiem.
6. Bilances dinamikas analīze uzrāda, ka uzņēmums ir veicis lielus kapitāla ieguldījumus nākotnes attīstībā un pamatlīdzekļu samazinājums ir saistīts ar ikgadējo amortizācijas atskaitīšanu un izslēgšanu no uzskaites, un palielinājums ir saistīts ar jaunu pamatlīdzekļu iegādi. Taču uzņēmuma pasīva sadaļa norāda uz pārāk augsto finanšu risku, jo pētāmajos periodus uzņēmuma dinamika šajā sadaļā ir bijusi līdzīga un nav manāmas krasas atšķirības.

7. Peļņas un zaudējuma aprēķina analīzes rezultāti atspoguļo, ka uzņēmumam 2014. gads bijis veiksmīgākais ņemot vērā neto apgrozījumu, taču negatīvu tendence ir pārāk augstam izmaksu sadalījumam.
8. Likviditātes rādītāju analīze liecina, ka uzņēmuma īstermiņa saistības vairākas reizes pārsniedz apgrozāmos līdzekļus, lai gan atkritumu apsaimniekošana ir pakalpojums un apgrozāmie līdzekļi sastāda vidēji 15% no bilances kopsummas, taču īstermiņa saistību apjoms ir pārāk liels un šāda situācija arī norāda finanšu riska iespējamību.
9. Aktīvu aprites rādītāju analīze atspoguļo veiksmīgu uzņēmuma darbu ar debitoriem, taču kreditoru aprites un visu aktīvu aprites ātruma problēmas ietekmē arī pārējos koeficientu līmeņus. Ilgtermiņa ieguldījuma aprites analīze atspoguļo uzņēmuma pārmērīgās investīcijas, tādējādi ieguldījums ietekmē izmaksu posteņus.
10. Maksātspējas rādītāju analīze norāda uz maksātspējas problēmām, uzņēmums lielāko daļu saimniecisko darbību finansē ar aizņemtajiem līdzekļiem, kā arī 2011. un 2012. gada zaudējumi negatīvi ietekmē finansiālo līdzsvaru. Taču uzņēmums pārsvarā balstās uz Eiropas Savienības Kohēzijas fondu piešķirtajiem līdzekļiem un arī nākotnes attīstības izveidei tikai izmantoti šie līdzekļi.
11. Rentabilitātes rādītāju analīze atspoguļo saimnieciskās darbības izmaksu sadalījumu problēmas, būtiski samazinot rentabilitātes rādītājus – pārāk zemu ekonomisko rentabilitāti un nepietiekamu pašu kapitālu.
12. Izvērtējot maksātspējas iespējamības draudus pēc vairākiem bankrota prognozēšanas modeļiem, darba autore secina, ka uzņēmuma darbība norāda pārāk augstu maksātspējas iespējamību.
13. Vērtējot SIA „ZAAO” saimniecisko darbību kopumā, izmantojot finanšu pārskatus, veiktie aprēķinu rezultāti liecina, ka uzņēmumam ir finansiālas problēmas jau sākot ar 2011. gadu. Tai pašā laikā uzņēmums veido veiksmīgu sadarbību ar sabiedrību, jo uzņēmuma mājas lapā atspoguļots plašs informācijas klāsts gan par saimniecisko darbību, tā sasniedzamajiem mērķiem un iegūtajiem rezultātiem, gan dažādas aktivitātes saistībā ar vides izglītību.

Pamatojoties uz autores veikto pētījumu un konstatētām problēmām sia „zaao” saimnieciskajā darbībā, autorei ir šādi priekšlikumi uzņēmuma vadībai:

1. SIA „ZAAO” nepieciešams veikt ieņēmumu un izmaksu analīzi un noteikt ierobežojumus konkrētam laika periodam saistībā ar līdzekļu izmantošanu un jaunu projektu piesaisti poligonam „Daibe”, jo uzņēmums veic pārāk lielus ieguldījumus poligona attīstībā, tādējādi analīzes rezultātos ir vērojamas maksātspējas tendences.

2. Uzņēmumam vajadzētu veikt saimnieciskās darbības izmaksu sabalansēšanu, lai atkritumu apglabāšanas tarifs būtu pietiekams ar ko nosegt pakalpojumu izmaksas, jo peļņas un zaudējuma postenis „Administrācijas izmaksas” uzrāda pārāk augstu īpatsvaru salīdzinājumā ar pārējiem posteņiem.
3. SIA „ZAAO” pārāk daudz tiek izmantots aizņemtais kapitāls, uzņēmumam vajadzētu izvērtēt aktīvu finansēšanu ar pašu kapitālu un veikt ilgtermiņa aizņemto līdzekļu sloga samazināšanas pasākumus, piemēram, pagarināt atmaksas termiņu, tādējādi samazinot pamatsummas maksājamo apjomu.
4. Uzņēmumam nepieciešams pārstrukturizēt īstermiņa parādu posteni „Parādi piegādātājiem un darbuņēmējiem”, jo pētāmajos periodos postenis sastāda pārāk lielu īpatsvaru un liecina, ka uzņēmums nespēj segt tekošos maksājumus par piegādātajām precēm un pakalpojumiem. Pārstrukturizēt šo posteni varētu saņemot jaunu kredītlīniju, tādējādi arī likviditātes rādītāji uzrādītu labākus rezultātus.
5. SIA „ZAAO” kā vadošajam atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumam vajadzētu izstrādāt plānu, kuru virzīt Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai par finansiālo atbalstu šķiroto atkritumu savākšanai, pārstrādei un realizācijai, kā arī izveidot modeli, kurš būtu jāievieš katrai mājsaimniecībai saistībā ar dalīto atkritumu savākšanu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. LR likums *Gada pārskatu likums*. 12.11.1992. Ziņotājs, Nr. 44, (ar sekojošiem grozījumiem). Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=66461> [Skat. 21.01.2015]
2. LR likums *Maksātne spējas likums*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 124, 06.08.2010. ar turpmākiem grozījumiem. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=214590> [Skat. 15.01.2015]
3. LR MK noteikumi. Nr. 488 *Gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi*. Latvijas Vēstnesis, Nr.100, 30.06.2011. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=232353> [Skat. 10.01.2015]
4. **Agnes L., DeFranco** *Hospitality Fiancial Management*. USA: John Wiley & Sons, 2007. 365.lpp.
5. **Bednarskis L., Paupa V., Vaikulis J.** *Finansu pārskatu analīze*. Rīga: Latvijas Universitāte, 103.lpp.
6. **Caune J., Dzedons A., Pētersons L.** *Stratēģiskā vadīšana*. Rīga: Birznieka ŠIS Kamene, 232.lpp.
7. **Hopkin P.** *Fundamentals of Risk Management: Understanding*. London: Kogan Page Ltd, 2010. 324. lpp.
8. **Kasalis E., Kasalis J.** *Universāls uzņēmējdarbības finanšu analīzes modelis un tā adaptācija*. Latvijas Universitātes raksti, 671.sējums, 2004. 135.lpp
9. **Kālis I.** *Finansu menedžments*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2004. 190.lpp.
10. **Kālis I.** *Finanšu vadība*. Rīga, SIA Tipogrāfija Ogre, 2002. 188.lpp.
11. **Ludboržs A.** *Apgrozāmā kapitāla vadīšana nelielos uzņēmumos*. Rīgā, Lietišķās informācijas dienests, 2007. 288.lpp.
12. **Paupa V., Šneidere R.** *Uzdevumu krājums finanšu analīzē 3.izdevums*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008.46.lpp.
13. **Philip O'Regan.** *Financial information analysis second edition*. England: John Wiley & Sons, 2006. 595.lpp.
14. **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīga: Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2006. 383.lpp.
15. **Rurāne M.** *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. 281.lpp
16. **Tarantino A., Cernauskas D.** *Essentials of Risks Management in Finance*. USA: John Wiley & Sons, 2011. 234. lpp.

17. **Saksonova S.** *Rentabilitātes rādītāju izmantošanas un interpretācijas aspekti praktiskajā uzņēmējdarbības analīzē.* Latvijas Universitātes raksti, 737.sējums, 2008. 284.lpp
18. **Saksonova S.** *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes.* Rīga: Merkūrijs Lat, 2006. 313.lpp.
19. **Steven M. Bragg** *Business Ratios and Formulas, A Comprehensive Guide Third Edition.* ASV: John Wiley & Sons, 2012. 355. lpp.
20. **Šneidere R.** *Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai.* Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009. 232.lpp.
21. **Žuka R.** *Uzņēmumu finansiālo stāvokli klasificējošo funkciju aprēķināšanas iespējas.* Latvijas Universitātes raksti, 758.sējums, 2010. 527.lpp.
22. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija. Pieejams: <http://www.sprk.gov.lv/jaunums/regulators-aizvaditaja-gada-apstiprinajis-51-gala-tarifu> [Skat. 23.04.2015]
23. SIA „ZAAO”. Pieejams: <http://www.zaaolv/public/> [Skat. 23.04.2015]
24. SIA „ZAAO” npublicētie materiāli.

PIELIKUMI

1. pielikums

SIA „ZAAO” bilances aktīvs no 2010. gada līdz 2014. gadam, EUR

AKTĪVS	2010	2011	2012	2013	2014
1. Citi nemateriālie ieguldījumi.	51498	29993	20111	6594	72778
Nemateriālie ieguldījumi kopā:	51498	29993	20111	6594	72778
1. Zemes gabali, ēkas un būves	5471086	5200488	5128100	5491016	5157679
2. Iekārtas un mašīnas.	1746171	1482604	1423818	1522747	1276493
3. Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	444097	428953	630156	620032	608298
4. Pamatlīdzekļu izveidošana, nepabeigtā celtniecība	37389	22131	33943	82205	35890
5. Avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem	0	12802	314	67269	0
Pamatlīdzekļi kopā:	7698742	7146978	7216331	7716315	7078360
1. Līdzdalība radniecīgo sabiedrību kapitālā	1721675	1721675	1721675	1721675	1721675
2. Pārējie aizdevumi un citi ilgtermiņa debitori	34576	17074	0	0	0
Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi kopā:	1756251	1738749	1721675	1721675	1721675
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā:	9506491	8915720	8958116	9444583	8872813
1. Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli	32843	42394	55370	65402	95284
2. Avansa maksājumi par precēm	8985	3756	30	455	0
Krājumi kopā:	41828	46151	55400	65858	95284
1. Pircēju un pasūtītāju parādi	322687	391997	376456	383084	506632
2. Asociēto sabiedrību parādi	4307	9263	8183	7958	0
3. Citi debitori	91979	45622	15361	22127	12010
4. Radniecīgo sabiedrību parādi	25698	884	0	0	0
5. Nākamo periodu izmaksas	60408	60186	57480	62585	63373
6. Uzkrātie ieņēmumi	0	0	6501	0	7557
Debitori kopā:	505080	507951	463981	475754	589572
III Naudas līdzekļi	131448	165968	92011	245379	203570
Apgrozāmie līdzekļi kopā:	678356	720070	611392	786990	888426
Aktīvu kopsumma:	10184847	9635790	9569509	10231574	9761239

SIA „ZAAO” bilances pasīvs no 2010. gada līdz 2014. gadam, EUR

PASĪVS	2010	2011	2012	2013	2014
1. Akciju vai daļu kapitāls	1776919	1777204	1895018	1912092	1912092
a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa;	28874	187352	76175	-123759	-86885
b) pārskata gada nesadalītā peļņa	158478	-111178	-199933	36874	55537
Pašu kapitāls kopā:	1964272	1853379	1771259	1825207	1880744
1. Citi uzkrājumi	0	0	36258	46404	49684
Uzkrājumi kopā:	0	0	36258	46404	49684
1. Aizņēmumi no kredītiestādēm	1967751	2057641	1919191	2175757	2055096
2. Parādi radniecīgām sabiedrībām	0	0	128058	142287	142287
3. Citi aizņēmumi	193496	136647	219728	440441	305005
4. Nākamo periodu ieņēmumi	4065791	4002412	3642128	3281844	3573049
5. Atliktā nodokļa saistības	69588	44627	16605	27010	38876
Ilgtermiņa parādi kopā:	6296626	6241326	5925710	6067340	6114313
1. Aizņēmumi no kredītiestādēm	110493	237590	304617	240993	206956
2. Citi aizņēmumi	206867	179454	106049	155450	162968
3. No pircējiem saņemtie avansi	0	71277	71277	609948	0
4. Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	1026058	492898	773590	715834	690829
5. Parādi radniecīgajām sabiedrībām	0	0	12232	14101	9308
6. Nodokļi un VSAOI	79426	110874	133507	117859	169376
7. Pārējie kreditori	44910	40165	60377	61930	58621
8. Nākamo periodu ieņēmumi	416557	370596	360284	360284	406962
9. Uzkrātās saistības	39637	38231	14348	16222	11478
Īstermiņa parādi kopā:	1923949	1541085	1836282	2292622	1716498
Kreditori kopā:	8220575	7782412	7761992	8359962	7830811
Pasīvu kopsumma:	10184847	9635790	9569509	10231574	9761239

SIA „ZAAO” peļņas vai zaudējuma aprēķins no 2010. gada līdz 2014. gadam, EUR

N.p.k.	Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
1	Neto apgrozījums	3690052	4237154	4425739	4959172	5351670
2	Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	3243974	3990194	4132257	4446763	4791052
3	Bruto peļņa vai zaudējumi	446077	246961	293482	512409	560618
4	Pārdošanas izmaksas	227698	212386	236450	248263	246118
5	Administrācijas izmaksas	337905	24566	352216	387377	387943
6	Pārējie saimnieciskās darbības ieņēmumi	347034	453681	399219	447850	456273
7	Pārējās saimnieciskās darbības izmaksas	166768	213623	249744	213698	250033
8	Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	5336	3971	3127	5736	7203
9	Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	60058	102968	82689	66835	70095
10	Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	6019	-133504	-225270	49822	69905
11	Peļņa pirms nodokļiem	6019	-133504	-225270	49822	69905
12	Atliktā nodokļa ieņēmumi vai izdevumi	156275	24961	28022	10405	11866
13	Pārējie nodokļi	3816	2635	2685	2543	2502
14	Pārskata gada peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem	158478	-111178	-199933	36874	55537

SIA „ZAAO” naudas plūsmas pārskats pēc netiešās metodes no 2010. gada līdz 2014.

gadam, EUR

Rādītājs	2010	2011	2012	2013	2014
Pamatdarbības naudas plūsma					0
Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	6019	-133505	-225272	49822	69905
Korekcijas:	0	0	0	0	0
Pamatlīdzekļu nolietojums	629439	833601	766000	872116	820568
Nemateriālo ieguldījumu vērtības norakstījumi	13364	22765	16077	15468	8360
Rezultāts no pamatlīdzekļu izslēgšanas	-10070	-16309	-650	-47408	0
Rezultāts no ilgtermiņa vērtspapīru pārdošanas	0	-444	0	0	0
Uzkrājumu veidošana (izņemot uzkrājumus nedrošiem parādiem)	-1904	495	4270	10147	3280
Peļņa vai zaudējumi no ārvalstu valūtu kursu svārstībām	2968	10721	-1039	2830	40
Procentu ieņēmumi	-524	-357	0	0	70095
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	60058	102968	82689	66836	0
Peļņa vai zaudējumi pirms apgrozāmo līdzekļu un īstermiņa saistību atlikumu izmaiņu ietekmes korekcijām	699351	819936	642076	969811	972248
Korekcijas:	0	0	0	0	0
Debitoru parādu atlikumu pieaugums vai samazinājums	-93930	-11409	9821	-11773	113504
Krājumu atlikumu pieaugums vai samazinājums	-9405	-4323	-9249	-10458	-29427
Piegādātājiem, dabruņņēmējiem un pārējiem kreditoriem maksājamo parādu atlikumu pieaugums vai samazinājums	405502	-833921	20319	182635	324685
Bruto pamatdarbības naudas plūsma	1001518	-29717	662967	1130215	504632
Izdevumi nekustamā īpašuma nodokļa maksājumiem	-3816	-2635	-2685	-2543	-2502
Pamatdarbības neto naudas plūsma	997702	-32352	660282	1127672	502130
Ieguldīšanas darbības naudas plūsma	0	0	0	0	0
Ieņēmumi no ilgtermiņa uzņēmumu akciju vai daļu atsavināšanas	0	871	0	0	0
Pamatlīdzekļu un nemateriālo	-3809984	-176988	-475602	-973469	-

ieguldījumu iegāde					222507
Izsniegtie aizdevumi	-51224	0	15004	67847	0
Ieņēmumi no aizdevumu atmaksas	25612	25612	0	0	0
Saņemtie procenti	524	357	0	0	0
Ieņēmumi no pamatlīdzekļu pārdošanas	11135	36214	0	0	0
Ieguldīšanas darbības neto naudas plūsma	-3823937	-113934	-460598	-905622	222507
Finansēšanas darbības naudas plūsma	0	0	0	0	0
Ieņēmumi no akciju un obligāciju emisijas vai kapitāla līdzdalības daļu ieguldījumiem	0	285	2561	0	0
Saņemtie aizņēmumi	479074	685561	351900	1607316	136114
Saņemtas subsīdijas, dotācijas, dāvinājumi vai ziedojumi	1253886	315219	0	0	73470
Izdevumi aizņēmumu atmaksāšanai	-188396	-468573	-295263	1400144	290813
Izdevumi nomāta pamatlīdzekļa izpirkumam	-259247	-237995	-251188	-218662	170224
Izdevumi procentu maksājumiem	-60058	-102968	-82689	-54363	-69939
Finansēšanas darbības neto naudas plūsma	1225258	191528	-274680	-65852	321392
Ārvalstu valūtu kursu svārstību rezultāts	-2968	-10721	1039	-2830	-40
Pārskata gada neto naudas plūsma	-1603946	34520	-73957	153368	-41809
Nauda un tās ekvivalentu atlikums pārskata gada sākumā	1735394	131448	165969	92012	245379
Nauda un tās ekvivalentu atlikums pārskata gada beigās	131448	165969	92012	245380	203570

Diplomdarbs „Saimnieciskās darbības izvērtēšana SIA „ZAAO”” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: **Agne Melķe**
(paraksts un datums)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai
Vadītāja: **Dr.ekon., as.prof. Ruta Šneidere**
(paraksts un datums)

Recenzents: **Dr.ekon., profesore Inta Brūna**

Darba iesniegts Grāmatvedības un audita katedrā
(datums)

Dekāna pilnvarotā persona: studiju metodiķe **Alla Ščukina**
(paraksts)

Darba aizstāvēts valsts pārbaudījuma komisijas sēdē:

(datums, protokols Nr., vērtējums)

Komisijas sekretāre:
(vārds, uzvārds un paraksts)